

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens förslag i budgetpropositionen för 2013 om anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel samt 33 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2012.

Efter förslag av finansutskottet och efter yttrande från miljö- och jordbruksutskottet fastställde riksdagen genom ett beslut den 21 november 2012 utgiftsramen för utgiftsområde 23 för 2013 till 16 590 899 000 kronor. Miljö- och jordbruksutskottet tillstyrker regeringens förslag om medeltilldelning på anslag och bemyndiganden. Utskottet ställer sig i övrigt bakom de bedömningar som regeringen har redovisat. Samtliga motioner avstyrks.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet har med hänvisning till sina respektive förslag för utgiftsområdet inte deltagit i utskottets beslut om tilldelningen på anslag. I stället redovisar dessa partier sina ställningstaganden i var sitt särskilt yttrande.

Miljö- och jordbruksutskottet har tillsammans med näringsutskottet gjort en gemensam uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet har anfört om den genomförda uppföljningen. Utskottet har även gjort en uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2013 för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Utskottet föreslår att riksdagen även godkänner vad utskottet har anfört i detta avsnitt.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Utskottets överväganden	10
Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet	10
Uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	19
Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	22
1:1 Skogsstyrelsen	23
1:2 Insatser för skogsbruket	24
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	25
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	25
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	26
1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	26
1:7 Ersättning för viltskador m.m.	26
1:8 Statens jordbruksverk	28
1:9 Bekämpande av växtsjukdomar	33
1:10 Gårdsstöd m.m.	34
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	34
1:12 Finansiella korrigeringar m.m.	35
1:13 Strukturstöd till fisket m.m.	35
1:14 Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.	36
1:15 Livsmedelsverket	37
1:16 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	39
1:17 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	44
1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	44
1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	49
1:20 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	50
1:21 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	54
1:22 Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m.	54
1:23 Främjande av rennäringen m.m.	54
1:24 Sveriges lantbruksuniversitet	55
1:25 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	57
1:26 Bidrag till skogs- och lantbruksakademien	60
Förslag till nya anslag m.m.	60
Utskottets ställningstagande	64
Särskilda yttranden	66
1. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (S)	66
2. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (MP)	68

3. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (SD)	71
4. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (V)	72
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	75
Propositionen	75
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	76
<i>Bilaga 2</i>	
Utskottets anslagsförslag	80
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens och oppositionens anslagsförslag	82
<i>Bilaga 4</i>	
Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet	84
<i>Bilaga 5</i>	
Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	95

Tabeller

Tabell 1 Utgiftsutveckling inom jordbruk, fiske och livsmedel (mnkr)	109
Tabell 2 Resultatindikatorer för målet om ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)	110
Tabell 3 Resultatindikatorer för målet om att de gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)	113
Tabell 4 Resultatindikatorer för målet om att de gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)	114

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet har anfört om miljö- och jordbruksutskottets och näringsutskottets gemensamma uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet.

2. Uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet har anfört om utskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

3. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

a) Bemyndiganden

Riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:2 Insatser för skogsbruket besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 37 000 000 kronor 2014, 18 000 000 kronor 2015 och 15 000 000 kronor 2016 och 2017,

2. bemyndigar regeringen att för 2013 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 5 000 000 kronor för Viltvårdsfonden,

3. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 48 030 000 kronor 2014 och 37 000 000 kronor 2015,

4. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:13 Strukturstöd till fisket m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 24 000 000 kronor 2014 och 16 500 000 kronor 2015,

5. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:14 Från EU-budgeten finansierat strukturstöd till fisket m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 75 500 000 kronor 2014 och 55 000 000 kronor 2015,

6. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 856 500 000 kronor 2014, 363 000 000 kronor 2015 och 135 000 000 kronor 2016,

7. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 044 000 000 kronor 2014, 465 000 000 kronor 2015 och 122 500 000 kronor 2016,

8. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:25 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 kronor 2014, 400 000 000 kronor 2015 och 400 000 000 kronor 2016–2018.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 23 punkterna 1–8.

b) Anslagen för 2013 inom utgiftsområde 23

Riksdagen anvisar anslagen för 2013 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt utskottets förslag i bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 23 punkt 9.

c) Motioner om anslag

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Fi303 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 34 i denna del,
2012/13:MJ220 av Ingela Nylund Watz och Ann-Kristine Johansson (båda S),

2012/13:MJ248 av Monica Green m.fl. (S),

2012/13:MJ258 av Elin Lundgren (S),

2012/13:MJ259 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 5,

2012/13:MJ260 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1,

2012/13:MJ262 av Désirée Liljevall och Krister Örnfjäder (båda S) yrkandena 1–4,

2012/13:MJ280 av Helena Leander och Mats Pertoft (båda MP),

2012/13:MJ295 av Isak From m.fl. (S),

2012/13:MJ312 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 1 och 10,

2012/13:MJ331 av Marie Nordén och Gunnar Sandberg (båda S),

2012/13:MJ336 av Lars Gustafsson och Otto von Arnold (båda KD),

2012/13:MJ377 av Betty Malmberg (M) yrkande 2,

2012/13:MJ393 av Staffan Danielsson och Per-Ingvar Johnsson (båda C),

2012/13:MJ411 av Josef Fransson m.fl. (SD),

2012/13:MJ424 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 14,

2012/13:MJ426 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 6,

2012/13:MJ443 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkandena 1–5,

2012/13:MJ452 av Helena Leander och Mats Pertoft (båda MP),

2012/13:MJ453 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 3,

2012/13:MJ456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V),

2012/13:MJ471 av Erik Almqvist (SD),
2012/13:N272 av Kent Persson m.fl. (V) yrkande 6,
2012/13:N300 av Kent Persson m.fl. (V) yrkande 11 och
2012/13:N405 av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkande 9.

Stockholm den 29 november 2012

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S)¹, Bengt-Anders Johansson (M), Rune Wikström (M), Johan Hultberg (M), Jan-Olof Larsson (S)², Anita Brodén (FP), Sara Karlsson (S)³, Roger Tiefensee (C), Pyy Niemi (S)⁴, Åsa Coenraads (M), Helena Leander (MP)⁵, Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD), Jens Holm (V)⁶, Christina Karlsson (S)⁷, Linda Arvidsson Wemmert (M) och Jonas Gunnarsson (S)⁸.

¹⁻⁸ Avstår från ställningstagande under punkt 3.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens förslag i budgetpropositionen (prop. 2012/13:1 utg.omr. 23) om anslagen inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Utskottet behandlar också ett antal motioner från allmänna motionstiden 2012 med anknytning till budgeten, se bilaga 1. Utskottets förslag till beslut om anslag återfinns i bilaga 2. Regeringens och oppositionspartiernas förslag i dessa delar återfinns i bilaga 3.

Utskottet välkomnar landsbygdsministrarnas initiativ att bjuda in utskottet att delta i en kontaktgrupp för att underlätta diskussionerna om det fortsatta reformarbetet av den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2013. Kontaktgruppen leds av statssekreteraren vid Jordbruksdepartementet och består av representanter för de politiska partierna i riksdagen samt berörda tjänstemän. Syftet med kontaktgruppen ska vara att informera om processer och aktuella frågor samt förslag och ståndpunkter från Europeiska kommissionen, Europaparlamentet och andra medlemsstater.

Representanter för Statens jordbruksverk gav den 6 november 2012 en lägesbild av återkravshanteringen och informerade om djurhållningen i de svenska djurparkerna, införlivandet av ny politik i samband med reformerna och Jordbruksverkets nya utbetalningsfunktion fr.o.m. 1 september 2012.

Utgiftsområde 23

Omfattning

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, livsmedel, skog, djur, landsbygd, rennäring och samefrågor. Vidare omfattar utgiftsområdet även verksamhet inom utbildning och forskning.

Verksamheten som gäller jordbruks- och fiskerinäringarna är i hög grad inriktad på tillämpning av EU:s regleringar och stödsystem. Utgifterna för verksamheten inom både jordbruks- och fiskeområdena bestäms i stor utsträckning av beslut inom EU. De djurfrågor som omfattas berör djur som människan håller eller på annat sätt har tagit ansvar för samt den del av faunavården som avser viltvård. Djur- och folkhälsa, djurskydd och viltvård behandlas inom utgiftsområdet.

Verksamheten inom landsbygdsområdet syftar till att bidra till en hållbar utveckling av landsbygden genom bl.a. fler och växande företag samt naturresurser som brukas utan att förbrukas. Denna verksamhet består huvudsakligen av åtgärder inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram 2007–2013.

Inom livsmedelsområdet bedrivs verksamhet genom att utarbeta regler och utöva kontroll enligt livsmedelslagen samt genom att främja goda matvanor. Därtill bedrivs verksamhet som avser att främja livsmedelssektorns konkurrenskraft och att öka livsmedelsexporten.

Verksamheten inom skogsområdet är inriktad på tillsyn, inventering, uppföljning, utvärdering samt rådgivning, utbildning och information. Vidare ingår framför allt miljöinriktade bidrag.

Verksamheten inom sameområdet syftar till att verka för en levande samisk kultur, inklusive det samiska språket, byggd på en ekologisk hållbar rennäring och andra samiska näringar. Området omfattar också anslag under andra utgiftsområden. Landsbyggsdepartementet har samordningsansvar för frågor som rör samerna.

Verksamheten inom utbildning och forskning utvecklar kunskapen om de biologiska naturresurserna samt om människans förvaltning och hållbara nyttjande av dessa. Den forskning som bedrivs inom de areella näringarna har ett särskilt ansvar för att kunskaperna om naturresurserna utvecklas för kommande generationers behov.

Samarbete mellan länder bedrivs inom utgiftsområdet särskilt inom ramen för EU men även internationellt inom FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations), det nordiska samarbetet, WTO (World Trade Organisation), OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development och en rad andra internationella organisationer.

Inom utgiftsområdet ingår följande myndigheter: Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt, Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård, Livsmedelsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) samt vissa verksamheter vid länsstyrelserna och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas). Sametinget redovisas inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

Av utgifterna finansieras 54 procent genom Europeiska garantifonden för jordbruket, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling samt Europeiska fiskerifonden. En stor del av EU-stöden avser obligatoriska stöd såsom gårdsstöd och intervention. Därtill kommer delfinansierade stöd och ersättningar som förutsätter nationell medfinansiering, i huvudsak nationell finansiering av landsbygdsprogrammet och det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige.

Utskottets uppföljning och utvärdering

Miljö- och jordbruksutskottet och näringsutskottet har genomfört en gemensam uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet. Uppföljningen har inriktats på tre delar av programmet: Stöd till mikroföretag, grundläggande tjänster och stöd till biogasproduktion. Utskottets bedömning återfinns under avsnittet Utskottets överväganden. Rapporten har fogats till detta betänkande, se bilaga 4.

Miljö- och jordbruksutskottet har som fortsättning på föregående års uppföljning beslutat att följa upp och analysera regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel för 2010. Utskottets bedömning återfinns under avsnittet Utskottets överväganden. Rapporten har fogats till detta betänkande, se bilaga 5.

Utskottets överväganden

Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet har anfört om miljö- och jordbruksutskottets och näringsutskottets gemensamma uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet.

Bakgrund

Miljö- och jordbruksutskottet och näringsutskottet beslutade vid sina respektive sammanträden den 3 respektive den 10 februari 2011 att göra en gemensam uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet. Uppföljningen har genomförts av miljö- och jordbruksutskottets och näringsutskottets gemensamma uppföljnings- och utvärderingsgrupp.

Landsbygdsprogrammet är ett viktigt verktyg för att åstadkomma en utveckling på landsbygden som är ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar. Det svenska landsbygdsprogrammet finansieras av både Sverige och EU och omfattar sammanlagt ca 36 miljarder kronor under sjuårsperioden 2007–2013. Det pågående landsbygdsprogrammet är mycket brett och omfattar frågor som berör flera av riksdagens utskott. De statliga anslagen för programmet finns främst inom statsbudgetens utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, vilket inom riksdagen bereds av miljö- och jordbruksutskottet. Landsbygdsprogrammet har dessutom tydliga kopplingar till utgiftsområdena 19 Regional tillväxt och 24 Näringsliv, vilka bereds av näringsutskottet.

Mot denna bakgrund har miljö- och jordbruksutskottets och näringsutskottets gemensamma uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet genomförts. Utskotten har i första hand studerat kvalitativa resultat i några fallstudier. Uppföljningen har inriktats på att studera den del som är ny för denna programperiod, dvs. insatser för att skapa ett mer diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv och en bättre livskvalitet på landsbygden, dvs. axel 3. Uppföljningen har koncentrerats till de insatser som görs för mikroföretag, service och biogas. Fallstudierna har genomförts i Kalmar, Norrbottens och Västra Götalands län.

Utskottet har beslutat att publicera uppföljningen i rapporten 2012/13: RFR4 (prot. 8). En sammanfattning av rapporten och uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar finns i bilaga 4.

Utskottets ställningstagande

Landsbygden som resurs för Sveriges utveckling

Landsbygdsprogrammet och de olika insatser som görs inom ramen för programmet har gjort att landsbygdsfrågor har kommit att uppmärksammas på olika sätt. Utskottet konstaterar att utvecklingen på landsbygden ser olika ut i olika delar av Sverige. Behoven i storstadsnära landsbygd i södra Sverige skiljer sig starkt från behoven i norra Sveriges glesbygder. Särskilt i skogslänens glesbygder minskar befolkningen, vilket medför en rad olika problem och stora svårigheter för landsbygdens invånare, bl.a. med underlag för service och skola. Detta påskyndar i sin tur utflyttningen från framför allt glesbygden. Det behövs fortsatta insatser för att åstadkomma en positiv utveckling på landsbygden.

Enligt utskottets bedömning är det viktigt att landsbygdsprogrammet används för att aktivt motverka en negativ utveckling på landsbygden. Utskottet betonar vikten av att se landsbygden som en resurs för hela Sveriges utveckling och av att statliga aktörer inom olika samhällsområden tar sitt ansvar för landsbygdens fortsatta utveckling.

Landsbygdsprogrammet är ett av statens viktigaste verktyg för att arbeta med landsbygdsutveckling. Utskottet är samtidigt medvetet om att mycket av det som påverkar utvecklingen på landsbygden ligger utanför landsbygdsprogrammets ram. Beslut som fattas inom ett flertal olika politikområden kan få minst lika stor betydelse för landsbygden och dess möjlighet att utvecklas. Mot bakgrund av detta vill utskottet lyfta fram betydelsen av att statlig verksamhet inom alla politikområden bidrar till att utveckla landsbygden. Det är viktigt att de resultat som uppnås genom landsbygdsprogrammet inte motverkas genom beslut inom ett annat politikområde som får negativa konsekvenser för landsbygden. Utskottet noterar att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att landsbygdssäkra beslut och ser fram emot att följa resultaten av detta arbete. Utskottet framhåller att företagande och utveckling på landsbygden kan främjas på en rad olika sätt, inte bara genom landsbygdsprogrammet och de insatser som görs inom miljö- och jordbruksutskottets och näringsutskottets beredningsområden. Som exempel på viktiga åtgärder inom andra utskotts beredningsområden kan nämnas insatser inom t.ex. utbildning och infrastruktur.

Utskottet anser att det är viktigt att arbetet med landsbygdsutveckling från statens sida präglas av långsiktighet, uthållighet och kontinuitet, inte minst för att uppnå avsedda effekter.

Stöd till näringslivets utveckling

Riksdagen har tidigare betonat att insatserna inom landsbygdsprogrammet ska stödja en allmän utveckling av landsbygden, t.ex. vad gäller företagande och sysselsättning. Utskottet konstaterar att det sedan flera år pågår en förändring vad gäller näringslivet på landsbygden. Detta är en utveckling som både miljö- och jordbruksutskottet och näringsutskottet har upp-

märksammat på olika sätt. Jord- och skogsbruket är inte längre alltid den dominerande näringen, även om det fortfarande är mycket viktigt och centralt för landsbygden. Denna utveckling återspeglas även i landsbygdsprogrammet och dess genomförande, vilket enligt utskottets uppfattning är positivt. Det finns många utvecklingsidéer och entreprenörer på landsbygden, och utskottet vill understryka att det är väsentligt att staten stöder arbetet med att locka fram idéerna så att de kan omsättas till konkreta och framgångsrika utvecklingsinsatser.

Det är angeläget att landsbygdsprogrammet stöder näringslivets fortsatta utveckling. Meningen är att det nuvarande landsbygdsprogrammet ska nå fler målgrupper än tidigare. Utskottet konstaterar att landsbygdsprogrammet för många dock fortfarande förknippas med i första hand jordbruk. Enligt utskottets bedömning har landsbygdsprogrammet utformats så att det når fler målgrupper, inte minst genom de insatser som görs inom axel 3 och de åtgärder som har stått i centrum för denna uppföljning. Detta är positivt. Samtidigt kan utskottet konstatera att det har varit svårt för Jordbruksverket och länsstyrelserna att nå ut till de nya målgrupperna och att informationsarbetet inte har nått ända fram i alla delar av Sverige. Det var svårt i början att få i gång åtgärderna inom axel 3 eftersom det handlade om nya typer av verksamheter jämfört med tidigare landsbygdsprogram. Enligt vad utskottet fått information om har informationen om programmet nu till stor del nått fram, men inför kommande landsbygdsprogram är det viktigt att ytterligare förbättra informationsinsatserna, inte minst gentemot de nya målgrupperna.

Lokalt deltagande och engagemang

Landsbygdsprogrammet ska i stor utsträckning bygga på lokalt deltagande och engagemang. Partnerskap genom Leader eller liknande metoder ska främjas, och programmet ska utformas så att det gynnar ett ökat deltagande av unga människor och svenskar med utländsk bakgrund. Programmet ska också bidra till att jämställdhet mellan kvinnor och män uppnås. Utskottet menar att det lokala deltagandet och engagemanget är helt avgörande för om utvecklingsinsatserna ska ge ett långsiktigt hållbart resultat. Vilken metod som är bäst för att uppnå detta engagemang är dock svårt att säga. Leader kan vara en sådan metod, men det kan också finnas andra sätt att främja lokalt deltagande. Oavsett vilket arbetssätt som väljs är det viktigt att uppmuntra lokalt samarbete mellan olika aktörer på landsbygden. Utskottet anser att det är betydelsefullt att kommunernas roll i arbetet med landsbygdsutvecklingsfrågor uppmärksammas.

När det gäller de horisontella aspekterna noterar utskottet att ungdoms-, integrations- och jämställdhetsperspektiven endast har uppmärksamats till begränsad del i arbetet med landsbygdsprogrammet i de tre län som har ingått i denna uppföljning. Utskottet vill därför framhålla att det är viktigt att dessa aspekter får ökad uppmärksamhet i det fortsatta utvecklingsarbetet, inte minst för att det ska ge långsiktigt hållbara resultat.

Regional anpassning av landsbygdsprogrammet

Enligt utskottets bedömning är det bra att det finns en frihet för länen att lägga upp genomförandet av landsbygdsprogrammet på olika sätt, eftersom behoven varierar i olika delar av Sveriges landsbygder. Utskottet menar dessutom att en ökad regional anpassning leder till ökat regionalt och lokalt engagemang och därmed ett utökat underifrånperspektiv, vilket är positivt. Det är härvid viktigt att länsstyrelserna kan förklara och kommunicera med aktörerna om hur prioriteringarna ser ut i de skilda länen och orsakerna till detta.

Utskottet konstaterar att den regionala anpassningen och skillnader i prioriteringar mellan länen samtidigt har lett till att vissa administrativa svårigheter har uppstått för aktörer som arbetar med t.ex. länsövergripande projekt. Kritik har framförts från i första hand nationella aktörer om att samma regelverk leder till olika beslut i olika län. Samtidigt har de lokala och regionala aktörerna varit nöjda med den regionala anpassningen. Utskottet vill här betona att verkligheten ser olika ut i skilda delar av landet och att det därför är ofrånkomligt att insatserna behöver se olika ut i olika delar av landet. Det är givetvis viktigt att det nationella regelverket följs på ett likartat sätt i de olika länen. Uppföljningen visar att skillnader mellan länens sätt att arbeta med landsbygdsutveckling även kan ha ett flertal andra orsaker än skillnader i länens strategier, t.ex. vilken kompetens och inriktning som personalen har vid olika myndigheter. Utskottet vill mot den bakgrunden betona vikten av att länsstyrelserna och andra myndigheter arbetar för att underlätta länsövergripande insatser utan att den regionala anpassningen åsidosätts.

Bred inriktning på landsbygdsprogrammet

Utskottet menar att det är bra att staten har en bred syn på landsbygdsutveckling. För att kunna lösa problemen på landsbygden behövs en rad olika insatser som är utformade utifrån de olika förutsättningarna på Sveriges landsbygder. Det är därför positivt att landsbygdsprogrammet är brett upplagt. Samtidigt är det viktigt att programmet koncentreras till insatser som är centrala för landsbygdens utveckling.

Utskottet noterar att det finns delvis olika syn bland myndigheter och organisationer vad gäller frågan om vilken typ av insatser som i första hand bör få stöd från landsbygdsprogrammet. En delförklaring till detta är de olika regionala strategierna. En del aktörer betonar mer att stödet främst bör gå till näringslivsinsatser, medan andra mer framhåller behovet av allmänna insatser. Enligt utskottets bedömning är det viktigt att det finns en bredd i insatserna och en inriktning på både landsbygdens näringsliv och på mer allmänna utvecklingsinsatser som är till gagn för både företag och de boende på landsbygden. Utskottet vill också peka på att det finns behov av coaching och rådgivning till företag på landsbygden, liksom av stöd till samarbete mellan företagare på landsbygden.

Landsbygdsprogrammets utformning

Utskottet konstaterar att det är svårt att se skillnaderna mellan en del av landsbygdsprogrammets åtgärder. Antalet åtgärder skulle därför kunna minska. Uppdelningen på åtgärder är huvudsakligen ett problem för myndigheterna, exempelvis eftersom det kräver administrativa insatser och inläsningseffekter kan uppstå. Utskottet menar att färre och mer generella åtgärder skulle kunna effektivisera myndigheternas arbete.

Upplägget av landsbygdsprogrammet innebär att bidrag betalas ut i efterskott, vilket ställer krav på likviditet hos företag och projekt. Utskottet noterar att detta innebär problem för i synnerhet små företag och projekt: det kan vara svårt för dem att delta i landsbygdsprogrammet om de inte har god likviditet. Detta är en fråga som bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet med landsbygdsprogrammet.

Myndigheternas handläggning

Länsstyrelserna arbetar med landsbygdsprogrammet på olika sätt. Utskottet konstaterar att länsstyrelsernas fokus i arbetet med landsbygdsprogrammet ligger på att handlägga ärenden, inte att arbeta proaktivt med landsbygdsutveckling. Handläggningstiderna varierar mellan olika länsstyrelser. Utskottet vill här lyfta fram vikten av att försöka korta ned handläggningstiderna, inte minst för att inte äventyra entusiasmen hos dem som arbetar i utvecklingsprojekt och landsbygdsföretag som vill utvecklas. Samtidigt är det också viktigt att ökade krav på myndigheterna inte går ut över myndighets-handläggarnas möjligheter att närmare bedöma ansökningarna och de planer som de sökande har. Det är viktigt att man i kommande landsbygdsprogram ger utrymme för myndigheterna att arbeta mer med information och kvalitetssäkring. I det fortsatta utvecklingsarbetet skulle fler inslag av ökat lärande mellan olika myndigheters administration av bidragsansökningar och utbetalningar kunna ingå, både inom jordbruksadministrationen och exempelvis det arbete som görs inom de regional- och näringspolitiska områdena. Det vore bra om hanteringen inom olika fonder kunde jämföras och goda exempel kunde tas fram.

Utskottet konstaterar att det finns en ambition att förenkla landsbygdsprogrammets genomförande, men detta till trots är landsbygdsprogrammet administrativt krångligt, för både stödmottagare och myndigheter. En orsak till detta är att programmet präglas av rutinerna för jordbruksstöden. Enligt utskottets bedömning är det viktigt att fortsätta arbetet med att förenkla administrationen kring bidragen. Det borde t.ex. inte vara nödvändigt att anlita konsulter för att fylla i ansöknings- och rekvisitionsblanketter. Inte minst mot bakgrund av att landsbygdsprogrammet ofta vänder sig mot små aktörer med begränsade resurser är det viktigt att programmet är enkelt att förstå och söka.

Resultat för landsbygdens utveckling

Eftersom programmet fortfarande pågår är det ännu för tidigt att slå fast vilka resultat det har haft. Utifrån de fallstudier som utskottet har genomfört upplevs dock resultaten som positiva för landsbygdens utveckling, även om programmet antagligen inte kommer att nå ända fram när det gäller målkriterierna.

Enligt vad utskottet fått veta hade de flesta studerade företagsinvesteringarna antagligen genomförts även utan stöd från landsbygdsprogrammet, men de hade blivit mindre och tagit längre tid att genomföra. När det gäller projektstöden hade flera av de studerade projekten antagligen inte kunnat genomföras utan stöd.

Det har varit svårt för de olika aktörerna att kvantifiera resultaten, och det är i dagsläget svårt att bedöma om syftet med landsbygdsprogrammet har uppnåtts och vilka konkreta resultat som det har gett hittills. Det är vidare svårt att uttala sig om varaktigheten i uppnådda resultat och vad de olika insatserna får för betydelse för t.ex. den långsiktiga tillgången till service på landsbygden. Utskottet betonar att det är viktigt att uppnå långsiktiga resultat som leder till att företag och service på landsbygden kan överleva även utan stöd.

Utskottet konstaterar att alla resultat inte är enkelt mätbara. Det faktum att s.k. mjuka resultat är svåra att mäta innebär dock inte att de är mindre viktiga. Utskottet menar att landsbygdsprogrammet har möjliggjort ett aktivt arbete i hela landet med landsbygdsutveckling. Utskottet noterar vidare att flertalet aktörer menar att landsbygdsprogrammet gör mer nytta än vad halvtidsutvärderingen visade. Det handlar mycket om andra värden än mätbara resultat som gäller t.ex. ekonomi och arbetstillfällen. Landsbygdsprogrammet har lett till att mycket har hänt på landsbygden, t.ex. att mötesplatser har skapats och att bygderna har återfått sammanhållning och framtidstro. Utskottet anser att detta också är viktiga resultat av arbetet med landsbygdsutveckling.

Affärsutveckling i mikroföretag (åtgärd 312)

Utskottet konstaterar att halvtidsutvärderingen visade att mikroföretagsstödet har lett till en gynnsam utveckling, men att det från ett ekonomiskt perspektiv framförs att grunden för stödet är tveksam. Vidare visar Jordbruksverkets senaste årsrapport att målen om ökat bruttoförelägningsvärde och ökat antal arbetstillfällen antagligen inte kommer att uppnås. De redovisade resultaten ligger betydligt lägre än målen.

Utskottet har funnit flera intressanta exempel på hur mikroföretagsstödet har använts, bl.a. för att bygga ut fjärrvärme på landsbygden och för att utveckla hästverksamhet. Utskottet menar att i de tre undersökta länen framstår mikroföretagsstödet som viktigt för företagsutvecklingen på landsbygden. Det har dock varit svårt att peka på kvantifierbara resultat. Enligt vad utskottet fått veta har små företag med hjälp av stödet kunnat utvecklas och till viss del expandera. Stödet har bl.a. underlättat möjligheterna

för företag att få banklån. Utskottet vill även uppmärksamma att Same-tinget har betonat att detta är en lyckad åtgärd för samiskt vidkommande. Det är dock svårt att bedöma vilka resultat på lång sikt som åtgärden ger. Det är nödvändigt att företagen kan överleva utan stöd.

Grundläggande tjänster för ekonomin och befolkningen på landsbygden (åtgärd 321)

Halvtidsutvärderingen visade att stödet generellt sett hade haft ringa effekt fram till utvärderingstidpunkten. Jordbruksverkets senaste årsrapport visar att åtgärden alltmer domineras av bredbandsatsningar.

Utskottet konstaterar att tillgången till service på landsbygden är viktig, men att det ändå har varit förhållandevis få ansökningar till åtgärden. Förutom insatserna inom landsbygdsprogrammet gör staten många andra liknande satsningar. Utskottet anser att samordningen av statens insatser bör ges ökad uppmärksamhet. Det är vidare viktigt att även i det fortsatta arbetet överväga frågan om vem som har eller bör ta ansvaret för att säkerställa tillgången till service på landsbygden.

Utskottet konstaterar att det finns exempel på serviceprojekt som har skapat bestående förändringar på landsbygden, bl.a. ett projekt i Bodens kommun.

Uppföljningen visar att det finns en betydande bredd i det arbete som görs med stöd från åtgärden och att detta främst är ett resultat av olika förutsättningar och prioriteringar i länen. För närvarande görs en kraftsamling på fortsatt bredbandsutbyggnad på landsbygden. Utskottet noterar med tillfredsställelse att allt fler tycks komma till insikten att en väl fungerande it-infrastruktur är en grundläggande förutsättning för utvecklingen av innovativa servicelösningar i allmänhet. Enligt utskottet är det dock svårt att bedöma hur många personer som gynnas av flera av de satsningar som görs inom ramen för åtgärd 321.

Stöd till biogas (åtgärd 121, 311 och 312)

Utskottet anser att det är positivt att biogas har fått en viktig roll i landsbygdsprogrammet. Uppföljningen visar att många län aktivt prioriterar biogassatsningen och att intresset för biogasinvesteringar är på uppgång. Samtidigt finns tveksamheter kring lönsamheten i biogasanläggningar.

Utskottet har funnit flera exempel på att stöd lämnas till både små och stora anläggningar och till anläggningar som skiljer sig åt vad gäller såväl substrat som slutprodukter i form av t.ex. el och fordonsgas. Enligt utskottets bedömning är biogasstödet viktigt och i flera fall avgörande för investeringsbeslut. Utskottet konstaterar att flera aktörer menar att utvecklingspotentialen för biogas är stor och att flera aktörer efterlyser ett driftstöd för bättre lönsamhet. Utskottet noterar att det har funnits förslag om att införa ett metanreduceringsstöd. Ett av de stora problem som har upp-

märksammats – att bidragstaket på 1,8 miljoner kronor var för lågt – har numera fått en lösning genom kommissionens ändringsbeslut. Det är dock ett fortsatt problem att tillgängliga medel inte räcker till.

Behov av samverkan mellan myndigheterna

Landsbygdsfrågor är komplexa och breda, vilket innebär att de naturligen berör ett stort antal aspekter. Detta innebär att landsbygdsfrågorna blir en del i arbetet inom olika departement och myndigheter. Det faktum att så många myndigheter är involverade i arbetet ställer stora krav på samverkan och samordning. Inom t.ex. den regionala tillväxtpolitiken har olika myndigheter och organ på regional nivå olika uppgifter i olika län.

Utskottet anser att det är mycket viktigt med samverkan och samordning mellan myndigheterna för att stödja landsbygdens fortsatta utveckling, inte minst för att uppnå goda resultat av insatta resurser inom landsbygdsprogrammet. I det sammanhanget är det viktigt med tydlighet i regeringens styrning av myndigheterna. Arbetsfördelningen mellan myndigheterna och den administrativa strukturen måste vara tydlig. Detta gäller t.ex. län där regionerna har ansvar för utvecklingsfrågorna, medan länsstyrelserna har ansvaret för landsbygdsprogrammet. När det gäller landsbygdsprogrammet kan utskottet konstatera att det finns olika typer av samverkan mellan berörda myndigheter och att de aktörer som har ingått i denna uppföljning menar att samverkan i stort fungerar bra. Utskottet vill lyfta fram att det finns ett behov av att bl.a. underlätta samarbetet över länsgränserna.

Utskottet konstaterar att de företag och projekt som har ingått i uppföljningen har framfört att kontakterna med de handläggande myndigheterna har varit goda, vilket är mycket positivt.

Samordning mellan olika stöd till landsbygden

Det kan vara svårt att få en överblick över de många olika stöd som kan gå till landsbygden, vilket kan vara ett problem för dem som arbetar med landsbygdsutveckling. Att det finns olika former av stöd från olika myndigheter som riktar sig till samma målgrupp kan även upplevas som krångligt av de sökande, bl.a. eftersom olika blanketter ska fyllas i och skickas till olika myndigheter. I syfte att underlätta för företag och projekt vill utskottet peka på bl.a. möjligheten att införa lika ansökningshandlingar och återrapporteringsrutiner oavsett vilket EU-stöd som det handlar om.

Enligt utskottets bedömning är det viktigt att arbetet med landsbygdsutveckling är inriktat på att se till landsbygden som en helhet och då kan uppdelningen av statens insatser på olika program och åtgärder vara ett hinder. Det är samtidigt enligt utskottets bedömning viktigt med en tydlig gränsdragning mellan de olika stöd som finns. Det är också viktigt att olika insatser kan ge synergieffekter, även om det i praktiken är svårt att planera för detta. Mot den bakgrunden finns det enligt utskottets bedömning behov av mer samordning mellan olika former av stöd till landsbygden.

Uppföljning och utvärdering

Det är viktigt att följa upp och utvärdera landsbygdsprogrammets resultat och hur det utvecklas över tid. Utskottet anser att det är väsentligt att den kunskap och de lärdomar som dras genom arbetet med landsbygdsutveckling kan tas till vara och föras vidare till olika aktörer. Det är många gånger svårt att mäta och kvantifiera resultaten, inte minst i form av effekter, men det är enligt utskottets bedömning viktigt att man följer utvecklingen även av resultat som inte är enkelt mätbara. Det är även angeläget att följa de långsiktiga effekterna av stöden, både för stöden i sin helhet och för de enskilda bidragsbesluten.

Utskottet menar att det är svårt att utvärdera resultat efter så kort tid som är fallet när det gäller halvtidsutvärderingarna. Samtidigt är det svårt att hinna använda resultaten av halvtidsutvärderingar under innevarande programperiod. Inför kommande programperiod vill utskottet därför lyfta fram behovet av att följa utvecklingen av stödets resultat under tiden som insatserna pågår, exempelvis i form av s.k. följeforskning.

Revision och kontroll

Utskottet konstaterar att kontroller och revision spelar en framträdande roll i arbetet med landsbygdsprogrammet och att det påverkar de olika myndigheternas arbete. Utskottet betonar vikten av att gällande regelverk följs, men kan samtidigt konstatera att kontrollsystemet skapar en oro och rädsla för att göra fel, både hos de handläggande myndigheterna och bland bidragsmottagarna. Det finns en risk för att myndigheterna blir alltför försiktiga i sin handläggning och att medlen därför inte används fullt ut och på ett effektivt sätt. Det finns också exempel på företag och projekt som avstår från att söka bidrag på grund av risken för att de kan bli återbetalningsskyldiga om revisionen upptäcker fel. Enligt utskottets bedömning är det därför viktigt att fel upptäcks redan i myndigheternas handläggning och inte först vid en revision. Det är viktigt att de finansiella felen minskar när det gäller beviljade stöd. Det är dyrt att göra fel eftersom det leder till stora återbetalningsbelopp för Sverige samtidigt som förtroendet påverkas för denna stödform. Det är viktigt att förenkla ansökningsförfarandet så att risken minskar för att den sökande ska göra fel, och det är viktigt att Jordbruksverket och länsstyrelserna vidtar åtgärder för att förbättra myndigheternas hantering av stöden.

Regeringens resultatredovisning till riksdagen

Utskottet vill slutligen understryka vikten av att regeringen i de årliga resultatredovisningarna till riksdagen redovisar och bedömer de resultat som uppnås genom landsbygdsprogrammet.

Uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet har anfört om utskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Bakgrund

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen redovisa de resultat som uppnått i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat. Som en del i utskottens löpande uppföljning beslutade miljö- och jordbruksutskottet i mars 2012 att genomföra fortsatta uppföljningar av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen. Syftet har varit att ta fram ett fördjupat beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2013 samt att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen. En utgångspunkt för gruppens arbete har varit att det ska vara möjligt för utskottet att följa kopplingen mellan mål, gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag för att kunna göra prioriteringar i beredningen av regeringens budgetförslag och genomföra arbetet med uppföljning och utvärdering i enlighet med regeringsformen.

Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Uppföljnings- och utvärderingsgruppens rapport redovisas i bilaga 5 i betänkandet.

Utskottets ställningstagande

Fortsatt utveckling av resultatredovisningen och resultatdialogen

Miljö- och jordbruksutskottet tar sedan flera år aktiv del i utvecklingsarbetet när det gäller ekonomisk styrning, och utskottet och regeringen för en dialog om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras. Av regeringens resultatredovisning framgår bl.a. att det pågår en årligt återkommande dialog med utskottet om utvecklingen av resultatredovisningen och att det har bildats en arbetsgrupp med tjänstemän från Riksdagsförvaltningen och Regeringskansliet med målet att förbättra resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2014. Utskottet anser att det är positivt att utvecklingsarbetet fortsätter. Den dialog som har utvecklats mellan regeringen och utskottet om resultatredovisningen är mycket värdefull.

Det är enligt utskottets mening viktigt att regeringens redovisning och bedömning av resultaten har en klar och tydlig struktur. Det finns fortsatta behov av att tydliggöra sambandet mellan mål, statliga insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag. Det är viktigt att regeringen analyserar frågan om hur resultatet av statens insatser ska redovisas och analyseras när en så stor andel finansieras av EU och när statens rådighet är begränsad.

Utskottet anser att det vore värdefullt om regeringen kommenterade vilka indikatorer som är relevanta för att redovisa resultat för det nya målet om de gröna näringarnas bidrag till en globalt hållbar utveckling. Det är viktigt att inleda en dialog om hur underindelningen av utgiftsområde 23 ska se ut.

Redovisningen och analysen av det faktiskt uppnådda resultatet av de statliga insatserna inom utgiftsområde 23 är knapphändiga. Det är viktigt att relevanta resultatindikatorer utvecklas som speglar utvecklingen av resultaten. Indikatorerna bör i första hand avse uppnådda resultat. Det är önskvärt att tidsserier redovisas och att samma indikatorer används under en längre tid.

Enligt utskottets mening finns det anledning att tydligare skilja på regeringens beskrivningar av dels tillståndet och utvecklingen inom ett område, dels statens insatser, dels det faktiskt uppnådda resultatet av statens insatser. Resultatredovisningen bör i större utsträckning omfatta en redovisning och bedömning av de faktiskt uppnådda resultaten av genomförda statliga insatser.

Redovisade resultat för jordbruksområdet

Av regeringens resultatredovisning framgår bl.a. att gårdsstödet och vissa stöd inom landsbygdsprogrammet har haft stor betydelse för att upprätthålla inkomsterna inom det svenska jordbruket. Enligt regeringens bedömning har insatser i form av dels generella åtgärder för företagen, dels specifika åtgärder för sektorn varit betydelsefulla för de areella näringarna.

Utskottet konstaterar att en kontinuerlig strukturutveckling mot färre och större produktionsenheter inom jordbruket har pågått under en längre tid. Under de senaste åren har jordbruket dessutom minskat i omfattning. Samtidigt förbättrades under 2010 resultaten för lantbruksföretagen jämfört med 2009.

Informationen om den fortsatta utvecklingen för ekologiskt jordbruk och resultatet av statens insatser är begränsad. Utskottet ser fram emot en förbättrad redovisning i den kommande budgetpropositionen.

Målet om 25 procent minskade administrativa kostnader har inte uppnåtts inom jordbruksområdet. Det är enligt utskottets mening önskvärt att arbetet med att minska företagens administrativa kostnader fortsätter, utan att syftet med regelverket äventyras.

Redovisade resultat för fiskeområdet

Av regeringens resultatredovisning framgår bl.a. att utfallet för EU:s fiskeprogram 2011 är lågt om man ser till måluppfyllnaden när det gäller antalet slutförda åtgärder. Regeringen tar i sin analys av detta upp betydelsen av en effektivare och enklare ärendehandläggning vid länsstyrelserna och Jordbruksverket.

Utskottet konstaterar att ett långsiktigt hållbart fiske förutsätter en balans mellan tillgängliga fiskeresurser och fiskeflottans kapacitet. Det är, enligt utskottets mening, allvarligt att regeringen inte har kommenterat de frågor som utskottet lyfte fram i förra årets uppföljning av skrotningsstödet.

Utskottet anser att det för det fortsatta fiskepolitiska arbetet med att t.ex. ta fram nya insatser är viktigt att utgå från de erfarenheter som har gjorts bl.a. vad gäller stödet till skrotning av fiskefartyg. Regeringen har inte lämnat någon information om i vilken utsträckning fiskare som fått skrotningsbidrag för in nya fartyg under tio meter, trots att utskottet förra året menade att det är väsentligt att regeringen återkommer till riksdagen med information om denna fråga. Regeringen har inte heller kommenterat utskottets synpunkter på att rutinerna för uppföljning av genomförda insatser borde förbättras.

Den minskning av de administrativa kostnaderna som redovisas för utgiftsområde 23 i sin helhet omfattar inte fiskeområdet. Det är enligt utskottets mening önskvärt att arbetet med att minska de administrativa kostnaderna fortsätter även inom fiskeområdet, utan att syftet med regelverket äventyras. Det är därför positivt att regeringen lyfter fram behovet av ytterligare förenklingsinsatser inom fiskeområdet samtidigt som stor hänsyn måste tas till den allvarliga situation som råder för många fiskbestånd, vilket kräver effektiva kontrollåtgärder.

Redovisade resultat för livsmedelsområdet

Av regeringens resultatredovisning framgår bl.a. att konsumenterna har ett stort förtroende för livsmedlen i Sverige.

Utskottet noterar att livsmedlen i Sverige generellt kan bedömas som säkra, även om det kan förekomma att enskilda livsmedel medför risk för ohälsa. Det är viktigt att statliga insatser ger resultat som innebär att det stora förtroende som finns för livsmedlen i Sverige upprätthålls. Livsmedelskontrollen i Sverige är tillfredsställande, men det finns vissa brister. Kontrollernas utförande varierar mellan kommunerna, och i många kommuner finns det för få livsmedelsinspektörer. Arbetet med att skapa likvärdighet och ytterligare riskbasera livsmedelskontrollen bör enligt utskottet fortsätta.

Målet för satsningen Sverige – det nya matlandet är att skapa 20 000 nya jobb till 2020. Utskottet ser med intresse fram emot regeringens aviserade effektmätning och att regeringen presenterar mer information om vilka resultat och mervärden som satsningen har gett.

Småskalig, lokal och hantverksmässig livsmedelsproduktion har goda förutsättningar att utvecklas vidare. Det är positivt att regeringen berör resultaten av statens insatser, men regeringen gör inte någon mer samlad redovisning av resultatet av statens insatser inom småskalig livsmedelsproduktion, vilket utskottet har efterlyst. Det är viktigt att regeringen och berörda myndigheter fortsätter sitt arbete för att förbättra förutsättningarna för de småskaliga livsmedelsföretagen och att de frågor som har lyfts fram i utskottets tidigare uppföljningar uppmärksammas. Regeringen bör i budgetpropositionen årligen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av utskottets tidigare uppföljningar.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet har anfört om regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel i enlighet med vad utskottet föreslår och vad som framgår av bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen regeringens förslag om medelstildelning på anslagen. Riksdagen bifaller även regeringens förslag till bemyndiganden under detta utgiftsområde. Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden med förslag om annan fördelning på anslag och om nya anslag inom utgiftsområdet m.m.

Jämför särskilda yttrandena 1 (S), 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

Inledning

Enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen ska riksdagen i ett och samma beslut fastställa ramarna för de olika utgiftsområdena och godkänna en beräkning av statsbudgetens inkomster. Beslutsordningen innebär att riksdagen tar ställning till dessa poster genom ett beslut. Alla förslag som avser utgiftsramar m.m. och beräkningen av statsbudgetens inkomster är sammanförda i en enda beslutspunkt, det s.k. rambeslutet. Finansutskottet har i årets s.k. rambetänkande (bet. 2012/13:FiU1) behandlat regeringens och partiernas förslag till fördelning av statsutgifterna på utgiftsområden. Detta betänkande ligger till grund för riksdagens rambeslut som fattades den 21 november 2012 om statsbudgeten och utgiftsramarna för de olika utgiftsområdena nästa år. Riksdagen har därmed ställt sig bakom den ram för

utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel som angivits i budgetpropositionen. Ramen för utgiftsområde 23 är 16 590 899 000 kronor för 2013.

När riksdagen fattat beslut om fördelningen av utgifterna i statsbudgeten på utgiftsområden tar utskotten och därefter riksdagen ställning till anslagsfördelningen inom respektive utgiftsområde. Även beslut om samtliga anslag inom ett utgiftsområde ska enligt budgetprocessens regler fattas genom ett och samma beslut. I det följande redovisas regeringens förslag för de olika verksamheter som ingår i utgiftsområde 23 och förslag i de aktuella motionerna.

1:1 Skogsstyrelsen

Propositionen

Anslaget används för Skogsstyrelsens förvaltningskostnader. Anslaget får användas för att medfinansiera insatser enligt rådets förordning (EG) nr 1698/2005 av den 20 september 2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU).

Skogsstyrelsens offentlighetsrättsliga verksamhet utgörs av avgifter som tas emot för handel med skogsodlingsmaterial (kontroll av frö- och planthan- del) från statliga myndigheter och affärsverk. Skogsstyrelsen bedriver uppdragsverksamhet som i huvudsak finansieras genom avgifter. Undantag är vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Avgiftsintäkterna får disponeras av Skogsstyrelsen.

Som en del av visionen Skogsriket gör regeringen en satsning som ska bidra till Skogsrikets mål om fler jobb på den svenska landsbygden. En viktig del av satsningen är att ge förbättrade förutsättningar för ökad och hållbar produktion av skogsbiomassa samtidigt som metoder för miljöhän- syn utvecklas. Åtgärderna ger förutsättningar att tillgodose behov av flera ekosystemtjänster: både ökad produktion av biomassa och bevarad biolo- gisk mångfald samt positiva klimateffekter genom inbindning av kol och ersättning av fossil råvara. För att genomföra satsningen ökas anslaget med 25, 20 och 15 miljoner kronor 2013, 2014 respektive 2015.

Regeringen föreslår att 400 368 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

Motionerna

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13:MJ453 av Helena Leander m.fl. yrkande 3 i denna del att anslaget höjs med 10 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag för att stärka de instrument som dispo- nerats av Skogsstyrelsen. Miljöpartiet anför att kvarvarande skyddsvärda områden inte räcker för att hejda förlusten av biologisk mångfald även om de skulle få formellt skydd. Ytterligare områden behöver restaureras och återställas. Även i partimotion 2012/13:Fi303 av Åsa Romson m.fl. (MP) anförts att anslaget behöver höjas (yrkande 34 del 2 i denna del).

Socialdemokraterna anför i kommittémotion 2012/13:MJ443 av Matilda Ernkrans m.fl. yrkande 3 att 10 miljoner kronor bör omfördelas inom anslaget och inom ramen för det som regeringen kallar Skogsriket för att öka användandet av frivilliga skogsbruksplaner där skogsägare inom ramen för sitt skogsbruk stimuleras till ökad biologisk mångfald.

Utskottets kompletterande uppgifter

I propositionen framhålls att det pågående arbetet med skydd av skog är betydelsefullt. Utvecklad kunskap och markägarnas engagemang ger styrka och det är därför viktigt att betona detta inom rådgivning och tillsyn. Markägarnas engagemang i arbetet med skydd av natur tas till vara bl.a. i samverkansprogrammet ”Kompletterande metoder för skydd av natur” (Komet). Skogsstyrelsen erbjuder produkter och tjänster inom sin uppdragsverksamhet som t.ex. grön skogsbruksplan, rådgivning och utbildning. En grön skogsbruksplan är en avdragsgill kostnad i näringsverksamhet enligt information från Skogsstyrelsen. I propositionen framhålls vidare att det enligt Skogsstyrelsens bedömning av miljöhänsyn vid föryngringsavverkning finns ett fortsatt behov av insatser i form av tillsyn, ökad rådgivning och information om ett hållbart skogsbruk. Bland annat nämns behovet av en förbättrad samsyn om målbilder och prioriteringar inom skogssektorn. Den pågående dialogen mellan sektorns intressenter som samordnas av Skogsstyrelsen väntas leda till en sådan samsyn. Detta arbete är väsentligt och ska fullföljas.

1:2 Insatser för skogsbruket

Propositionen

Anslaget används för att täcka kostnader för stöd enligt förordningen (2010:1879) om stöd till vissa åtgärder inom skogsbruket och finansierar natur- och kulturmiljövårdsåtgärder inom skogsbruket för att anlägga och vårda ädellövskog. Anslaget används också för att täcka kostnader för biotopskydd och naturvårdsavtal.

Anslaget används även till att upprätta renbruksplaner och till att medfinansiera skogsträdsförädling. Vidare får anslaget användas för vissa administrationskostnader hos Skogsstyrelsen.

I hanteringen av vissa bidrag och ersättningar till skogsägare och för att skapa goda förutsättningar för fleråriga naturvårdsprojekt behöver ekonomiska förpliktelser kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:2 besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 37 miljoner kronor under 2014, 18 miljoner kronor 2015 samt 15 miljoner kronor 2016–2017.

Nyttjandet av skogen måste ske genom hållbart brukande och kombineras med skydd av värdefulla områden. Regeringen förstärker insatserna för skydd av skog (se även utg.omr. 20). Genom insatserna ges Skogsstyrelsen

möjlighet att utveckla sitt arbete med att teckna naturvårdsavtal. För att genomföra satsningen ökas anslaget med 27 miljoner kronor 2013 och 23 miljoner kronor årligen 2014–2016.

Regeringen föreslår att 261 868 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

Motionerna

Enligt kommittémotion 2012/13:MJ453 (MP) yrkande 3 i denna del bör anslaget förstärkas med 100 miljoner kronor för att hejda förlusten av biologisk mångfald. Det är särskilt angeläget att förhindra att de allra viktigaste biotoperna avverkas. Även i partimotion 2012/13:Fi303 (MP) yrkande 34 del 2 i denna del framhålls detta.

Vänsterpartiet föreslår att anslaget höjs med 200 miljoner kronor för åtgärder och skydd av värdefull natur (partimotion 2012/13:MJ456 av Jonas Sjöstedt m.fl. i denna del).

1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt

Propositionen

Anslaget används för Statens veterinärmedicinska anstalts (SVA) förvaltningskostnader. SVA är veterinärmedicinskt expert- och serviceorgan åt myndigheter och enskilda och utreder bl.a. uppkomst, orsak och spridnings sätt av sjukdomar hos djur. Avgiftsintäkterna får disponeras av Statens veterinärmedicinska anstalt.

Regeringen föreslår att 112 729 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet

Propositionen

Anslaget används för statens bidrag till veterinär fältverksamhet och för att minska avlägset boende djurägares veterinärkostnader för livsmedelsproducerande djur. Jordbruksverket är chefsmyndighet för distriktsveterinärerna. Större delen av verksamheten är avgiftsfinansierad. Jordbruksverket får disponera avgiftsintäkterna.

Regeringen föreslår att 107 301 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

Propositionen

Anslaget används för djurhälsovård i form av förebyggande hälsokontroll. Insatser ska begränsa skadeverkningarna av djursjukdomar och förebygga spridning av smittsamma djursjukdomar som kan överföras till både djur och människor. Anslaget används även till djurskyddsfrämjande åtgärder för bl.a. djurhållning och skötsel av djur.

Regeringen föreslår att anslaget tillförs 2,5 miljoner kronor 2013 för stöd för vissa kostnader i samband med kastrering av grisar eller för vaccinering mot galtlukt. Av samma anledning föreslås anslaget tillföras 3 miljoner kronor 2014, 3,5 miljoner kronor 2015 och 5 miljoner kronor årligen 2016 och 2017.

Regeringen föreslår att 3 miljoner kronor som används för drift av djursjukdatasystemet Vet@ förs till anslaget 1:8 Statens jordbruksverk. Vidare föreslår regeringen att 1,775 miljoner kronor som används för Honungsprogrammet fr.o.m. 2014 förs till anslaget 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur.

Regeringen föreslår att 12 433 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar

Propositionen

Anslaget används för bekämpande av och beredskap mot smittsamma husdjursjukdomar varvid ersättning lämnas enligt epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999:658) eller med stöd av i lagarna meddelade föreskrifter. Vidare används anslaget för bidrag till obduktionsverksamhet, för utveckling och genomförande av sjukdomskontroller och för genomförande av EU-lagstiftningen om djurskydd, djurhälsa, foder och livsmedel. Anslaget används för nationell medfinansiering av kontroller för TSE (BSE och scrapie) som Sverige enligt EU:s krav är skyldigt att göra.

Regeringen föreslår att 124 349 000 kronor anvisas anslaget för 2013.

1:7 Ersättning för viltskador m.m.

Propositionen

Anslaget används för att förebygga skada av vilt och ersättning för sådan skada. Rätten till ersättning regleras i viltskadeförordningen (2001:724).

Jägare är enligt 49 § jaktförordningen (1987:905) skyldiga att betala viltvårdsavgift på 300 kronor per år till Viltvårdsfonden. Medlen ur fonden används för att främja viltvården och andra liknande ändamål som är förenliga med jaktlagens syfte. Jaktåret omfattar tiden den 1 juli–30 juni. Merparten av viltvårdsavgifterna betalas till fonden i början av jaktåret

medan utgifterna är fördelade över kalenderåret. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2013 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 5 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 37 778 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

Motionerna

I motion 2012/13:MJ453 (MP) yrkande 3 i denna del anförs att anslaget bör höjas med 20 miljoner kronor för att ge möjlighet till både ökande ersättningar vid viltskador och förebyggande åtgärder, som ett led i arbetet för att minska konflikter kring rovdjuren.

Enligt partimotion 2012/13:MJ456 (V) i denna del bör anslaget förstärkas med 10 miljoner kronor.

I kommittémotion 2012/13:MJ259 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 5 anförs att fler organisationer bör få ta del av de årliga anslagen från Viltvårdsfonden. Fördelningen vid utbetalningen av fondens medel bör därför ses över ur det perspektivet.

I såväl kommittémotion 2012/13:MJ426 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 6 som motion 2012/13:MJ295 av Isak From m.fl. (S) framhålls att systemet för ersättning till samebyar för rovdjursskador måste ses över mot bakgrund av ett ökat rovdjurstryck från framför allt björn.

Utskottets kompletterande uppgifter

Av utskottets betänkande 2011/12:MJU2 framgår att regeringen årligen beslutar om hur mycket medel som ska betalas ut ur Viltvårdsfonden efter ansökan av myndigheter och organisationer. I proposition 1999/2000:73 om jaktens villkor redogörs för vilka principer som bör gälla för bidragsgivningen ur fonden. Där framhålls att organisationer som på olika sätt lägger ned ett värdefullt arbete inom ramen för viltvården bör ha möjlighet att få bidrag ur fonden. Bidragen bör kunna lämnas efter ansökan och då för särskilda preciserade arbetsuppgifter som bedöms angelägna inom viltvården.

När det gäller systemet för samernas ersättning för rovdjursskador anförs i propositionen att det övergripande målet för samepolitiken är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar. Vidare framhålls att regeringen ser behovet och vikten av ett levande samiskt kultur- och samhällsliv och en konkurrenskraftig rennäring som ger försörjning på ett långsiktigt ekonomiskt och miljömässigt hållbart sätt i enlighet med de samiska kulturvärdena och traditionell kunskap om brukandet av de biologiska naturresurserna. Politiken ska också bidra till ett starkt och utvecklat samiskt näringsliv med rennäringföretag som har framtidstro. I propositionen anförs också att den regionaliserade förvaltningen av rovdjuren – som bl.a. innebär att vissa licens- och skyddsjaksbeslut numera delegeras till länsstyrelserna – är en viktig del av den svenska rovdjurspolitiken. Delegeringen

ska vara baserad på rovdjursstammarnas utveckling i länet. Samtidigt finns rapporter om att det ökade rovdjurstrycket i renskötselområdet, särskilt i vissa samebyar, ger betydande problem för renskötseln. Rovdjursutredningen gör bedömningen att rennäringen är den näring som drabbas hårdast av rovdjurens predation sett till antalet angripna djur. Samtidigt har Sverige genom att ratificera ett antal internationella konventioner förpliktat sig att respektera den samiska folkgruppen som ett urfolk. För samerna är rennäringen av central betydelse för den samiska kulturens fortlevnad. Jakt, såväl skyddsjakt som annan jakt, är ett av flera medel som behövs för att hantera denna problematik. I propositionen framhålls därför att det mot denna bakgrund är angeläget att myndigheter särskilt tar hänsyn till risken för skador på renar och att snabba och effektiva skyddsjaksbeslut prioriteras i renskötselområdet.

1:8 Statens jordbruksverk

Propositionen

Anslaget används för Statens jordbruksverks förvaltningskostnader, Tullverkets särkostnader för exportbidragskontroller m.m. Från och med 2013 används anslaget även för statistik inom jordbruksområdet samt för EU:s finansiering av jordbruks- och livsmedelsstatistik. Anslaget används även till djursjukdatasystem fr.o.m. 2013.

Jordbruksverket får disponera intäkterna från avgifter inom områdena tillsyn, djur, växt och utsäde. Jordbruksverket får även disponera intäkterna från avgifter som kommer från vattenhushållning, köttklassificering, laboratorieundersökningar av utsäde, kvalitetsanalyser och andra undersökningar av utsäde och växtsorter samt kvalitetsanalys av foder- och kvarnspannmål.

Med anledning av att den nya jordbruks-, fiskeri- och landsbygdspolitik kommer att träda i kraft 2014 behöver Jordbruksverket förbereda och införa nya system för de nya stöden. Jordbruksverkets anslag ökas därför med 20 000 000 kronor 2013 och 2014 och med 10 000 000 kronor 2015 och 2016.

Från och med 2013 ska anslaget enligt förslaget användas för statistik inom jordbruksområdet samt för EU:s finansiering av jordbruks- och livsmedelsstatistik. Regeringen föreslår att 23 587 000 kronor från anslaget 1:17 Livsmedelsstatistik och 7 356 000 kronor från anslaget 1:18 Jordbruks- och livsmedelsstatistik finansierad från EU-budgeten förs över till anslaget 1:8 Statens jordbruksverk. Anslaget ska enligt förslaget användas även till djursjukdatasystem fr.o.m. 2013. För denna uppgift föreslås 3 000 000 kronor föras från anslaget 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder till anslaget 1:8 Statens jordbruksverk.

Regeringen föreslår att 505 621 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

Motionerna

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13:MJ453 yrkande 3 i denna del att anslaget förstärks med sammanlagt 32 miljoner kronor, varav 22 miljoner kronor anslås för arbete med framför allt odlad mångfald och husdjursgenetiska resurser och 10 miljoner kronor för arbetet med djurskydd.

Vänsterpartiet vill stärka arbetet för djuren och föreslår i partimotion 2012/13:MJ456 i denna del att anslaget bör öka med 50 miljoner kronor för att inrätta en djurskyddsombudsman. Ombudsmannens uppgift ska vara att verka för en god etisk grund inom all verksamhet som inbegriper djur, utvärdera djurskyddskontroller, ta fram artkaraktäristika och göra djuretiska årliga revisioner samt ge djuretiska råd. Motionärerna vill utforma en handlingsplan för att minimera antalet djur i djurförsök samt inrätta ett 3R-center (Replace, Reduce, Refine [ersätt, minska, förfina]) för detta syfte. Vidare ska statistiken om djurförsök uppdateras. I kommittémotion 2012/13:MJ312 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 framhålls att en djuretisk ombudsman bör inrättas.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Odlad mångfald och husdjursgenetiska resurser

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2011/12:MJU2) att i Miljömålsrådets utvärdering av Sveriges miljömål 2008 Miljömålen – nu är det bråttom! föreslogs bl.a. att delmålet om växtgenetiska resurser och inhemska husdjursraser revideras och delas upp i två delmål: ett om odlad mångfald med målår 2015 och ett om husdjursgenetiska resurser med målår 2020. Vidare föreslogs ett nytt delmål om åkerlandskap med målår 2020.

Vid behandlingen av regeringens proposition 2009/10:155 Svenska miljömål – För ett effektivare miljöarbete godkände riksdagen en ny målstruktur för miljöarbetet (bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Utskottet framhöll att miljömålssystemet ska bli effektivare genom att man i tid och i organisation skiljer uppföljning och utvärdering från uppgiften att utveckla strategier med nya etappmål, styrmedel och åtgärder. Naturvårdsverket får ett utökat ansvar för att samordna myndigheternas miljömålsuppföljning och Miljömålsrådet avvecklas som ett råd inom Naturvårdsverket. I stället bör Naturvårdsverket årligen redovisa en bedömning av möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen och etappmålen. Minst en gång varje mandatperiod redovisar Naturvårdsverket en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen.

Regeringen beslutade den 1 juli 2010 att tillkalla en parlamentarisk kommitté (dir. 2010:74) med uppdrag att lämna förslag till regeringen om hur miljökvalitetsmålen och generationsmålet kan nås. Kommittén har antagit namnet Miljömålsberedningen. Den parlamentariska miljömålsberedningen (M 2010:04) har i uppgift att utveckla strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder på uppdrag av regeringen. Beredningen ska hantera frågor som kräver politiska avvägningar eller områden som är särskilt komplexa

och kännetecknas av stor osäkerhet (dir. 2010:74). Arbetet ska genomföras i nära samarbete med näringsliv, ideella organisationer, kommuner och myndigheter. Det övergripande uppdraget gäller t.o.m. 2020. Beredningen kommer under denna tid att få tilläggsdirektiv i enlighet med regeringens prioriteringar.

I mars 2011 överlämnade beredningen delbetänkandet Förslag till etappmål i miljömålssystemet (SOU 2011:34, dir. 2010:135). I betänkandet redovisas bl.a. förslag till etappmål för biologisk mångfald. Regeringen beslutade våren 2012 om reviderade preciseringar till samtliga miljökvalitetsmål, förutom till Begränsad klimatpåverkan, och om sammanlagt 13 etappmål inom områdena luftföroreningar, farliga ämnen, avfall och biologisk mångfald (M2012/1171/Ma). De beslutade preciseringarna grundar sig i huvudsak på förslag från berörda myndigheter som redovisades i Naturvårdsverkets rapport Miljömålen på ny grund (Rapport 6420) och etappmålen grundar sig på Miljömålsberedningens förslag i betänkandet Etappmål i miljömålssystemet (SOU 2011:34). Enligt riksdagens beslut (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377) ersätter de beslutade etappmålen tidigare delmål.

Med regeringens beslut om en första uppsättning etappmål finns det nu sammanlagt 14 etappmål i miljömålssystemet. Ett etappmål om utsläpp av växthusgaser till 2020 infördes våren 2010 då riksdagen beslutade att det nationella klimatmålet ersätts med ett etappmål med samma lydelse. Med de nya etappmålen och preciseringarna ges en vägledning till länsstyrelser, myndigheter, kommuner och näringsliv om viktiga prioriteringar för det fortsatta miljöarbetet.

Beredningen redovisade i sitt betänkande om förslag till strategi för en giftfri miljö i juni 2012 (SOU 2012:38) förslag till etappmål, styrmedel och åtgärder. Betänkandet har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

Beredningen har i uppdrag att lämna förslag till en strategi för en långsiktigt hållbar markanvändning som ska slutredovisas senast den 15 juni 2014 (dir. 2011:91). Beredningen lämnade ett delbetänkande i mars 2012 (SOU 2012:15) med en problemanalys och en plan för framtagandet av strategin med en tidsplan för rapportering. Beredningen har även i uppdrag att lämna förslag till en sammanhållen och hållbar vattenpolitik som ska slutredovisas senast den 9 juni 2014 (dir. 2012:95).

När det gäller frågan om husdjursgenetiska resurser har utskottet fått följande uppgifter från Landsbyggsdepartementet. Det framgår av FAO:s rapport State of the World's Animal Genetic Resources for Food and Agriculture (2007) att en husdjursras, främst bland fåglar, har gått förlorad varje månad under perioden 2000–2007 och att 20 procent av världens husdjursraser riskerar att utrotas. Den genetiska mångfalden hos våra husdjursraser minskar således. En global handlingsplan för husdjursgenetiska resurser antogs vid FAO:s internationella konferens om djurgenetiska resurser 2007 i Interlaken, Schweiz. Medlemsländernas åtaganden i deklaratio-

nen syftar till att höja medvetenheten om vikten av de djurgenetiska resurserna inom livsmedel och jordbruk globalt och att främja både livsmedelssäkerhet och landsbygdsutveckling.

Sverige har utarbetat en nationell handlingsplan för en långsiktig uthållig förvaltning av svenska husdjursgenetiska resurser under perioden 2010–2020 som är avsedd att användas både i det praktiska bevarandearbetet och som underlag vid ansökan om medel för olika forskningsinsatser. Handlingsplanen är framtagen tillsammans med rasföreningar, avelsorganisationer, universitet, djurparker, museer och Centrum för biologisk mångfald (CBM), som ett led i ett uppdrag som Jordbruksverket fått från regeringen att ta fram ett förslag till ett nationellt program för bevarande, utveckling och framtida nyttjande av de husdjursgenetiska resurserna. Syftet med handlingsplanen är att hindra vidare förlust av husdjursgenetiska resurser och på så sätt trygga livsmedelsproduktionen i framtiden samt att bevara det kulturarv som våra husdjursraser utgör. Handlingsplanen beskriver de nationella husdjursgenetiska resurserna och redogör för hur Sverige på ett hållbart sätt ska bevara och nyttja resurserna. De aktörer som arbetar med förvaltning av landets husdjursgenetiska resurser beskrivs. Planen identifierar även de medel som finns för att bevara de husdjursgenetiska resurserna och vilka medel som behövs för att detta ska kunna genomföras när det gäller både ekonomi och kompetens.

Djurskydd

Enligt 3 § förordningen (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk ska myndigheten säkerställa ett gott djurhälsotillstånd hos djur i människans vård och säkerställa ett gott djurskydd.

Som regeringen anfört är Sverige pådrivande för sund djurhållning och friska djur i EU. Det är regeringens målsättning att de gröna näringarna utmärks av omtanke och ansvarstagande för miljö och djur och av hög etik. Djurskydd har under lång tid varit en prioriterad fråga som Sverige drivit i EU. Arbetet inom djurskyddsområdet har skett inom EU. Under våren 2012 har ministerrådet antagit slutsatser gällande kommissionens meddelande om EU:s strategi för djurskydd och djurs välbefinnande 2012–2015 och kommissionens rapport om effekterna av rådets förordning (EG) nr 1/2005 om skydd av djur under transport. Under 2011 och 2012 har arbetet pågått inom EU i samband med genomförandet av en sedan tidigare antagen gemensam lagstiftning inom djurskyddsområdet.

Vidare finns hög kompetens på området i Sverige. Den svenska djurskyddslagstiftningen ses för närvarande över. Ett led i arbetet har varit att tillsätta en särskild utredare med uppgift att modernisera och vidareutveckla lagstiftningen. Utredarens betänkande Ny djurskyddslag (SOU 2011:75) har överlämnats till regeringen, remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Enligt utredningsbetänkandet är det viktigt att djurskyddslagstiftningen vilar på en tydlig etisk grund och har en stark förankring i samhället (jfr bet. 2011/12:MJU21). En djurhållning måste enligt utredarens mening ge en god djurvälstånd om den ska anses vara etiskt acceptabel. Med djurvälstånd avser utredaren såväl hälsa och biologisk funktion som beteendebehov och känslor. En god djurvälstånd innebär alltså sammanfattningsvis att djuren mår bra såväl fysiskt som psykiskt. I betänkandet föreslås en ny djurskyddslag och en ny djurskyddsförordning. Förslaget innebär att detaljeringsgraden i lagen och förordningen sänks och mer detaljerade bestämmelser flyttas till Jordbruksverkets djurskyddsföreskrifter, där de kan uppdateras och justeras i takt med ny forskning och utveckling. Vidare föreslår utredaren att Jordbruksverkets djurskyddsföreskrifter ses över för att sänka detaljeringsgraden.

Som redovisas i budgetpropositionen ansvarar länsstyrelserna sedan 2009 för djurskyddskontrollen. De övertog då ansvaret för kontrollen från kommunerna. Statskontoret gjorde under 2011 på regeringens uppdrag en utvärdering av om reformen ledde till att de uppsatta målen om en mer likvärdig, effektiv och rättssäker kontroll nåddes. Statskontoret konstaterade att djurskyddskontrollerna har utvecklats och att de nu håller en högre kvalitet än före förändringarna i kontrollansvaret. Vidare har kontrollverksamheten blivit mer likvärdig och mer träffsäker sedan ansvaret överfördes till länsstyrelserna. Även regeringen bedömer att stora delar av målen med överföringen av kontrollansvaret till länsstyrelserna har nåtts. Andelen kontroller som sker på grund av en anmälan är fortsatt hög, men under 2011 har andelen kontroller som baseras på en riskvärdering ökat. Under 2011 genomfördes totalt 14 500 djurskyddskontroller, 43 procent av de kontrollerade checklistorna avsåg kontrollobjekt som valts utifrån riskvärderingskriterier. Huvuddelen av besluten om omhändertagande rör sällskapsdjur medan djurförbud oftast är utformade att omfatta alla djurslag. Jordbruksverket och länsstyrelserna har genomfört särskilda insatser för att åstadkomma en effektiv och likvärdig djurskyddskontroll.

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2011/12:MJU2) att Jordbruksverket har inrättat ett djurskyddsråd, vars funktion är att stödja myndigheten i dess arbete med djurskyddsfrågor. Rådet ska fungera som ett rådgivande organ i djurskyddsfrågor och vara ett hjälpmedel för att driva på utvecklingen inom etik, utbildning och forskning inom djurskyddsområdet. Rådet kan initiera möten, seminarier och undersökningar samt ta initiativ till djurskyddsfrämjande åtgärder och föreslå handlingsplaner. I rådet ingår representanter för bl.a. Jordbruksverket, Sveriges lantbruksuniversitet, länsstyrelser, djurskyddsorganisationer, branschorganisationer och Sveriges Veterinärförbund. Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet kan det bli aktuellt med mindre ändringar i sammansättningen av djurskyddsrådet i samband med att en översyn nu görs av rådets arbete.

Utskottet vill i detta sammanhang också redovisa uppgifter från Landsbyggsdepartementet om regeringens arbete inom EU med djurskyddsfrågor. De nu gällande gemensamma bestämmelserna om djurtransporter finns i rådets förordning 1/2005/EG om skydd av djur under transport. Mot bakgrund av den rapport om effekterna av de nu gällande bestämmelserna om djurtransporter som kommissionen antog under slutet av 2011, har djurtransportfrågan diskuterats i rådsarbetsgrupper vid flera tillfällen under 2012 samt i jordbruks- och fiskerådet vid ett par tillfällen. Enligt kommissionens rapport har förordningen haft en positiv effekt på djurskyddet, men delar av förordningen anses inte förenliga med aktuella vetenskapliga rön på området och förordningens bestämmelser följs inte heller fullt ut. Rapporten innehåller förslag till åtgärder för att förbättra genomförandet av de nu gällande bestämmelserna men saknade förslag om ändringar i det nu gällande regelverket.

Enligt Landsbyggsdepartementet har regeringen arbetat för att få till stånd konkreta förordningsändringar för att öka skyddet för djur under transport. Sverige, och några andra medlemsstater, förespråkar sådana förordningsändringar men vi befinner oss i en minoritet i rådet. Majoriteten av medlemsstaterna bedömer, i likhet med kommissionen, att det är viktigare att genomföra de gällande bestämmelserna på ett bättre sätt i hela unionen.

I juni enades rådet om gemensamma slutsatser om den nämnda rapporten och kommissionens djurskyddsstrategi 2012–2015. Vad gäller djurskyddsstrategin var regeringen nöjd med slutsatserna som innehöll flera punkter som är viktiga från djurskyddssynpunkt. Regeringen lämnade en deklARATION om djurtransporterna i samband med att rådslutsatserna antogs. I deklARATIONEN klargjorde regeringen att den är besviken över att rådet inte kunnat enas om förslag som tydligt stärker skyddet för djur som transporteras. Regeringen pekade särskilt på behovet av att regelverket löpande uppdateras i enlighet med aktuella forskningsrön och behovet av att begränsa transporttiderna för djuren. Behovet av att begränsa transporttiderna är särskilt viktigt för slaktdjuren och för icke avvanda djur. När det gäller slaktdjur vill regeringen att transporttiden begränsas till maximalt åtta timmar. Europaparlamentet planerar att anta en resolution om djurtransporter i december i år.

Frågan om 3R-center behandlas i detta betänkande under avsnittet Nya anslag.

1:9 Bekämpande av växtsjukdomar

Propositionen

Anslaget används för kostnader för åtgärder mot växtskadegörare enligt växtskyddslagen (1972:318) samt för vissa förluster till följd av sådana åtgärder. Kostnader för beredskapsåtgärder, akuta skyddsåtgärder, marknadskontroller, inventeringar m.m. mot karantänskadegörare finansieras också med detta anslag liksom undersökningar av växtprover som av Jord-

bruksverkets växtinspektion överlämnas för laboratoriemässig diagnostisering. Åtgärder för ett behovsanpassat växtskydd i ett förändrat klimat omfattas. Vidare belastar delar av kostnaderna för växtinspektionens internationella engagemang anslaget. Slutligen används anslaget för kostnader för verifiering av de svenska skyddade zonerna.

Regeringen föreslår att 5 miljoner kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:10 Gårdsstöd m.m.

Propositionen

Från anslaget utbetalas gårdsstöd, restutbetalningar av handjursbidrag avseende tidigare stödår, stöd för kontrakterad stärkelsepotatis och stöd för kvalitetscertifiering. Stöden är gemensamma för hela EU och finansieras från EU-budgeten. För att få gårdsstöd måste brukarna förutom att bruka marken även ha stödrätter för motsvarande areal jordbruksmark. Ett villkor för fullt utbetalt stöd är att de s.k. tvärvillkoren är uppfyllda. Bidragen är begränsade i takbelopp i euro på nationell nivå.

Anslaget används även för bidrag från EU för bekämpande av djursjukdomar. Nivån på anslaget justerades fr.o.m. 2011 på grund av en ny beräkningsmetod för anslaget. Beräkningsmetoden tar hänsyn till bl.a. förändringar i valutakursen.

Regeringen föreslår att 5 819 000 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Propositionen

Anslaget används för kostnader för intervention, stöd i form av produktions-, konsumtions- och marknadsföringsbidrag, exportbidrag, fiberberedning samt omstruktureringsstöd för sockersektorn. Anslaget finansieras från EU-budgeten. Vissa s.k. tekniska kostnader till följd av offentlig lagring regleras dock under anslaget 1:12 Finansiella korrigeringar m.m. Nivån på anslaget justerades fr.o.m. 2011 på grund av en ny beräkningsmetod för anslaget. Beräkningsmetoden tar hänsyn till bl.a. förändringar i valutakursen.

Regeringen föreslår att de 2 500 000 kronor som används för Honungsprogrammet och som i budgetpropositionen för 2011 tillfälligt fördes över till anslaget 1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur även fortsatt ska ligga på anslaget 1:19.

Regeringen bör bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 48 030 000 kronor 2014 och 37 000 000 kronor 2015. Ett av de områden som anslaget används till är stöd till producentorganisationer inom frukt- och gröntsektorn. Stöden ges inom fleråriga verksamhetsprogram. Efter beslut om

stöd sker betalningarna till stödmottagarna under påföljande år. Denna stödform innebär således att beslut om stödutbetalningar för kommande år behöver kunna fattas.

Regeringen föreslår att 258 300 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:12 Finansiella korrigeringar m.m.

Propositionen

Anslaget används för eventuella finansiella korrigeringar och straffavgifter som Europeiska kommissionen kan komma att ålägga Sverige efter granskning av Sveriges utnyttjande av EU:s jordbruksfonder och EU:s fiskefond. Vidare får anslaget användas för eventuella räntekostnader, rättegångskostnader, revisions- och kontrollkostnader förknippade med Jordbruksverkets inbetalningar till den europeiska gemenskapen. Anslaget får även användas till skadestånd. Dessutom får anslaget belastas med s.k. tekniska kostnader för offentlig lagring i den mån som ersättning inte betalas ut från EU-budgeten. Medelsbehovet på anslaget kan variera mycket mellan olika år. Det beror huvudsakligen på de eventuella finansiella korrigeringar som beslutas av Europeiska kommissionen.

Regeringen föreslår att 190 472 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:13 Strukturstöd till fisket m.m.

Propositionen

Anslaget används framför allt för nationellt stöd till åtgärder som medfinansieras av EU inom ramen för strukturåtgärder inom fiskerinäringen. Anslaget kan även användas för finansiering av andra projekt som ligger i linje med programmet.

Regeringen bör bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:13 Strukturstöd till fisket m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 24 000 000 kronor 2014 och 16 500 000 kronor 2015. Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga förpliktelser om utbetalningar. Det innebär att staten åtar sig framtida ekonomiska förpliktelser som inte ryms inom ramen för de anslagsmedel som riksdagen årligen anvisar.

Det svenska programmet för fiskerinäringen för perioden 2007–2013, Europeiska fiskerifonden (EFF), började genomföras under 2008. Finansieringen från EFF uppgår till totalt närmare 55 miljoner euro. Över sjuårsperioden blir den genomsnittliga årliga budgetramen ca 7,8 miljoner euro. För att få hela Sveriges tilldelning från EU-budgeten måste nationell med-

finansiering med motsvarande belopp, dvs. 50 procent nationell offentlig medfinansiering, tillföras programmet, vilket ger programmet en total årlig budget på ca 140 miljoner kronor.

Förslagen till förändrade anslagsnivåer inom anslaget 1:13 Strukturstöd till fisket m.m. ska ses mot bakgrund av att regeringen fr.o.m. 2013 vill förändra principen för budgetering av fleråriga EU-relaterade verksamheter med anslag på statens budget. Programmen har i flera fall kommit i gång senare än beräknat, vilket förskjuter utgifterna framåt i tiden med stora anslagsbehållningar som följd. Regeringen föreslår nu att denna budgeteringsprincip ersätts med att riksdagen i stället anvisar medel för att täcka de utgifter som bedöms bli redovisade mot anslaget. Förändringen är av teknisk karaktär och förväntas inte påverka verksamhetens villkor eller omfattning.

Regeringen föreslår att 37 919 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:14 Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.

Propositionen

Anslagets ändamål är att finansiera det belopp som motsvarar EU:s medfinansiering av strukturstöd till fisket m.m. som redovisas under anslaget 1:13 Strukturstöd till fisket m.m. Sverige har tilldelats närmare 55 miljoner euro från Europeiska fiskerifonden under programperioden 2007–2013.

Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga förpliktelser om utbetalningar. Det innebär att staten åtar sig framtida ekonomiska förpliktelser som inte ryms inom ramen för de anslagsmedel som riksdagen årligen anvisar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:14 Från EU-budgeten finansierat strukturstöd till fisket m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 75 500 000 kronor 2014 och 55 000 000 kronor 2015.

Nationell medfinansiering sker under anslaget 1:13 Strukturstöd till fisket m.m. Förslagen till förändrade anslagsnivåer inom anslaget 1:14 Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m. ska ses mot bakgrund av att regeringen fr.o.m. 2013 vill förändra principen för budgetering av fleråriga EU-relaterade verksamheter med anslag på statens budget. Programmen har i flera fall kommit i gång senare än beräknat, vilket förskjuter utgifterna framåt i tiden med stora anslagsbehållningar som följd. Regeringen föreslår nu att denna budgeteringsprincip ersätts med att riksdagen i stället anvisar medel för att täcka de utgifter som bedöms bli redovisade mot anslaget. Förändringen är av teknisk karaktär och förväntas inte påverka verksamhetens villkor eller omfattning.

Regeringen föreslår att 91 793 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:15 Livsmedelsverket

Propositionen

Anslaget används för Livsmedelsverkets förvaltningskostnader. Livsmedelsverket ska som central förvaltningsmyndighet för livsmedelsfrågor i konsumenternas intresse arbeta aktivt för säkra livsmedel, redlighet i livsmedels-hanteringen och bra matvanor. Anslaget används även för att bekosta delar av kostnaderna för den offentliga kontroll som görs vid slakterier i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel.

Avgiftsintäkterna får disponeras av Livsmedelsverket.

I syfte att arbeta med att dels minska matsvinnet i alla led av livsmedelskedjan, dels utveckla omhändertagandet av det oundvikliga matavfallet föreslår regeringen att anslaget tillförs 5 miljoner kronor 2013, 3 miljoner kronor 2014 respektive 4 miljoner kronor 2015.

Regeringen föreslår att 294 403 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

Motionerna

Enligt kommittémotion 2012/13:MJ312 (V) yrkande 10 bör slakterierna inte subventioneras utan fortsätta att betala för veterinärernas inspektioner. Enligt partimotion 2012/13:MJ456 (V) i denna del bör anslaget minskas med 65 miljoner kronor. Vänsterpartiet avvisar regeringens förslag om att tillföra slakterier en ny subvention om 90 miljoner kronor och föreslår i stället att 20 miljoner kronor per år avsätts till att utforma en handlingsplan för att minska livsmedelsproduktionens miljöpåverkan och att 5 miljoner kronor per år tillförs för arbete med att minska matsvinnet i Sverige.

I kommittémotion 2012/13:MJ443 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget minskas med 90 miljoner kronor. Regeringen beslutade att fr.o.m. 2012 sänka de avgifter som slakterierna betalar för Livsmedelsverkets veterinärer. Syftet var att öka lönsamheten för djuruppfödarna. Detta har inte lett till sänkta köttpriser eller ökad lönsamhet för uppfödarna. Socialdemokraterna vill därför återinföra den tidigare avgiften.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Slakterier

Det framgår av Livsmedelsverkets regleringsbrev för 2012 att av anslaget ska 12 miljoner kronor användas för att täcka delar av kostnaderna i den offentliga kontrollen vid mindre slakteri- och vilthanteringsanläggningar och 90 miljoner kronor användas för att täcka delar av kostnaderna i den offentliga kontrollen av slakteri- och vilthanteringsanläggningar. Enligt bud-

getpropositionen har tidigare satsningar på slakteribranschen gett positiva effekter på antalet jobb och företag. Effekterna har varit störst för de minsta slakterierna. Regeringen anslog förra året medel för att sänka köttkontrollavgifterna för all slakt i Sverige. Under 2011 avsattes 12 miljoner kronor för att sänka kostnaderna för köttkontroll främst vid mindre slakterier. Medlen har även använts för att ta bort avgiften för godkännandeprövning av nya slakterier. Detta stärker konkurrenskraften för såväl slakterier som primärproducenterna. Fler slakterier leder även till kortare djurtransporter, vilket är positivt ur djurskyddssynpunkt. Under perioden 2007–2010 ökade antalet aktiva mindre slakterier med 25 procent från 113 till 149.

Under de senaste åren har Livsmedelsverket utvecklat köttkontrollen, vilket inneburit förenklingar för företagen. Livsmedelsverket planerar dessutom för fler förändringar för en moderniserad köttkontroll. Inom ramen för den översyn som pågår i EU arbetar regeringen för att få en moderniserad kontrollagstiftning. Ambitionen är att detta arbete på sikt ska leda till förändringar som kan effektivisera verksamheten ytterligare och medföra reducerade kontrollkostnader och att livskraftiga slakterier kan etableras på landsbygden. Sverige är på detta sätt ett föregångsland inom EU. Intresset för lokal och regional mat ökar bland konsumenter såväl i Sverige som i många andra länder samtidigt som producenter och handel ser nya marknadsmöjligheter i denna trend.

Matsvinn

Regeringen redovisar att en nationell samverkansgrupp för minskat matavfall (Samma) har bildats med syftet att minska svinnet genom samverkan i hela livsmedelskedjan, vilket har positiva effekter ur både energi- och klimatsynpunkt. Livsmedelsverket är sammankallande tillsammans med Naturvårdsverket och Jordbruksverket. I samverkansgruppen ingår aktörer från myndigheter, forskare, intresseorganisationer och branschen.

Som anförs i budgetpropositionen går varje år en ökande mängd ätliga livsmedel förlorade längs livsmedelskedjans olika led, vilket innebär ett onödigt slöseri med vatten- och energiresurser. Totalt uppkommer 1 miljon ton matavfall per år i hela livsmedelskedjan. Hushållen svarar för 674 000 ton varav oundvikligt matavfall uppgår till 239 000 ton, vilket motsvarar ca 25 kilo per person och år (Från jord till bord, Svenska Emissions Data, 2011).

Livsmedelsverket tillförs totalt 12 miljoner kronor under perioden 2013–2015 för att tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket genomföra insatser som dels minskar det onödiga matsvinnet i alla led, dels leder till bättre utnyttjande av det oundvikliga matavfallet. Parallellt med arbetet för att minska den mängd mat som slängs, är det angeläget att utnyttja det oundvikliga matavfallet. I den nationella avfallsplanen är resurshushållningen i livsmedelskedjan ett prioriterat område. I april 2012 beslutade regeringen (dnr M2012/1171/Ma) om ett etappmål som innebär att insatser

ska vidtas genom att minst 50 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger sorteras ut och behandlas biologiskt så att växtnäringssämnen tillvaratas (jfr Ds 2012:23). Minst 40 procent ska behandlas så att även energi tas till vara. Senast 2018 ska etappmålet nås. Det är framför allt rötning med biogasproduktion som avses. Att använda matavfallet som en energiresurs inom transportsektorn och i den lokala energiförsörjningen samt i jordbruket minskar klimatpåverkan. Återföring av rötrester ska främjas som en del i ett hållbart kretslopp.

Landsbygdsminister Eskil Erlandsson anförde den 11 november 2011 i svar på interpellation 2011/12:55 om kassationen av livsmedel att Livsmedelsverket arbetar för att frågor om matsvinn integreras vid måltider inom förskola, skola, vård och omsorg. Livsmedelsverket har påbörjat ett arbete med att försöka identifiera områden där ändrad tillämpning av livsmedelslagstiftningen skulle kunna leda till minskat livsmedelssvinn utan att livsmedelssäkerheten äventyras eller försämras. Landsbygdsministern konstaterade att vad varje enskild individ gör i sin vardag har stor betydelse. Inom satsningen Sverige – det nya matlandet pågår fyra olika projekt som rör matsvinn. En nationell samverkansgrupp för minskat matavfall har bildats med syftet att minska svinnet genom samverkan i hela livsmedelskedjan. I samverkansgruppen ingår aktörer från myndigheter, forskare, intresseorganisationer och livsmedelsbranschen. Vidare har Europeiska kommissionen för avsikt att under 2013 specifikt lyfta fram matavfallsproblematiken och i samband med detta också göra en översyn av användningen av bästföremärkning.

Livsmedelsverket har utarbetat råd om matsvinn i rapporten Förvara maten rätt så håller den längre – ett vetenskapligt underlag om optimal förvaring av livsmedel (rapport 20–2011). Enligt Livsmedelsverket slängs i Sverige 50–60 kilo fullt ätbar mat per person och år, vilket motsvarar kostnaden för en hel månads mat per hushåll. I rapporten ges konkret vägledning om hur man t.ex. förvarar olika sorters frukt och grönsaker m.m. Livsmedelsverket har också i rapporten Livsmedelssvinn i hushåll och skolor (4–2011) gjort en sammanställning av aktuell kunskap om svinn av livsmedel i hushåll och skolor. Vidare har Avfallsutredningen lämnat förslag om insamling av matavfall i betänkandet Mot det hållbara samhället – resurseffektiv avfallshantering (SOU 2012:56). Utredningsbetänkandet övervägs nu i Miljödepartementet.

1:16 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Propositionen

Anslaget används för åtgärder inom livsmedelsområdet, främst för att främja exporten av svenska livsmedel och för utveckling av livsmedelsförädling. Anslaget används även till stöd för marknadsföring och stöd till projektverksamhet med syfte att öka kompetens och att utveckla produkter, processer, teknik och logistiklösningar med anknytning till livsmedelsföräd-

ling enligt förordningen (2011:93) om stöd till insatser på livsmedelsområdet. Anslaget finansierar åtgärder inom ramen för Sverige – det nya matlandet. Vidare får anslaget användas för kommunikationsinsatser och för satsningar på maten inom den offentliga sektorn.

Regeringen föreslår att 88 660 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

Motionerna

Länsstyrelser och regioner bör enligt motion 2012/13: MJ331 av Marie Nordén och Gunnar Sandberg (båda S) få i uppdrag att stötta det svenska mathantverket. Den stora upplevelsemässan Smaklust arrangerades i Stockholm 2007 och 2009 av Eldrimner med minst 80 000 besökare båda åren. Eldrimner planerade för Smaklust 2012 och ett omfattande arbete genomfördes ute i regionerna, men på grund av brist på stöd och finansiering från respektive länsstyrelse tvingades Smaklust 2012 ställas in. Detta rimmar illa med regeringens satsning inom Sverige – det nya matlandet.

Miljöpartiet vill införa ett omställningsstöd till certifierad ekologisk produktion. Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13: MJ453 yrkande 3 i denna del att 17 miljoner kronor per år förs över från anslaget 1:16 Konkurrenskraftig jordbrukssektor till ett nytt anslag, Åtgärder ekologisk produktion.

Vänsterpartiet föreslår i partimotion 2012/13: MJ456 i denna del att anslaget förstärks med 80 miljoner kronor. Projektet Sverige – det nya matlandet bör övergå till Sverige – det hållbara matlandet. Hållbar mat i detta sammanhang innebär mat som minskar utsläppen av växthusgaser eller är ekologiskt framställt och gärna också hälsosammare än annan mat. Motionärerna vill öka intresset för god och näringsriktig mat samt öka konsumtionen och produktionen av ekologisk och vegetarisk mat. Den offentliga sektorns arbete med att stärka kunskapen om att använda klimatsmart och hälsosam mat bör förbättras. En handlingsplan bör utarbetas för att minska köttkonsumtionen och hela livsmedelssektorns klimatbelastning m.m.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Sverige – det nya matlandet m.m.

Enligt Jordbruksverkets regleringsbrev får anslaget användas för insatser på livsmedelsområdet, bl.a. till åtgärder som bidrar till en förbättrad konkurrenskraft inom livsmedelssektorn. Medlen ska bidra till att uppfylla regeringens vision Sverige – det nya matlandet. Från detta anslag betalas enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet projektmedel ut som bidrar till mer hälsosam och klimatsmart mat samt ökad användning av ekologiskt i den offentliga sektorn. Jordbruksverket har även delfinansierat det nationella projektet Fokus Matglädje som drivs av Hushållningssällskapet. I projektet får alla Sveriges kommuner och stadsdelar möjlighet att lyfta

fram den offentliga måltiden genom konkreta, inspirerande utbildningar med matgästen i fokus och tydliga mål. Klimatsmart mat med hållbara råvaror och kreativ matlagning ingår i helhetslösningen för måltidslyftet.

Inom projektet Sverige – det nya matlandet har Livsmedelsverket fått i uppdrag att bilda ett kompetenscentrum för offentliga måltider där kommuner och landsting får stöd i sitt arbete med den offentliga måltiden (förskolor, skolor, äldreomsorg, sjukhus, m.m.). Det nationella kompetenscentret ska bidra till att måltidsfrågorna inom vård, skola och omsorg sätts högt på agendan, samla kunskapen om måltider i vård, skola och omsorg, bidra till att skapa samsyn och samverkan kring måltidsfrågan och stötta kommuners och landstings systematiska kvalitetsarbete.

Jordbruksverket ska enligt regleringsbrevet för 2012 redovisa sitt arbete med att nå visionen Sverige – det nya matlandet. I uppdraget ligger att redovisa arbetet så väl kvalitativt som kvantitativt. Jordbruksverket ska även följa upp och kvantitativt och kvalitativt utvärdera de projekt som under 2011 beviljats stöd från anslaget. Enligt uppgift har en sådan redovisning gjorts. Sammantaget har 52 projekt (s.k. LISS-projekt och Matlandetprojekt) utvärderats inom fem prioriterade områden, nämligen gastronomi, måltid och kvalitativ mat, utveckling av nya produkter, processer eller tekniker, ekologisk och hållbar produktion, måltid i offentlig sektor och naturgivna råvaror.

Regeringskansliet har också uppdragit åt Kontigo AB att utvärdera effekterna av arbetet med Sverige – det nya matlandet. Uppdraget innebär att utvärdera om målen med satsningen har uppfyllts, eller är på väg att uppfyllas, dvs. om de kvantitativa och kvalitativa mål som anges i handlingsplanen för Sverige – det nya matlandet har uppnåtts. Utvärderingen ska göras under hösten 2012 och resultaten ska ligga till grund för planeringen av det kommande arbetet och för eventuella justeringar avseende satsningen.

Regeringen prioriterar enligt budgetpropositionen arbetet med att stärka jordbruksföretagens konkurrenskraft. Eftersom utvecklingen i vissa delar av primärproduktionen är oroväckande avser regeringen att utreda möjligheter och hinder, dock inte primärt i form av ekonomiskt stöd, för en framtida livskraftig primärproduktion. Utskottet har fått information om att ett kommittédirektiv nu övervägs inom Landsbygdsdepartementet.

Enligt uppgifter från Livsmedelsverket och den senaste matvaneundersökningen Riksmaten 2010–11, äter vi kött och charkprodukter från nöt, lamm, gris och kyckling som motsvarar 50–55 kg rått kött per år. Enligt Jordbruksverkets statistik har köttkonsumtionen ökat med drygt 40 procent sedan 1990. Kött är enligt Livsmedelsverket det livsmedel som påverkar miljön mest. Därför kan det få stor effekt om man minskar på köttportionerna eller ibland väljer vegetariska alternativ.

När det gäller regionala och lokala medel till projekt har utskottet fått uppgifter om att Eldrimner delvis bedrivs som ett projekt inom Länsstyrelsen i Jämtlands län. Projektet finansieras genom landsbygdsprogrammet och har beviljats medel om 35 miljoner kronor under åren 2009–2013. I

mars 2012 beslutade regeringen att årligen under 2012–2014 bevilja Länsstyrelsen i Jämtlands län ett bidrag på 3 miljoner kronor för ett nationellt resurscentrum för mathantverk i syfte att utveckla och bevara kunskapen om mathantverk och bidra till metodutveckling samt kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte för aktörer i hela Sverige. Med hjälp av stödet inrättas resurscentret på Länsstyrelsen i Jämtlands län och detta medför att Eldrimner är en del av länsstyrelsen.

Inom ramen för landsbygdsprogrammet finns medel som länsstyrelsen beslutar om. Samtliga länsstyrelser arbetar med småskalig livsmedelsproduktion genom medel ur axel 1 och 3 i landsbygdsprogrammet. Landsbygdsprogrammet har regionala genomförandestrategier och utifrån dessa görs prioriteringar av hur länet bäst utvecklar den småskaliga livsmedelsproduktion som finns i regionen. Dessutom finns det i regionerna medel genom strukturfonder och regionala projektmedel som också kan användas. Det finns i dag också flera regionala verksamheter som bidrar till att utveckla den småskaliga livsmedelsproduktionen, t.ex. Skånes livsmedelsakademi och Lokalproducerat i Väst.

Livsmedelsproduktionens miljöpåverkan

Riksdagen behandlade i juni 2012 regeringens skrivelse Miljö-, klimat- och energiinsatser inom jordbruket (skr. 2011/12:124, 2011/12: MJU24, rskr. 2011/12:290) med en fördjupad redogörelse av miljö-, klimat- och energiinsatser inom jordbruket under perioden 2007–2011. Redovisningen utgår från de viktigaste statliga insatserna och omfattar bedömningar av deras effekter och hur de bidrar till att de uppställda målen inom miljö-, klimat- och energiområdena nås. Regeringen redovisar varje år för riksdagen i budgetpropositionen kortfattat vilka resultat som uppnåtts inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Denna skrivelse var ett komplement till budgetpropositionen för 2012 när det gäller målet om att de gröna näringarna ska vara miljö- och resurseffektiva och ha en nyckelroll i Sveriges energiproduktion.

Som redovisas i budgetpropositionen överlämnade Jordbruksverket i slutet av 2010 en förstudie om konsekvenser för jordbrukets vattenanläggningar i ett förändrat klimat (Jordbruksverkets rapport 2010:27). Med utgångspunkt från denna gav regeringen Jordbruksverket i uppdrag att tillsammans med berörda myndigheter och organisationer närmare studera några av de hydrotekniska och vattenrättsliga aspekter som särskilt framhölls i förstudien som viktiga i ett förändrat klimat. Detta uppdrag ska redovisas den 31 december 2012.

Ett av de övergripande målen inom visionen bruka utan att förbruka är att de gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion. Regeringen gör bedömningen att de gröna näringarnas klimatarbete bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser och en mer hållbar produktion och konsumtion. I landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013 ingår ett antal åtgärder för att minska jordbrukets

utsläpp av växtnäringsämnen. Ett flertal av dessa åtgärder har även en positiv effekt för klimatet. Särskilt kan nämnas ersättning för odling av fånggrödor, vilket minskar utsläppen av kväve till vatten och därmed lustgasavgången från det utlakade kvävet. De medel som öronmärktes för klimatåtgärder i landsbygdsprogrammet förväntas minska utsläppen av växthusgaser med ca 650 000 ton koldioxid till 2013. I budgetpropositionen konstaterar regeringen att de gröna näringarnas miljö- och klimatarbete har fortsatt att bidra till minskade utsläpp av växthusgaser. Jordbrukets utsläpp ligger på samma nivå som de senaste årens utsläpp. Regeringens målsättning är att Sverige ska vara en aktiv och ledande förebild med ett hållbart jord- och skogsbruk som är miljöanpassat och bygger på tillvaratagande av förnybara resurser.

Utskottet anser liksom regeringen att de gröna näringarna behöver bli än mer miljö- och resurseeffektiva och att beredskapen för att möta klimatförändringar måste förbättras. Ett modernt och hållbart jord- och skogsbruk och fiske värnar den biologiska mångfalden och minimerar negativ miljöpåverkan. Därmed bidrar de till att miljökvalitetsmålen nås och att ekosystemens förmåga att leverera olika ekosystemtjänster vidmakthålls och stärks.

Regeringen föreslår i proposition 2012/13:30 Forskning och innovation att anslaget för forskning och samfinansierad forskning till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande bör öka med totalt 100 miljoner kronor under 2014–2016 för forskning om skogsråvaror och biomassa. Utvecklingen av en s.k. biobaserad samhällsekonomi pågår i ökande takt världen över. Svensk forskning inom dessa områden håller en hög kvalitet och Sverige har konkurrensfördelar. I en hållbar biobaserad samhällsekonomi ökar biomassan förädlingsvärdet i biobaserade produkter, samtidigt som energianvändningen minimeras och näring och energi återvinns från slutprodukterna. Inom EU:s kommande ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020, har området en central position. I EU 2020-strategin pekas området ut som ett av de viktigaste utvecklingsområdena. Klimatfrågan, minskad användning av fossila råvaror och brist på naturresurser är stora utmaningar.

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Verket för innovationssystem och Statens energimyndighet redovisade den 6 februari 2012 rapporten Forsknings- och innovationsstrategi för en biobaserad samhällsekonomi (L2012/341/ELT). Sverige har jämfört med många andra länder goda förutsättningar för omställning till en biobaserad samhällsekonomi i synnerhet genom god tillgång på biomassa från skogen. Det finns enligt rapporten en stor potential i att höja förädlingsvärdet hos de förnybara råvaror som dagens processindustri använder. En effektivare användning av råvaran och användning av restprodukter, biprodukter och avfall minskar belastningen på ekosystemen och kan ersätta fossila råvaror.

1:17 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

Propositionen

Anslaget ändamål är huvudsakligen att finansiera kostnader för medlemskap i internationella organisationer inom Landsbyggsdepartementets ansvarsområde. Den dominerande posten är kostnaden för Sveriges medlemskap i FAO, FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation. Anslaget används också för internationella skogsfrågor, bl.a. för det alleuropeiska skogssamarbetet, närområdessamarbete i skogsfrågor inom Östersjöregionen samt för nordiskt samarbete. FN:s skogssamarbete i form av främst FN:s skogsforum, skogens roll i klimatkonventionen och i FAO belastar också anslaget. Anslaget används även för andra bidrag relaterade till Landsbyggsdepartementets internationella arbetsområden.

Regeringen föreslår att 1 397 000 kronor förs över från anslaget 1:3 Internationellt skogssamarbete. Medlen används för samma ändamål som tidigare. Regeringen föreslår att 350 000 kronor som är av förvaltningskarakaktär förs över från anslaget 1:17 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m. till anslaget 4:1 Regeringskansliet m.m. inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

Regeringen föreslår att 42 913 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Propositionen

Anslaget används för nationell medfinansiering av åtgärder inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram 2007–2013. Anslaget används även för det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige enligt förordningen (1996:93) om nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige. Slutligen används anslaget för medfinansiering av EU:s program för stöd till biodling för perioden 2011–2013.

Regeringen föreslår att regeringen bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 856 500 000 kronor 2014, 363 000 000 kronor 2015 och 135 000 000 kronor 2016. Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga förpliktelser om utbetalningar. Det innebär att staten åtar sig framtida ekonomiska förpliktelser som inte ryms inom ramen för de anslagsmedel som riksdagen anvisar årligen.

Sverige har från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling tilldelats totalt ca 1 953 miljoner euro för landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013. Landsbygdsprogrammet medfinansieras nationellt inom

ramar som anges i EU:s landsbygdsförordning nr 1698/2005 och som preciseras i programmet. Den nationella finansieringen redovisas på detta anslag.

Regeringen förstärker satsningen på bredbandsutbyggnad på landsbygden inom ramen för landsbygdsprogrammet. Satsningen ska komplettera andra offentliga bredbandsinvesteringar. Regeringen föreslår därför att 240 miljoner kronor tillförs anslaget under 2013 och 240 miljoner kronor under 2014.

Då anslagsnivåer för programperioden 2014–2020 ännu inte kan fastställas med säkerhet inför kommande förhandlingar inom EU avser regeringen att återkomma till riksdagen om beräknade belopp för berörda anslag.

Sverige har från Europeiska jordbruksfonden tilldelats totalt ca 730 000 euro för stöd för biodling för perioden 2011–2013. Programmet medfinansieras till hälften nationellt. Regeringen föreslår att 1,775 miljoner kronor som används för honungsprogrammet fr.o.m. 2014 förs till anslaget 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur från anslaget 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder.

Regeringen föreslår att 3 200 436 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

Motionerna

Enligt motion 2012/13:MJ336 av Lars Gustafsson och Otto von Arnold (båda KD) bör möjligheterna att införa ett metanreduceringsstöd ses över. Metan är en kraftfull växthusgas som bör nyttiggöras till energi i stället för att avgå från stallgödseln direkt till atmosfären. Med ett metanreduceringsstöd förbättras möjligheterna att ta till vara en stor del av biogaspotentialen från gödsel. Även enligt motion 2012/13:MJ393 av Staffan Danielsson och Per-Ingvar Johnsson (båda C) bör förutsättningarna för att införa ett metanreduceringsstöd för att utveckla biogasen analyseras. Trots det investeringsstöd som finns är marginalerna ofta alltför riskabla för att biogasanläggningar ska komma till stånd. Energimyndigheten bör enligt kommittémotion 2012/13:MJ424 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 14 få i uppdrag att utforma detaljer i förslaget om ett metangasreduceringsstöd för lantbrukare som producerar biogas från stallgödsel. I kommittémotion 2012/13:N300 av Kent Persson m.fl. (V) yrkande 11 föreslås att ett sådant stöd införs med 20 öre per kilowattimme. Även i motion 2012/13:N405 av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkande 9 föreslås metanreduceringsstöd för produktion av biogas ur gödsel.

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion 2012/13:MJ443 yrkande 1 i denna del att anslaget förstärks med 10 miljoner kronor för metangasreduceringsersättning på 20 öre per kilowattimme för producerad energi från stallgödsel. Det är viktigt att producenterna av biogas får ett stöd som är tidsbegränsat och i linje med avskrivningskostnaden för anläggningen. Vidare yrkas att anslaget förstärks med 25 miljoner kronor för att främja produktion och konsumtion av och handel med ekologiska produkter. Motio-

närerna anser att den ekologiska odlingen behöver fortsatt hjälp och stöd för att växa. I motionen föreslås vidare att Jordbruksverket får i uppgift att i nära samarbete med Energimyndigheten utforma detaljerna i biogasstöd och metangasreduceringsersättning för lantbrukare (yrkande 2).

För att kunna genomföra förslag från Miljömålsrådet och senare förslag som avser den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena i åkermarken föreslår Miljöpartiet i motion 2012/13:MJ453 yrkande 3 i denna del att anslaget förstärks med 258 miljoner kronor per år. I åkerlandskapet riskerar småbiotoperna, artrikedomen och förekomsten av sådana arter som är hotade att minska. Miljömålsrådet påpekar att arters möjlighet till anpassning till klimatförändring försvåras. Miljöpartiet vill återinföra skatten på kväve och kadmium i handelsgödsel och satsa merparten av intäkterna på åtgärder som bidrar till att miljömålen nås.

Utskottets kompletterande uppgifter

Landsbygdsprogram för Sverige m.m.

Som anförs i budgetpropositionen har landsbygdsprogrammet en hög miljöambition med insatser som medverkar till att nationella miljö kvalitetsmål och internationella åtaganden med bäring på miljöarbetet inom jord- och skogsbruket kan uppfyllas (jfr även skr. 2011/12:124). Programmets åtgärder är i flera fall avgörande för att miljö kvalitetsmålen ska kunna nås. Regeringen anför att det är oroande att den totala arealen ängs- och betesmarker minskade något även under 2011, trots de medel som fördes över från direktstöden till landsbygdsprogrammet 2010 och som riktas mot insatser för att stärka den biologiska mångfalden i landets mest värdefulla ängs- och betesmarker.

Regeringen gav 2009 Jordbruksverket i uppdrag att följa upp utvecklingen för träd-, busk- och impedimentsrika betesmarker och slåtterängar. Verket ska fortlöpande analysera och avrapportera bl.a. hur omfattningen av hävdade betesmarker samt natur- och kulturvärden i dessa påverkas av befintliga och nya ersättningar inom jordbrukspolitiken.

I Jordbruksverkets rapport (2012:20) Hur påverkas natur- och kulturvärden av en striktare betesmarksdefinition? följer verket upp utvecklingen för träd-, busk- och impedimentsrika betesmarker och slåtterängar mot bakgrund av de ändrade reglerna om vilka ängs- och betesmarker som berättigar till gårdsstöd och miljöersättning. De svenska reglerna ändrades på grund av att EU-kommissionen kritiserat Sverige för att stöd beviljats för mark som enligt kommissionen inte var jordbruksmark, bl.a. på grund av antalet träd. Rapporten fokuserar på hur den nuvarande betesmarksdefinitionen bidrar till eller är ett hinder för att miljömålet Ett rikt odlingslandskap kan nås. Enligt rapporten bör betesmarkerna behandlas utifrån en helhetsyn som speglar betydelsen av variationen och traditionella inslag i betesmarkerna.

Inom ramen för åtgärden kompetensutveckling, information och kunskapspridning i landsbygdsprogrammets axel 1 genomförs kurser och rådgivningsinsatser inom jordbrukets miljöfrågor. Verksamheten Greppa Näringen är ett samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna och rådgivningsföretag och startade 2001 i de tre sydligaste länen. Det framgångsrika projektet firade 2011 tioårsjubileum och omfattar i dag verksamheten i alla län upp genom Sverige t.o.m. Värmlands, Dalarnas och Gävleborgs län där brukare kan ta del av kostnadsfri miljörådgivning. Några viktiga framgångsfaktorer för Greppa Näringen är det systematiska tillvägagångssättet som präglar rådgivningen samt den helhetssyn som ligger till grund för rådgivningen då både gårdens djurhållning och växtodling omfattas.

Landsbygdsprogrammet har en hög miljöambition med insatser som medverkar till att nationella miljö kvalitetsmål och internationella åtaganden med bäring på miljöarbetet inom jord- och skogsbruket kan uppfyllas. Resultatet för 2011 visar att anslutningen till de flesta miljöersättningar ligger kvar på en nivå som gör att regeringen bedömer att måluppfyllelsen över lag är god inom axel 2.

Utskottet vill också redovisa att man arbetar i andra projekt för att åstadkomma ett uthålligt jordbruk (jfr bet. 2011/12: MJU24). Ett exempel är den ideella föreningen Odling i Balans som bildades 1991. En central del av verksamheten utgörs av pilotgårdar som har stor betydelse när det gäller att utforma ett uthålligt jordbruk. En lönsam växtodling ska kombineras med att man tar ansvar för rent vatten, ren luft och en bra markvård. Odling i Balans syftar till att visa att ekonomi och ekologi går att kombinera på gården. Verksamheten omfattade 17 gårdar 2011, där man bl.a. investerar i ny maskinteknik. Ett sådant exempel är kvävesensorteknik för att kunna göra en exakt anpassning av kvävegödning på olika delar av fältet under det enskilda året. Ett annat exempel är utbyggnad av energisystem med förnybar energi. Verksamheten finansieras av ett tjugotal företag och organisationer. Odling i Balans deltar även i ett större projekt, Baltic Deal, som ska leda till en bättre vattenmiljö i Östersjön. På uppdrag av LRF, som har en ledande roll i projektet, arbetar Odling i Balans med att etablera 125 s.k. demogårdar i länderna runt Östersjön (www.odlingibalans.com).

Jordbruksverket fick i regleringsbrevet för 2011 i uppdrag att utreda om alternativa metoder kan utvecklas för att sköta ängs- och betesmarker. I uppdraget ligger vidare att ekonomiskt utvärdera alternativa användningsområden för det skördade växtmaterialet. Uppdraget ska redovisas till Landsbygdsdepartementet senast den 31 maj 2013.

Regeringens arbete med miljö kvalitetsmålen redovisas i detta betänkande under anslaget 1:8 Statens Jordbruksverk.

Metanreduceringsstöd

Som framgår av budgetpropositionen är de gröna näringarna i Sverige viktiga för att producera förnybar energi och skulle kunna ha förutsättningar att vara föregångare genom att ställa om för att bli oberoende av fossila råvaror. Medvetenheten i de gröna näringarna om behovet av att minska beroendet av fossil energi genom effektiv och hållbar energianvändning har under senare år ökat. Arbetet med att ställa om de gröna näringarna till en mer hållbar och energieffektiv sektor är högt prioriterat av regeringen.

Bioenergi från den gröna sektorn svarar i dagsläget för nästan en tredjedel av den svenska energianvändningen. Ungefär 85 procent av bioenergin kommer från skogssektorn och till stor del från industrins biprodukter. I skogsindustrin eldas restprodukter såsom bark, rötskadad ved och svartlut för interna processbehov men också för att producera el, värme och bi drivmedel. Satsningen på investeringsstöd inom landsbygdsprogrammet för biogasproduktion har ökat intresset för att producera biogas på gårdsnivå. Jordbruket bidrar med 1 till 2 procent av Sveriges bioenergiproduktion. Vid utgången av 2011 hade 34 biogasanläggningar beviljats investeringsstöd, vilket kan jämföras med det tiotal anläggningar som fanns 2009 när stödet infördes. Även produktionen av bioenergi från jordbruket ökar, bl.a. genom utnyttjande av restprodukter såsom t.ex. halm, blast eller gödsel.

Enligt Energimyndighetens förslag till en sektorsövergripande biogasstrategi (ER 2010:23) förhindrar rötning av stallgödsel både metangasavgång från stallgödsel och ersätter fossila bränslen med förnybar energi. Det är därför angeläget att rötningen av stallgödsel ökar. Lönsamheten med att producera biogas ur stallgödsel är låg, trots det investeringsstöd till biogasanläggningar som finns inom landsbygdsprogrammet.

Som ett komplement till investeringsstödet för biogasanläggningar i landsbygdsprogrammet föreslår utredningen ett metanreduceringsstöd. Stödet är tänkt att ersätta stödmottagaren för miljönyttan av den mängd metangas som genom biogasrötningen nyttiggörs till energi i stället för att avgå från stallgödseln direkt till atmosfären. Stödet föreslås ge stödmottagaren 20 öre per kilowattimme producerad energi från biogasrötning ur stallgödsel, vilket ungefärligen kan sägas överensstämma med klimat- och miljönyttan. Eftersom stödet får karaktären av ett produktionsstöd ger det också en viktig styrning i och med att befintliga anläggningar används och anläggningsägaren strävar efter att nå maximalt biogasutbyte av den stallgödsel som matas in. Många lantbrukare som väljer att bygga en egen gårdsanläggning kommer troligen också att utnyttja de möjligheter som finns till samrötning för att ytterligare öka den egna lönsamheten. I första hand kommer troligen växtodlingsrester att användas, men även substrat från närbelägna livsmedelsindustrier kan vara tänkbara.

Utredningen föreslår också att investeringsstödet till biogasanläggningar inom landsbygdsprogrammet inför nästa landsbygdsprogram (fr.o.m. 2014) på lämpligt sätt samordnas med det stöd som nu föreslås. Med det föreslagna stödet till rötning av stallgödsel beräknas att ca 700 GWh biogas (ca 25 procent av all gödsel) kan produceras ur stallgödsel.

Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet är det inte möjligt att inom ramen för Landsbygdsprogram för Sverige betala ersättning för producerad mängd gas som metanreduceringen innebär.

1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Propositionen

Anslaget används för åtgärder inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram 2007–2013 motsvarande EU:s finansiering av detta program. Finansiering sker via Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Anslaget används även för EU:s program för stöd till biodling. Programmet finansieras av Europeiska jordbruksfonden.

Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga förpliktelser om utbetalningar. Detta innebär att staten åtar sig framtida ekonomiska förpliktelser som inte rymms inom ramen för de anslagsmedel som riksdagen anvisar årligen. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2013 för ramanslaget 1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 044 000 000 kronor 2014, 465 000 000 kronor 2015 och 122 500 000 kronor 2016.

Sverige har från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling tilldelats totalt ca 1 953 miljoner euro för landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013.

Sverige har från Europeiska jordbruksfonden tilldelats totalt ca 730 000 euro för stöd för biodling för perioden 2011–2013. Regeringen föreslår att 2,5 miljoner kronor som avser honungsprogrammet fr.o.m. 2014 förs till anslaget 1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur från anslaget 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Då anslagsnivåer för programperioden 2014–2020 ännu inte kan fastställas med säkerhet inför kommande förhandlingar inom EU avser regeringen att återkomma till riksdagen angående beräknade belopp för berörda anslag.

Regeringen föreslår att 2 780 043 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur för 2013.

1:20 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Propositionen

Anslaget används för försöks- och utvecklingsverksamhet och andra insatser i syfte att styra utvecklingen inom jordbruket och trädgårdsnäringen mot minskat växtnäringssläckage, minskad ammoniakavgång, säkrare och minskad användning av växtskyddsmedel, bevarande av biologisk mångfald och tillvaratagande av kulturvärden, för ekologisk produktion samt för klimat- och energiinsatser inom de areella näringarna.

Vidare får anslaget användas för uppföljning och utvärdering av den gemensamma jordbrukspolitiken liksom av effekterna av de verksamheter som finansieras under anslaget.

Regeringen föreslår att 29 330 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

Motionerna

Enligt motion 2012/13: MJ377 av Betty Malmberg (M) yrkande 2 bör statens extra stöd till ekologisk produktion slopas. Ekologisk odling kan och bör klara sig på egna meriter.

Miljöpartiet yrkar i kommittémotion 2012/13: MJ453 yrkande 3 i denna del att anslaget minskas med 10 miljoner kronor. Miljöpartiet vill införa ett omställningsstöd till certifierad ekologisk produktion. 10 miljoner kronor bör föras över från detta anslag till ett nytt anslag, Åtgärder ekologisk produktion.

Vänsterpartiet föreslår i partimotion 2012/13: MJ456 i denna del att anslaget förstärks med 100 miljoner kronor. Handelsgödselskatten bör återinföras eftersom den har varit ett betydelsefullt styrmedel för att minska övergödning och minska tillförsel av kadmium. Motsvarande medel bör användas till stöd för miljöförbättrande åtgärder i jordbrukssektorn.

Utskottets kompletterande uppgifter

Enligt Jordbruksverkets regleringsbrev får anslaget 1:20 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket användas för försöks- och utvecklingsverksamhet i syfte att bidra till att relevanta delmål inom ramen för miljö kvalitetsmålen som berör jordbruket uppfylls, särskilt Ett rikt odlingslandskap, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Begränsad klimatpåverkan. Av anslaget får medel användas för studier av genetiskt modifierade växters påverkan på den biologiska mångfalden. Försöks- och utvecklingsverksamhet relaterad till ekologisk produktion ska särskilt uppmärksammas.

Regeringen anför i budgetpropositionen att resultaten från försöks- och utvecklingsverksamheten och övriga insatser under anslaget ligger till grund för rådgivning, information och utbildning riktad till jordbrukare, lagstiftning på området samt framtagande och utveckling av insatser inom ramen för landsbygdsprogrammet.

I budgetpropositionen redovisas att den totala certifierade arealen jordbruksmark, som antingen var omställd eller var under omställning till ekologisk produktion, uppgick till 481 000 hektar eller 15,7 procent av den totala arealen jordbruksmark. Regeringen gav den 6 oktober 2011 Jordbruksverket i uppdrag att vidare analysera behov och utformning av nya mål för ekologisk produktion inför det kommande landsbygdsprogrammet 2014–2020. Uppdraget redovisades den 31 maj 2012 som en del i rapporteringen av tekniskt underlag inför kommande landsbygdsprogram. Rapporten har remissbehandlats.

Enligt Jordbruksverkets regleringsbrev för 2012 ska minst 6 miljoner kronor från anslaget 1:19 (numera 1:16) Konkurrenskraftig livsmedelssektor avse åtgärder i syfte att främja ekologisk livsmedelsproduktion. Av medlen ska därutöver 2 miljoner kronor användas till kompetenshöjande insatser på området mervärden i svenskt jordbruk. Vidare ska 550 000 kronor utbetalas till Stockholms internationella miljöinstitut (SEI), för arbetet med det nationella nätverket Ekologiskt Forum. Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet är Ekologiskt Forum ett oberoende och politiskt obundet nätverk för alla som är intresserade av ekologisk produktion och konsumtion och bedrivs som en projektverksamhet hos SEI.

Av anslaget 1:27 (numera 1:24) Sveriges lantbruksuniversitet ska enligt universitetets regleringsbrev minst 7 miljoner kronor användas för fältforskningsverksamhet rörande ekologisk produktion och minst 5 miljoner kronor ska användas till den verksamhet som bedrivs vid Centrum för ekologisk produktion och konsumtion (Epok). Epok samordnar och informerar enligt Landsbygdsdepartementet om ekoforskningen inom SLU och vid andra lärosäten. Betoningen ligger på att ekoforskningen ska vara som en integrerad del i lantbruksforskningen och undvika stuprör.

Enligt regleringsbrev för 2012 för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) ska anslagen 1:28 och 1:29 (numera 1:25 och 1:26) finansiera stöd till forskning rörande ekologisk produktion med minst 12 miljoner kronor. Härav ska efter rekvisition utbetalas 500 000 kronor till Stiftelsen Biodynamiska forskningsinstitutet.

Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet finansieras de medel som avsätts för att stimulera den ekologiska produktionen huvudsakligen via landsbygdsprogrammet som gäller fram t.o.m. 2013. Regeringens satsningar på ekologisk produktion inom landsbygdsprogrammet omfattar i dag 500 miljoner kronor per år för miljöersättningar och 125 miljoner kronor för kompetensutveckling. Inför det kommande Landsbygdsprogrammet 2014–2020 ska regeringen ta ställning till behov och utformning av nya mål för ekologisk produktion.

Det framgår av Landsbygdsprogram för Sverige 2007–2013 att den ekologiska produktionen i Sverige i ett internationellt perspektiv är stor (jfr bet. 2010/11:MJU16). Den ekologiska produktionen är ett led i utvecklingen av en uthållig livsmedelsproduktion och bidrar till flera miljömål, särskilt eftersom inte kemiska växtskyddsmedel används i produktionen.

Ekologiskt jordbruk innebär odling och djurhållning där man strävar efter miljöhänsyn, resurshushållning och en hög självförsörjningsgrad. Både vad gäller växtnäring och foder utnyttjas främst på platsen givna och förnybara resurser. Kemiska växtskyddsmedel och lättlöslig mineralgödsel används inte i ekologisk odling. Växtskydd baseras i stället på en varierad växtföljd. Vallen med sin blandning av gräs- och kvävefixerande baljväxter spelar en avgörande roll för växtnäringens försörjning. Tillsammans med en anpassad jordbearbetning och mekanisk ogräsbekämpning är växtföljden viktig för att hålla ogräsen på en hanterbar nivå. Eftersom man i ekologisk odling inte använder kemiska växtskyddsmedel bidrar produktionsformen till att nå en god vattenkvalitet men har också positiva effekter när det gäller biologisk mångfald, hållbar och resurseffektiv produktion och möjligheten att nå flera av de nationella miljö kvalitetsmålen. Ekologisk produktion och förädling av ekologiska produkter samt annan produktion med mervärden kan också skapa förutsättningar för nya företag på landsbygden.

Genom axel 2 i landsbygdsprogrammet kan brukare av åkermark och betesmark få ersättning för ekologisk odling eller ekologisk djurhållning respektive resursbevarande produktion med ekologisk inriktning, om de uppfyller villkoren för ekologiska produktionsformer.

Miljö- och jordbruksutskottet har genomfört ett uppföljningsprojekt om ekologiskt jordbruk (bet. 2010/11:MJU2). Uppföljningen har inriktats på att kartlägga vilka olika insatser som staten gör för att stimulera den ekologiska produktionen och den offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel, vilka resultat som dessa insatser har haft samt vilka problem och möjligheter det finns när det gäller den fortsatta utvecklingen (se 2010/11:RFR1 Uppföljning av ekologisk produktion och offentlig konsumtion).

Utskottet har funnit att konsumenternas efterfrågan på ekologiska livsmedel har ökat starkt under senare år. Utvecklingen av den ekologiska produktionen har också varit starkt positiv. Utskottet konstaterar att målen för den ekologiska produktionen av mjölk, ägg, nöt, gris och matfågel har uppnåtts. Däremot har inte målet nåtts om att 20 procent av jordbruksmarken ska vara certifierad som ekologisk, och inte heller målet om att 25 procent av den offentliga sektorns livsmedelskonsumtion ska vara ekologisk 2010. Det finns förutsättningar för att den ekologiska livsmedelsproduktionen ska fortsätta att öka, förutsatt att konsumenternas intresse för ekologiska produkter håller i sig.

Frågan om att formulera nya mål för den ekologiska produktionen och den offentliga sektorns konsumtion av ekologiska livsmedel efter 2010 bör, enligt utskottets mening, analyseras vidare. I väntan på att en sådan analys genomförs kan de nuvarande målen kvarstå.

Dåvarande jordbruksministern har redovisat att den kraftigaste stimulansåtgärden för ekologisk produktion som vi har i dag är den miljöersättning för ekologiska produktionsformer som finns inom ramen för landsbygdsprogrammet där vi årligen betalar ut ca 0,5 miljarder kronor till jordbrukare som bedriver ekologisk produktion (svar på ip. 2007/08:80). För offentlig

konsumtion av ekologiska livsmedel är det främst offentliga aktörer som har ett ansvar att ställa krav i samband med upphandlingar. Det är viktigt att beslutsfattare på lokal och regional nivå ger sina tjänstemän mandat och medel att köpa in ekologiska livsmedel. Regeringen ser dock inte att det bara är genom statliga ekonomiska åtgärder som man kan och ska verka för en ökad produktion och konsumtion av ekologiska produkter. Utvecklingen måste komma från de aktörer som verkar på marknaden, och konsumenternas efterfrågan är helt avgörande för utvecklingen.

Trenden under de senaste åren visar på effektivare och mer innovativa svenska livsmedelsföretag med färre anställda, samtidigt som antalet företag inom livsmedelssektorn med småskalig produktion och t.ex. gårdsförsäljning ökar. Företagen har kunnat dra nytta av marknadsens ökade efterfrågan på ekologiska produkter och mat med lokal prägel.

Utskottet konstaterar att staten finansierar och genomför insatser i syfte att utveckla och effektivisera den ekologiska produktionen (bet. 2010/11: MJU2). Insatserna görs i form av forskning, utveckling, rådgivning och kunskapsspridning. Dessa insatser har bidragit till utvecklingen av den ekologiska produktionen. Framsteg som görs inom ekologisk produktion när det gäller att nå ökad produktivitet utan användning av tillsatsmedel i form av kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel kan bidra till att utveckla hållbara produktionsmetoder inom konventionell produktion. Staten bör, enligt utskottets mening, fortsätta att satsa på kunskapsutveckling inom ekologisk produktion. Till exempel är det viktigt med utveckling av arter och grödor anpassade till ekologisk produktion i svenskt klimat.

Utskottet bedömer att marknaden för ekologiska produkter på sikt kommer att kunna utvecklas på egna villkor och välkomnar en ökad marknadsanpassning av den ekologiska produktionen.

För att stärka konkurrenskraften i bl.a. de gröna näringarna beslutade riksdagen med anledning av förslag i budgetpropositionen för 2010 sänkningar av skatter och avgifter (prop. 2009/10:1 utg.omr. 23). Som redovisas i budgetpropositionen har de stimulansåtgärder för företag som regeringen har genomfört under de senaste åren varit betydelsefulla för de areella näringarna, inte minst med anledning av den ogynnsamma lönsamhetsutveckling som har skett på jordbruksområdet. Exempel på åtgärder är generella åtgärder för företagen, såsom sänkningen av egenavgifterna samt specifika åtgärder för sektorn som t.ex. att handelsgödselskatten tagits bort. Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet var Sverige i princip ensamt om att tillämpa en generell skatt på handelsgödsel både när det gällde kväve och kadmiuminnehåll innan skatten togs bort. Skatten anses ha försämrat de svenska lantbrukarnas konkurrensvillkor jämfört med lantbrukare i andra medlemsländer.

1:21 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Propositionen

Från anslaget betalas bidrag till jordbrukets yttre och inre rationalisering enligt förordningen (1978:250) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering. Syftet med omarrondering är att marken ska kunna brukas på ett mera effektivt och rationellt sätt. Anslaget disponeras helt för vissa omarronderingsprojekt i Dalarnas, Västra Götalands samt delar av Värmlands län.

Regeringen föreslår att 2 616 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:22 Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m.

Propositionen

Anslaget används i huvudsak för bidrag till underhåll, upprustning och investeringar i byggnader och andra fasta anläggningar på fjällägenheter. Vidare ska anslaget dessutom täcka avvecklingsbidrag och avträdesersättning till arrendatorer m.m. Från och med 2013 beslutar Statens fastighetsverk om frågor avseende friköp och nedläggning av fjällägenheter.

Regeringen föreslår att 1 029 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:23 Främjande av rennäringen m.m.

Propositionen

Anslaget används bl.a. till åtgärder för att främja rennäringen i form av

- underhåll eller rivning av vissa riksgränsstängsel och renskötsel­anläggningar som staten har underhållsansvar för
- statens del av kostnaderna för redovisning av markanvändningen, riksintressen och marker som är värdefulla för renskötseln, natur- och kulturmiljövärden
- utveckling av företagsregistret för rennäringen
- bidrag enligt 35 b § rennäring­sförordningen (1993:384)
- prisstöd till rennäringen enligt förordningen (1986:255) om pristillägg på renkött
- ersättning till följd av Tjernobylylyckan enligt förordningen (1994:246) om ersättning för vissa merkostnader och förluster med anledning av Tjernobylylyckan
- kostnader för medling m.m. i tvister mellan samebyar och jordbrukare när det gäller konflikter på grund av renbete på åkermark
- katastrofskadeskydd enligt 35 a § rennäring­sförordningen
- åtgärder för anpassning till ändrade klimatförhållanden samt övriga åtgärder för främjande av rennäringen.

Regeringen föreslår att 107 915 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

1:24 Sveriges lantbruksuniversitet

Propositionen

Anslaget används för att finansiera högskoleutbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå samt forskning och fortlöpande miljöanalys. Verksamheten bedrivs utifrån en sektorsroll som är inriktad på fem ansvarsområden och där varje ansvarsområde omfattar hela kedjan, från råvaruproduktion till färdig produkt på marknaden:

- livsmedelsproduktion på land och i vatten samt livsmedelskvalitet och livsmedelssäkerhet
- djurhållning, djurhälsa och djurskydd,
- skog, skogsbruk och förädling av skogsråvaran
- landsbygdsutveckling, rekreation och fritid
- landskapsplanering och markanvändning i tätorter och tätortsnära miljöer.

Riksdagens tidigare ställningstagande (bet. 2004/05:MJU2, rskr. 2004/05:128) om en särskild satsning riktad mot Artdatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet – för ett nationellt referensverk som beskriver Sveriges samtliga flercelliga djur, växter och svampar och för stöd av taxonomisk forskning och inventering samt till biologiska samlingar – bör inte längre gälla. Medelstilldelningen för Artprojektet bör fr.o.m. budgetåret 2013 beslutas av regeringen. Artdatabanken har en central och aktiv roll i arbetet med miljöövervakning och en strategisk uppgift när det gäller rapportering och kommunikation av arters förekomster, ekologi och hotstatus genom olika tjänster och uppdatering av olika databaser. Svenska artprojektet är en del av verksamheten vid Artdatabanken. Artprojektet är av stor betydelse för att nå nationella och internationella mål för biologisk mångfald. Avgiftsintäkterna disponeras av SLU. Avgiftsintäkterna avser bl.a. forskningsuppdrag och djursjukvård.

För 2013 föreslås anslaget minska med 3 miljoner kronor till följd av kvalitetsbaserad omfördelning av forskningsmedel. Se vidare avsnitt 10.2 Förändringar på anslagen för forskning och forskarutbildning inom utgiftsområde 16.

Regeringen föreslår att 1 634 369 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

Motionerna

Miljöpartiet föreslår i sin kommittémotion 2012/13:MJ453 yrkande 3 i denna del att anslaget höjs med 45 miljoner kronor för arbetet med fortlöpande miljöanalys.

Vänsterpartiet yrkar i sin partimotion 2012/13:MJ456 i denna del på en anslagshöjning med 10 miljoner kronor för att stärka Svenska artprojektets arbete med att öka kunskapen om vår biologiska mångfald och sprida denna genom folkbildningsprojektet Nationalnyckeln.

Även Socialdemokraterna tar i sin kommittémotion 2012/13: MJ443 upp Svenska artprojektet och framhåller att det är viktigt att det säkerställs att arbetet i projektet kan fortlöpa och att partiet stöder utredarens förslag att permanenta verksamheten (yrkande 5). I motion 2012/13: MJ262 av Desirée Liljevall och Krister Örnfjäder (båda S) anförs att möjligheten att bibehålla budgeten för Artprojektet måste ses över så att hela vår mångfald kan kartläggas till 2025 (yrkande 2) och att målet att skyndsamt kartlägga hela vår mångfald bör upprätthållas (yrkande 1). I samma motion framhålls att ny digital teknik bör användas för att effektivisera kunskapsspridningen i Artprojektet och samtidigt höja produktionstakten och ambitionsnivån så att allmänheten och beslutsfattare får lättillgänglig information om samtliga arter till 2025 (yrkande 3). Slutligen anförs att forskning, inventering och kunskapsspridning när det gäller dåligt kända organismer bör permanentas på tre till fyra fältstationer runt om i landet, enligt samma modell som bedrivs i dag på Station Linné på Öland (yrkande 4).

I motion 2012/13: MJ280 av Helena Leander och Mats Pertoft (båda MP) anförs att Artprojektet även fortsättningsvis bör ges tryggade ekonomiska förutsättningar för att kunna fortsätta med sitt viktiga arbete.

Enligt motion 2012/13: MJ248 av Monica Green m.fl. (S) bör Statens lantbruksuniversitet i Skara utvecklas i stället för att avvecklas eftersom det finns stora fördelar med att ligga nära exempelvis försöksgårdar och djurhållare.

Utskottets kompletterande uppgifter

Enligt uppgifter från Landsbygdsdepartementet fick Formas i uppdrag att se över Svenska artprojektets genomförande, mål och resurser. Vid översynen har utgångspunkten varit att projektets vetenskapliga nytta ska värnas samtidigt som möjligheter till effektiviseringar och besparingar ska belysas. Enligt departementet har det aldrig varit tal om att dra ner resurserna för forskning, kartläggning och inventering av den biologiska mångfalden. Att sänka resurserna för detta skulle inte heller ligga i linje med Sveriges höga ambitionsnivå när det gäller att leva upp till internationella åtaganden om biologisk mångfald. Det som har diskuterats är om kostnaden för det bokverk som ges ut verkligen är något som staten ska stå för, i synnerhet som spridning av den information och kunskap som finns bättre skulle kunna ske i digital form. Departementet upplyste även om att denna fråga kommer att behandlas i det kommande regleringsbrevet. Beträffande antalet fältstationer påpekade departementet att det är en fråga som projektet själv bestämmer över.

När det gäller SLU i Skara framhåller regeringen i propositionen att den bedömer att målen för utbildning och forskning inom Landsbygdsdepartementets områden och regeringens förväntningar på verksamheten är uppfyllda. Ansökningssiffror för SLU pekar på ett tämligen konstant intresse för utbildning inom de gröna näringarna. Flera utbildningar som är ange-

lägna för den nationella kompetensförsörjningen är dock små och har fortfarande få sökande. Inom SLU har en internationell grupp getts i uppdrag att ge en bred belysning av SLU:s utbildningsutbud för framtiden. Gruppen ska ta ett brett grepp om utbildningsutbudets långsiktiga utveckling, inklusive kvalitet och struktur. Utskottet konstaterar för övrigt att det enligt förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet är en uppgift för universitetets styrelse att besluta i viktigare frågor om den interna resursfördelningen.

1:25 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Propositionen

Anslaget används för stöd till grundforskning och behovsmotiverad forskning om de areella näringarna samt för projektrelaterade kostnader i anslutning till sådan forskning som utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, vissa resor och seminarier samt informationsinsatser. Anslaget används också till att finansiera forskning som samfinansieras med näringen och som omfattar jordbruks- och miljöteknisk forskning, viss skogsforskning, trädgårdsforskning och växtförädling. Förvaltningsanslaget redovisas inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård under anslaget 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader, och anslaget för forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande redovisas under anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning inom samma utgiftsområde.

För att underlätta planering, utlysning och genomförande av långsiktiga forskningsprojekt bör regeringen bemyndigas att under 2013 för detta anslag besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 400 miljoner kronor 2014, 400 miljoner kronor 2015 och 400 miljoner kronor 2016–2018.

Anslaget föreslås minska med 71 miljoner kronor på grund av en teknisk korrigering 2013. Av samma skäl föreslås anslaget minska med 72,6 miljoner kronor 2014, med 73,9 miljoner kronor 2015 och med 75 miljoner kronor 2016.

I enlighet med vad som kommer att beskrivas närmare i forsknings- och innovationspropositionen, som regeringen avser att presentera under hösten 2012, föreslår regeringen i denna proposition att anslaget ökar med 25 miljoner kronor 2013.

Anslaget beräknas öka med 77,5 miljoner kronor 2014, 100 miljoner kronor 2015 och 150 miljoner kronor 2016 bl.a. för en satsning på forskning om skogsråvara och biomassa.

Regeringen föreslår att 443 077 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:N272 av Kent Persson m.fl. (V) yrkande 6 framhålls att medel till Formas bör anslås för att regionala högskolor tillsammans med i första hand regionens småföretag ska kunna bygga upp nya näringar och stärka befintliga småföretag i de regioner som har de största utvecklingsbehoven.

Enligt motion 2012/13: MJ471 av Erik Almqvist (SD) behövs riktade forskningsanslag för forskning inom köttodling för att komma vidare med forskningen och utveckla området.

I motion 2012/13: MJ220 av Ingela Nylund Watz och Ann-Kristine Johansson (båda S) framhålls att det är angeläget att säkra ett fortsatt statligt stöd för svensk hästforskning.

Utskottets kompletterande uppgifter

I propositionen framhålls att verksamheten inom landsbygdsområdet syftar till att bidra till en hållbar utveckling av landsbygden genom bl.a. fler och växande företag samt naturresurser som brukas utan att förbrukas. Denna verksamhet består huvudsakligen av åtgärder inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram 2007–2013. Vidare anføres att jordbruks- och landsbygdspolitiken medverkar till att främja attraktiva miljöer både för människor och företag, bl.a. genom satsningen på Sverige – det nya matlandet, Skogsriket och genom insatserna inom det svenska landsbygdsprogrammet. Landsbygder med stark utvecklingskraft är en resurs för hela Sveriges utveckling och tillväxt, inte minst när det gäller utmaningen att skapa ett hållbart samhälle. För att säkerställa att landsbygdens potential tas till vara och att dess särskilda förutsättningar beaktas arbetar regeringen med en förbättrad samordning mellan olika politikområden. Grunden för detta arbete presenterades i regeringens skrivelse En strategi för att stärka utvecklingskraften i Sveriges landsbygder (skr. 2008/09:167, 2008/09: NU19, rskr. 2008/09:267). I denna slog regeringen fast att Sveriges landsbygd är en viktig resurs för hela landets utveckling och hållbara tillväxt samt att arbetet med landsbygdsfrågor ska bedrivas fortlöpande inom alla politiska områden. En uppföljning av strategin gjordes 2010 och arbetet fortgår i Regeringskansliet i syfte att tydliggöra landsbygdspektivet. Ett landsbygdsforum, dvs. en mötesplats för dialog med landsbygdens organisationer och aktörer, har också inrättats. I budgetpropositionen framhålls att landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013 består av ett trettioåttio olika åtgärder, var och en med angivna omfattnings-, resultat- och effektmål, för vilka indikatorer har definierats. Vidare erinras om att en särskild satsning inom landsbygdsprogrammet på Sverige – det nya matlandet med 160 miljoner kronor för 2010–2013 påbörjades under 2010. Medlen fördelas till företagsstöd såsom investeringsstöd samt projektstöd och kompetensutveckling. Regeringen anför även att den ser en stor potential för jobbskapande i skogen med alla dess värden och därför har lanserat satsningen Skogsriket – med värden för världen. Skogsstyrelsen ansvarar för

både den förstärkta rådgivning och den utlysning av företagsstöd som sker inom ramen för Skogsriket om totalt 80 miljoner kronor 2012–2015. Stödet till innovation med skogen som bas till mikroföretag samt små och medelstora företag utlystes första gången våren 2012 och mötte mycket stort intresse.

När det gäller utbildning och forskning inom Landsbygdsdepartementets ansvarsområde framhålls det i propositionen att dessa områden, tillsammans med den fortlöpande miljöanalysen vid SLU, utgör medel för att uppnå regeringens vision Bruka utan att förbruka. Hög kompetens och nya forskningsrön är av högsta vikt för att visionen ska kunna uppnås. Utbildning och forskning inom Landsbygdsdepartementets område är väsentligt för att möta globala utmaningar som t.ex. klimatfrågan, livsmedelsförsörjningen och smittsamma djursjukdomar samt det ökade behovet av en hållbar produktion av biomassa för energi och förnybara råvaror. Av utskottets betänkande 2011/12:MJU2 framgår att man enligt uppgift från Regeringskansliet normalt inte riktar forskningsanslagen mot specifika forskningsinsatser, utan medlen kan sökas hos forskningsfinansiärerna i konkurrens med andra forskare. När det gäller forskning om odling av kött på konstgjord väg framhålls vidare att det finns flera institut som är tänkbara forskningsfinansiärer. Det anförs vidare att Vetenskapsrådet är en statlig myndighet som ger stöd till grundläggande forskning av hög vetenskaplig kvalitet inom alla vetenskapsområden. Vetenskapsrådet fördelar ca 4 miljarder kronor årligen. Sveriges innovationsmyndighet, Vinnova, ska främja hållbar tillväxt i Sverige genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Vinnova har ca 2 miljarder kronor att investera i nya och pågående projekt varje år. I betänkandet framhålls att beslut om finansiering i regel fattas efter offentliga utlysningar inom Vinnovas program. Institutet för Livsmedel och Bioteknik AB (SIK) är ett industriforskningsinstitut. SIK:s syfte är att stärka livsmedelsföretagens konkurrenskraft. En tredjedel av SIK:s intäkter är forskningsmedel från RISE Holding AB, EU, Vinnova samt olika forskningsstiftelser och forskningsråd. Vidare anförs att SIK bedriver strategisk och tillämpad forskning enligt ett industristyr, målinriktat forskningsprogram och i industrigemensamma projekt. I betänkandet nämns även att Formas vid sidan av den fria utlysningen har tagit initiativ till ett forskningsprogram inom livsmedelsområdet (Tvärlivs) tillsammans med näringen. Programmet omfattar totalt 22,5 miljoner kronor för perioden 2010–2012. Inom programmet identifierades sex områden som strategiskt viktiga, bl.a. området hållbar livsmedelsproduktion.

Landsbygdsminister Eskil Erlandsson har gett följande svar på interpellation 2011/12:101 om hästforskning.

Huvudprincipen i vårt land är att forskningsfinansiering sker via de stiftelser som finns. Pengarna söks i konkurrens forskare emellan, och detta ska borge för hög kvalitet. [...] Landsbygdsdepartementet jobbar strategiskt för att hitta vägar och möjligheter i befintliga och kommande program men också verktyg för att vi ska kunna finansiera

tillämpad forskning. Det inkluderar hästforskning. Vad är det då vi tittar på? Vi tittar till exempel på kommande landsbygdsprogram men också på EU:s ramprogram för forskning och utveckling. I detta sammanhang för vi en kontinuerlig dialog med näringen och dess representanter för att tillsammans finna vägar inom de system som finns och som kommer att komma så att hästforskningen men också annan tillämpad forskning, och i mitt fall jordbruksforskning, kan få de resurser som behövs för att vi ska fortsätta utveckla olika näringar och verksamheter.

1:26 Bidrag till skogs- och lantbruksakademien

Propositionen

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens (KSLA) uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet. Anslaget används för att finansiera kostnader för akademiens ordinarie tjänstemän, ersättning åt skoglig expertis, bidrag till bibliotek, seminarier m.m. samt vissa kostnader för utländskt forskarutbyte och utländska forskarkontakter.

KSLA fungerar som diskussionsplattform för ledande företrädare inom den gröna sektorn. Under året har KSLA bedrivit en omfattande konferens- och seminarieverksamhet inom områden angelägna för de areella näringarna. Akademien fyller en viktig funktion som länk mellan forskning, näringsliv, övriga samhällsorgan och ideella organisationer.

Regeringen föreslår att 1 177 000 kronor anvisas under anslaget för 2013.

Förslag till nya anslag m.m.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13: MJ411 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkas att 150 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag, Djurvälståndersättning till certifierade grisfarmare, för att kompensera för de höga kraven inom svenskt djurskydd. I motionen yrkas även att 200 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag, Höjd återbetalning av koldioxidskatten för jord- och skogsbruksmaskiner. Återbetalningen av koldioxidskatt bör öka eftersom Sverige har en av de högsta skatterna på diesel inom jordbruket.

I kommittémotion 2012/13: MJ443 (S) yrkande 4 framhålls att den befintliga metodutvecklingen och forskningen kring djurförsök bör samordnas i ett 3R-center. Det anförs vidare att ett sådant center skulle kunna bistå med hjälp och kunskap till de jurister, forskare och lekmän som arbetar i de djurförsöksetiska nämnderna. Att inrätta ett nationellt 3R-center med uppgift att sprida information om alternativa metoder till djurförsök är också något som efterfrågas i motion 2012/13: MJ258 av Elin Lundgren (S) yrkande 1.

Enligt motion 2012/13:MJ452 av Helena Leander och Mats Pertoft (både MP) bör även ett toxikologiskt institut med 3R-inriktning inrättas. Med ett nationellt kompetenscenter för alternativ till djurförsök – ett 3R-center – och ett toxikologiskt institut med 3R-inriktning skulle Sverige kunna bli ledande när det gäller att utveckla nästa generations djurfria tester, och även se till att förbättra djurförsöken så att färre djur används och att djuren inte behöver lida.

Miljöpartiet yrkar i kommittémotion 2012/13:MJ453 yrkande 3 i denna del att 60 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag, Åtgärder ekologisk produktion. Miljöpartiet vill införa ett omställningsstöd till certifierad ekologisk produktion. Det behövs för att delvis täcka extrakostnader som andra maskiner, skördebortfall under omlägningsperioden, kostnader för certifiering m.m. Det statliga stödet till certifierat ekologiskt lantbruk och omställning till ekologisk produktion behöver ökas. I motionen yrkas vidare att 20 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag, Inrättande av djuretisk ombudsman. Det saknas en myndighet som företräder djurens perspektiv. Ombudsmannen skulle verka för en god etisk grund, utvärdera djurskyddskontrollen, ta fram artkaraktäristiska, göra djuretiska årliga revisioner samt ge djuretiska råd. I samma motion yrkas även att 5 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag, Centrum för alternativ till djurförsök. Sverige saknar en samlad instans som arbetar med samordning, strategier för minskad försöksdjursanvändning, insamling och spridning av information, rådgivning till de djurförsöksetiska nämnderna och liknande. Ett 3R-center (replace, reduce, refine) för alternativ till djurförsök, lämpligen förlagt till det nationella centret för djurvälstånd vid SLU i Uppsala, skulle kunna bidra till detta liksom till att uppfylla Sveriges åtaganden enligt EU:s nya djurförsöksdirektiv.

Vänsterpartiet föreslår i partimotion 2012/13:MJ456 i denna del att 30 miljoner anslås på ett nytt anslag, Ekorådgivare. Även enligt kommittémotion 2012/13:MJ260 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 bör ekorådgivare inrättas för nyetablering av ekologiska jordbruk. År 2010 var 14 procent av jordbruksmarken ekologiskt certifierad eller under omställning till ekologisk produktion och regeringen uppnådde därmed inte målet på 20 procent till samma år. Det krävs ökade resurser för att miljöanpassa det svenska jordbruket. För att öka informationen, rådgivningen och utbildningen inom det ekologiska jordbruket bör det inrättas ekorådgivare för nyetablering av ekologiska jordbruk.

Utskottets kompletterande uppgifter

När det gäller en myndighet som företräder djurens perspektiv hänvisar utskottet till vad som sagts om detta under anslaget 1:8.

Beträffande frågan om att inrätta ett nytt centrum för alternativ till djurförsök som kan samordna den befintliga metodutvecklingen och forskningen kring djurförsök konstaterar utskottet inledningsvis att Nationellt centrum för djurvälstånd (SCAW) sedan 2008 samordnar och utvecklar verk-

samhet inom djurskyddsområdet, särskilt när det gäller lantbrukets djur och försöksdjur. Nätverk av experter anlitas för att säkerställa att aktuell vetenskaplig kunskap tas till vara och sprids. I propositionen framhålls att SCAW under året har deltagit i t.ex. genomförandet av regeringsuppdrag om djurtransporter och om alternativa metoder till djurförsök. Vidare har SCAW utsetts att vara kontaktpunkt för vetenskapligt stöd beträffande skydd av djur vid tidpunkten för avlivning. SCAW har också avslutat den första delen av ett projekt som syftar till att utveckla samordningen av djurskyddsarbetet inom EU. Jordbruksverket, Vetenskapsrådet och Nationellt centrum för djurvälstånd vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) fick i uppdrag av regeringen att arbeta fram förslag till hur det framtida nationella arbetet inom området för alternativa metoder till djurförsök bör bedrivas. Utredningen Uppdrag om alternativa metoder till djurförsök redovisades till regeringen den 14 juni 2012. Utskottet noterar att utredningen föreslår att ett nationellt kompetenscenter för 3R-frågor inrättas som Nationella kommitténs verkställande organ. Enligt utredningen skulle detta kompetenscenter bl.a. ha i uppgift att ge råd och vägledning till djurskyddsorganen och samtliga behöriga myndigheter såsom de djurförsöksetiska nämnderna och övriga myndigheter med försöksdjursanknytning. Som utredningen ser det bör kompetenscentret även verka för en likriktning av djurskyddsorganens och de djurförsöksetiska nämndernas arbete. Ett nationellt kompetenscenter för 3R-frågor skulle även kunna fungera som den främjandefunktion som bl.a. efterfrågas i direktivets artikel 47 enligt utredningen. I artikeln ställs krav på spridning av information om alternativa metoder till djurförsök, och utredningen anser att ett kompetenscenter vore lämpligt för att sköta detta. Kompetenscentret skulle även kunna ta fram rekommendationer och riktlinjer för arbete med försöksdjur och bedriva egna mindre utredningar i t.ex. försöksmetodik eller skötselsystem. I utredningen framhålls att detta skulle vara till stor hjälp för de djurförsöksetiska nämnderna, forskarna och djurskyddsorganen. Utredningen anser att om samhället på sikt vill att försöksdjursanvändningen ska ersättas med alternativa metoder till djurförsök krävs det att aktörerna på området ges stöd för att öka kunskaperna om sådana metoder. Enligt uppgifter från Landsbyggsdepartementet bereds utredningens förslag för närvarande i regeringskansliet.

När det gäller frågan om ett toxikologiskt institut med 3R-inriktning påminner utskottet inledningsvis om utbildningsminister Jan Björklunds svar på fråga 2011/12:737 Ett nytt toxikologiskt institut i Astra Zenecas gamla lokaler i Södertälje:

Mats Pertoft har frågat mig om jag är beredd att agera i syfte att skapa förutsättningar för ett toxikologiskt institut i Astra Zenecas gamla lokaler i Södertälje. Sedan Astra Zeneca i början av februari aviserade nedläggningen av forskningen i Södertälje har regeringen tagit flera initiativ för att stärka svensk forskning inom livsvetenskaperna för att Sverige även i framtiden ska vara ett attraktivt land för läkemedelsföretagens forskning och utveckling. På regeringens uppdrag samordnar Lars Leijonborg insatser på kortare sikt med anledning av nedläggningen. I uppgiften ingår att bidra till att diskussioner förs mellan

företaget och olika aktörer som kan tänkas överta vissa funktioner och kompetenser. Regeringen avser att presentera en forsknings- och innovationsproposition under hösten där frågor om livsvetenskaplig forskning kommer att behandlas.

Utskottet konstaterar att Lars Leijonborg – mot bakgrund av att Astra Zeneca i februari 2012 meddelade att all forskningsverksamhet i Södertälje kommer att avvecklas – fick i uppdrag att vara regeringens samordnare i frågan att ta vara på de resurser och de lokaler som frigörs vid nedläggningen. En arbetsgrupp bestående av representanter från Astra Zeneca, SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut, Silverdal Innovation Network samt Avanture har tagit fram en rapport (Rapport Swedish Institute of Toxicology) som syftar till att fungera som beslutsunderlag kring frågan. Av rapporten framgår att SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut har ett intresse i att bilda ett institut för toxikologi, SIT – Swedish Institute of Toxicology, inom sin verksamhet och att det ser stora synergieffekter mellan befintliga forskningsinstitut inom koncernen. Enligt rapporten är grunden för institutets verksamhet specialistkompetens inom integrerade riskbedömningsstrategier, experimentella metoder samt utbildning inom området toxikologi och 3R.

I proposition 2012/13:30 Forskning och innovation framhålls att betydande delar av Sveriges resurser inom avancerad industriell kemisk processutveckling i dag återfinns hos Astra Zeneca i Södertälje. Företaget Astra Zeneca har beslutat att lägga ned forskningsverksamheten i Södertälje. Om utrustning och kompetens som finns inom företaget kan användas även i fortsättningen ges enligt propositionen en möjlighet att snabbt bygga upp en nationell resurs som saknas i dag, baserad på befintlig utrustning och kompetens inom Astra Zeneca. Vidare anføres att mot denna bakgrund bör medel avsättas till RISE Research Institutes of Sweden Holding AB (RISE Holding AB) för att möjliggöra etablerandet av ett nytt institut för hållbar processutveckling och katalys. Enligt propositionen bör huvudsyftet med verksamheten vid det nya institutet vara att ge forskare vid universitet och högskolor eller små och medelstora forskningsbolag tillgång till verktyg, teknik, utrustning och kunskap som krävs för att vidareutveckla forskningsresultat för kommersiell användning.

Enligt uppgifter från Utbildningsdepartementet fanns förslaget om att ta till vara Astras Zenecas kompetens genom att också skapa ett toxikologiskt institut med i ett tidigt skede.

Utskottet noterar att detta förslag inte återfinns i den aktuella propositionen. Propositionen hänvisades till Utbildningsutskottet den 16 oktober 2012 för beredning inom riksdagen.

Beträffande djurvälstånd ersättning till certifierade grisfarmare noterar utskottet att enligt uppgifter från Landsbyggsdepartementet är i princip alla grisfarmare grundcertifierade, och certifieringen innebär i princip bara att man följer lagen. Därmed är dessa åtgärder inte möjliga att ersätta då en ersättning inom landsbyggsprogrammet måste gå utöver lagstiftningskraven men också allmän praxis. Utskottet konstaterar emellertid att Jordbruksver-

ket under hösten 2011 har lämnat en redovisning av uppdrag om kastring av smågrisar. Uppdraget var ett led i arbetet med att finna alternativ till obedövd kastring. För att minska det lidande smågrisar utsätts för i samband med obedövd kastring föreslår regeringen i propositionen att stöd ska kunna lämnas för vissa kostnader i samband med kastring av grisar eller för vaccinering mot galtlukt (se under anslaget 1:5). Av propositionen framgår vidare att djurskyddet i svenska besättningar kommer att stärkas ytterligare genom den djurvälståndersättning inom ramen för landsbygdsprogrammet som beslutades i juni 2012. Åtgärden är en ersättning för åtgärder som ökar djurens välbefinnande och innebär bl.a. krav på förebyggande hygienprogram, foder och produktionskontroll samt vaccinering mot rödsjuka, parvovirusinfektion och späddgrisdarré.

När det gäller frågan om höjd återbetalning av koldioxidskatt gäller enligt 6 a kap. 1 § 10 och 11 lagen om skatt på energi (1994:1776), förkortad LSE, koldioxidskattebefrielse med 70 procent för användning av fossila bränslen för annat ändamål än drift av motordrivna fordon vid yrkesmässig växthushållning eller i annan jordbruks-, skogsbruks- eller vattenbruksverksamhet. Normen utgörs av full koldioxidskatt. Riksdagen har beslutat att skattebefrielsen sänks till 40 procent fr.o.m. 2015 (SFS 2009:1496 och 1497).

Enligt 9 kap. 9 § LSE medges vidare energiintensiva företag inom jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna nedsättning av koldioxidskatten, utöver den generella nedsättningen, om koldioxidskatten överstiger 1,2 procent av det enskilda företags försäljningsvärde. För det överskjutande beloppet sätts skatten ned till 24 procent. EU:s minimiskattesatser måste dock alltid respekteras. Normen utgörs av full koldioxidskattesats. Riksdagen har beslutat att slopa den särskilda nedsättningsregeln fr.o.m. 2015. Skatteutgiften upphör därmed.

I fråga om ekologisk produktion vill utskottet hänvisa till att det framgår av budgetpropositionen att trenden under de senaste åren visar på effektivare och mer innovativa svenska livsmedelsföretag med färre anställda. Samtidigt ökar antalet företag inom livsmedelssektorn med småskalig produktion och t.ex. gårdsförsäljning. Företagen har gynnats genom ökad efterfrågan på ekologiska produkter samt mat med lokal prägel. Försäljningen av ekologiska livsmedel ökade med 11 procent under 2011.

Utskottet har under anslaget 1:20 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket redovisat att frågan om stöd för ekologisk produktion övervägs inom ramen för kommande landsbygdsprogram.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har genom sitt yttrande till finansutskottet (miljö- och jordbruksutskottets protokoll 2012/13:3) ställt sig bakom regeringens förslag till ram för utgiftsområde 23. Genom riksdagens beslut av den 21 november 2012 om ramar för budgetens utgiftsområden är dessa ramar styrande för riksdagen.

gens fortsatta behandling av anslagen (prop. 2012/13:1, utg.omr. 23, bet. 2012/13:FiU1). I den tidigare redovisningen i detta betänkande har utskottet under de berörda anslagen lämnat vissa kompletterande uppgifter m.m. till vilka utskottet hänvisar.

Med det anförda tillstyrker utskottet de anslag som regeringen föreslagit för budgetåret 2013 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (se bil. 2). Vidare tillstyrks de övriga här aktuella förslagen till riksdagsbeslut som lagts fram i budgetpropositionen. Utskottet ställer sig i övrigt bakom de bedömningar som regeringen har redovisat. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Särskilda yttranden

1. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (S)

Matilda Ernkrans (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Christina Karlsson (S) och Jonas Gunnarsson (S) anför:

Sverige är ett unikt land. Svenskarna är kunniga, kreativa och öppna för omvärlden. Nu har vi chansen att bygga ett framgångsrikt, jämlikt, jämställt och hållbart samhälle. Men för att nå dit behöver Sverige bli mycket bättre på en central punkt: jobbskapandet. Här har Sverige lyckats sämre än jämförbara länder.

Sverige har i dag en arbetslöshet som närmar sig 8 procent. Det är lika högt som eller högre än många jämförbara europeiska länder. Nästa år bedöms arbetslösheten bli ännu högre än i dag. Ungdomsarbetslösheten har bitit sig fast på en hög nivå. Antalet långtidsarbetslösa har mer än fördubblats under de senaste sex åren. Utanförskapet består.

Arbetslösheten gör att utrymmet för nya ekonomiska reformer begränsas. Detta är en viktig anledning till att regeringens egna expertmyndigheter anser att utrymmet för ofinansierade reformer för närvarande är mycket begränsat.

Nu för regeringen en politik som inte är förenlig med överskottsmålet. Det hotar stabiliteten i svensk ekonomi – och därmed framtida jobb och välfärd. Sverige behöver en politik för full sysselsättning. Sverige behöver en ny färdriktning.

Vårt mål är att utbildningsnivån i Sverige ska vara världsledande. Det gäller hela befolkningen. Vi har höga ambitioner för Sveriges unga. Det svenska innovationsarbetet bör lyftas upp till högsta politiska nivå. Vi prioriterar resurser för strategisk samverkan mellan staten och Sveriges framtidsbranscher. Rekryteringsgapet måste stängas. Fas 3 ska avvecklas. Ungdomar ska jobba eller studera – inte vara långtidsarbetslösa.

Regeringen gör bedömningen att reformutrymmet för 2013 är 23 miljarder kronor. Vi delar inte den bedömningen – utan föreslår ett reformutrymme om 18 miljarder. Därmed skapas en konjunkturbuffert i vårt budgetalternativ. Vi följer utvecklingen på arbetsmarknaden nära, och står beredda att nyttja denna konjunkturbuffert för att stimulera efterfrågan och värna sysselsättningen i välfärden i händelse av en oväntad och kraftig framtida nedgång.

Finansutskottet har i årets s.k. rambetänkande ställt sig bakom den ram för utgiftsområde 23 som anges i budgetpropositionen. Beslut om samtliga anslag inom ett utgiftsområde ska enligt budgetprocessens regler fattas genom ett enda beslut. För budgetåret 2013 gäller därmed, under förutsätt-

ning att riksdagen beslutar i enlighet med finansutskottets förslag, att de samlade utgifterna för utgiftsområde 23 inte får överstiga 16 590 899 000 kronor under riksdagens fortsatta behandling.

Eftersom beslutet i det första steget av budgetprocessen kommer att ge budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelning inom utgiftsområde 23. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Vi vidhåller dock vår uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 23 borde fördelas på det sätt som framgår av vår motion (2012/13: MJ443).

Regeringen beslutade att från och med 2012 sänka de avgifter som slakterierna betalar för Livsmedelsverkets veterinärer. Syftet var att öka lönsamheten för djuruppfödarna. Vi menar att detta var en misslyckad reform. Vi menar att den inte har lett till sänkta köttpriser eller ökad lönsamhet för uppfödarna. Vi vill därför återinföra den tidigare avgiften och således minska anslaget 1:16 Livsmedelsverket med 90 miljoner kronor.

Målet att den ekologiska odlingen ska stå för 20 procent av arealen 2010 nåddes inte. Fortfarande ligger arealen på drygt 14 procent. Vi tror att den ekologiska odlingen behöver fortsatt hjälp och stöd för att växa. Vi föreslår därför att anslaget 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur, alltså åtgärder inom EU:s landsbygdsprogram, ska ökas med 25 miljoner kronor för att främja produktion och konsumtion av och handel med ekologiska produkter. Det innebär en möjlighet att stödja ekologisk odling med 50 miljoner kronor mer än regeringen eftersom anslaget 1:18 gäller den svenska egenfinansieringen i EU:s landsbygdsprogram.

Efterfrågan på biogas är stor och det saknas en sammanhållen biogaspolitik från regeringen. Det behövs, menar vi, stabila och långsiktiga incitament som underlättar investeringar.

Den största potentialen för biogas finns inom lantbruket. När naturgödsel rötas bildas en flytande gödselprodukt som har samma gödslande effekt som naturgödsel men som läcker väsentligt mindre kväve och fosfor till omgivande vattendrag. Att stimulera till biogasproduktion är med andra ord mycket viktigt i kustområdena.

Vi vill införa ett biogasstöd i enlighet med Energimyndighetens förslag om metangasreduceringsersättning på 20 öre per kilowattimme för producerad energi från stallgödsel. Biogasstödet innebär att en lantbrukare som producerar biogas och återvinner energin alternativt producerar fordonsgas från företagets naturgödselproduktion får en ersättning för den metangasavgång som förhindrats. Eftersom vi tror att biogasen har alla möjligheter att bli konkurrenskraftig av egen kraft tror vi det är viktigt att producenterna av biogas får ett stöd som är tidsbegränsat och i linje med avskrivningskostnaden för anläggningen. Vi föreslår därför att anslaget 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur, alltså åtgärder inom EU:s landsbygdsprogram, ökas med 10 miljoner kronor för detta ändamål, vilket med

inkluderade EU-medel kan ge möjlighet att dela ut stöd för 20 miljoner kronor det första året. Energimyndigheten bör få i uppdrag att utforma detaljer i förslaget att utforma ett metangasreduceringsstöd för lantbrukare som producerar biogas från stallgödsel.

Lika viktigt som att skydda skog genom reservat, naturvårdsavtal och frivilliga åtaganden är att skapa incitament för en ökad naturhänsyn och biologisk mångfald i delar av den konventionellt brukade skogen. Vi vill arbeta för ett större användande av frivilliga skogsbruksplaner där skogsägare, inom ramen för sitt skogsbruk, stimuleras till en ökad biologisk mångfald. Det handlar om ökad kunskap för naturvårdande insatser som går utöver hänsynskraven i skogsvårdslagen. Vi vill omfördela 10 miljoner kronor inom anslaget 1:1 Skogsstyrelsen och inom ramen för det som regeringen kallar Skogsriket. Detta bör huvudsakligen inriktas på små skogsägare.

När det gäller ersättning för viltskador m.m. (anslag 1:7) anser vi att det bör genomföras en översyn av samernas ersättningssystem för rovdjursskador mot bakgrund av det ökade rovdjurstrycket av framför allt björn.

Det är angeläget att hitta alternativ till djurförsök, dels för att minska lidandet bland djur, dels för att de artskillnader som finns mellan människor och olika djur medför en osäkerhet när exempelvis en medicin som prövats på djur med gott resultat ska prövas på människor.

Detta arbete brukar uttryckas som tre principer, i begreppet 3R. 2010 antog EU ett nytt direktiv om djurförsök för vetenskapliga ändamål. Direktivet kräver också att forskning uppmuntras inom 3R-området. Vi föreslår därför att den befintliga metodutvecklingen och forskningen kring djurförsök samordnas i ett 3R-center.

Regeringen har gjort en översyn av Svenska artprojektet vid SLU. Vi menar att Artprojektet är en viktig grund för arbetet att bevara den svenska biologiska mångfalden och att det är viktigt att detta projekt kan fortlöpa.

2. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (MP)

Helena Leander (MP) anför:

Miljöpartiet har i budgetmotionen Nya jobb i ett modernare Sverige presenterat vår ekonomiska politik och vårt budgetförslag för 2013. Miljöpartiet menar att Sverige står inför stora utmaningar där vi samtidigt måste möta problem med hög arbetslöshet, förändrat klimat och en ekonomiskt orolig omvärld. Miljöpartiet menar därför att Sverige behöver satsningar på nya jobb och en ekonomisk politik som gynnar en långsiktigt hållbar grön omställning. Företagens villkor behöver förbättras genom sänkta kostnader för att anställa och minskat krångel med sjuklöneansvar. Unga människors möjligheter att få jobb och utbildning behöver underlättas så att deras chanser på arbetsmarknaden stärks.

I Miljöpartiets budgetmotion föreslog partiet utgiftsramar för utgiftsområde 23. Riksdagen fastställde dock den 21 november 2012 andra ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och gjorde en annan beräkning av statens inkomster avseende 2013 än vad som skulle bli fallet med Miljöpartiets förslag. Det innebär att riksdagen för detta år nu har fastställt såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena och fattat beslut om de skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den jag önskat avstår jag från att delta i beslutet. Miljöpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket. Jag vidhåller denna uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 23 borde ha utökats med 523 miljoner kronor på det sätt som framgår av Miljöpartiets motion.

Miljöpartiet anser att framtiden för jord-, skogs- och vattenbruk ligger i hållbart brukande i samklang med naturen och inom de ekologiska ramarna. Miljöpartiet vill investera i framtidens jordbruk. Vi vill stödja en omställning till en hållbar livsmedelsproduktion med ökad ekologisk produktion, mångfald och mer framtida ekosystemtjänster.

Vi anser att kvarvarande skyddsvärda skogsområden inte räcker till för att hejda förlusten av biologisk mångfald även om de skulle få formellt skydd. Ytterligare områden behöver restaureras och återställas. Det är särskilt angeläget att förhindra att de allra viktigaste biotoperna avverkas. Vi föreslår därför en nollvision för avverkning av nyckelbiotoper. Vi avsätter därför 10 miljoner kronor mer än regeringen till anslaget 1:1 Skogsstyrelsen och 100 miljoner kronor mer till anslaget 1:2 Insatser för skogsbruket för 2013.

Som ett led i arbetet för att minska konflikter kring rovdjuren föreslår vi en ökning av anslaget 1:7 Ersättningar för viltskador m.m. med 20 miljoner kronor per år.

För att börja genomföra en del av Miljömålsrådets förslag och andra åtgärder avseende framför allt odlad mångfald och husdjursgenetiska resurser föreslår vi ökning av anslaget 1:8 Statens jordbruksverk med 22 miljoner kronor per år. Vi föreslår också att anslaget ökas med ytterligare 10 miljoner kronor per år för arbetet med djurskydd.

I Åkerlandskapet riskerar småbiotoper, artrikedomen och förekomsten av sådana arter som är hotade att minska. Vi föreslår en ökning av anslaget 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur med 258 miljoner kronor per år. Detta finansieras genom att en del av intäkterna från en återinförd skatt på konstgödsel återförs.

Vi föreslår också att anslaget 1:24 Sveriges lantbruksuniversitet tillförs 45 miljoner kronor per år som ska användas till att fortsätta att utveckla universitetets arbete med fortlöpande miljöanalys.

Som ett led i kunskapsuppbyggnaden om biologisk mångfald satsade regeringen 2001 på ett långsiktigt projekt för att kartlägga de arter som förekommer i Sverige. Riksdagen fastställde 2005 finansieringen på nivån 30 miljoner kronor årligen. Regeringens förslag om att riva upp det beslutet skapar en osäkerhet och risk för ryckighet i den fortsatta finansieringen, vilket är oförenligt med projektets karaktär. Miljöpartiet anser att Artprojektet även fortsättningsvis bör ges tryggade ekonomiska förutsättningar för att kunna fortsätta med sitt viktiga arbete.

Det ekologiska lantbruket bidrar till att flera miljömål nås. Dessutom bidrar det till att markens produktivitet bevaras på sikt. Miljöpartiet vill införa ett omställningsstöd till certifierad ekologisk produktion. Miljöpartiet föreslår att 17 miljoner kronor per år förs över från anslaget 1:16 Konkurrenskraftig jordbrukssektor och 10 miljoner kronor per år förs över från anslaget 1:20 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket till ett nytt anslag, Åtgärder ekologisk produktion. Ytterligare medel tillförs från intäkterna från skatten på konstgödsel. Anslaget uppgår till 60 miljoner kronor per år från 2013.

Vi vill återinföra skatten på kväve och kadmium i handelsgödsel. Det är en åtgärd för bättre folkhälsa och mot övergödning. Intäkterna bör som tidigare återföras till näringen, i första hand i form av ersättning för miljöåtgärder. Vi vill satsa 60 miljoner kronor på ett nytt anslag, Åtgärder ekologisk produktion. Återstoden, merparten, går som nämnts till en ökning av anslaget 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur, i första hand för åtgärder som bidrar till att miljömålen nås.

Vi ser stora behov att förbättra villkoren för djuren och föreslår ett djurskyddspaket på 90 miljoner kronor 2013 med följande delar. Länsstyrelserna behöver få ytterligare resurser för att kunna upprätthålla en god tillsyn. Vi anslår 40 miljoner kronor per år för detta inom utgiftsområde 1 anslaget 1:5 Länsstyrelserna m.m. Vi föreslår 20 miljoner kronor per år till ett nytt anslag, Inrättande av djuretisk ombudsman. Denna ombudsman ska verka för en god etisk grund, utvärdera djurskyddskontrollen, ta fram artkarakteristika, göra djuretiska årliga revisioner samt ge djuretiska råd.

Vi föreslår vidare att anslaget 1:8 Statens jordbruksverk utökas med ytterligare 10 miljoner kronor per år för att stärka djurskyddsarbetet (utöver den ökning vi föreslår för miljömålsarbetet, vilket innebär en ökning med sammanlagt 32 miljoner kronor per år).

Sverige saknar en samlad instans som arbetar med samordning, strategier för minskad försöksdjursanvändning, insamling och spridning av information, rådgivning till de djurförsöksetiska nämnderna och liknande. Ett 3R-center (*replace, reduce, refine*) för alternativ till djurförsök, lämpligen förlagt till det nationella centret för djurvälfärd vid SLU i Uppsala, skulle kunna bidra till detta liksom till att uppfylla Sveriges åtaganden enligt EU:s nya djurförsöksdirektiv. Vi föreslår att ett nytt anslag, Centrum för alternativ till djurförsök, tillförs 5 miljoner kronor 2013 och 10 miljoner kronor per år därefter. För att ta vara på den toxikologiska kompetens som

Astra Zeneca lämnar efter sig i Södertälje har det väckts förslag om ett nytt toxikologiskt institut i Södertälje. Med ett nationellt kompetenscenter för alternativ till djurförsök – ett 3R-center – och ett toxikologiskt institut med 3R-inriktning skulle Sverige kunna bli ledande när det gäller att utveckla nästa generations djurfria tester, och se till att de djurförsök där det ännu inte utvecklats alternativa metoder förbättras på så sätt att färre djur används och att de djur som används inte behöver lida.

Dagens anslag för forskning om alternativ till djurförsök är en liten summa i forskningssammanhang, inte minst i jämförelse med de betydligt större summor som varje år satsas på forskning med djurförsök.

Miljöpartiet anser också att ett metanreduceringsstöd bör införas för mindre gårdar som producerar bioenergi av gödsel.

3. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (SD)

Josef Fransson (SD) anför:

Sverigedemokraterna är ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn som betraktar värdekonservatism och upprätthållandet av en solidarisk välfärdsmodell som de viktigaste verktygen i byggandet av det goda samhället. Partiets övergripande mål är att formera en demokratisk, politisk rörelse som slår vakt om den gemensamma nationella identitet som har utgjort grunden för framväxten av välfärdsstaten och vårt lands fredliga och demokratiska utveckling.

Sverigedemokraterna eftersträvar ett försiktigt framåtskridande som baseras på varsamhet, eftertanke och långsiktigt ansvarstagande. Vi eftersträvar ett demokratiskt, jämställt och miljövänligt samhälle där alla medborgare skyddas av, och är lika inför, lagen. Genom att kombinera frihet och trygghet, individualism och gemenskap hoppas vi kunna skapa ett folkhem som i så hög grad som möjligt är präglad av trygghet, välstånd, demokrati och en stark inre solidaritet.

Sverigedemokraterna står fritt från såväl socialismens som liberalismens ekonomiska teorier och kan därför inta ett pragmatiskt och verklighetsanpassat förhållningssätt i ekonomiska frågor. Förutsatt att det kan gagna Sverige och dess medborgare är vi öppna för samtal, diskussioner och samarbeten med alla andra partier.

I vår höstbudget stakar vi ut våra viktigaste visioner för de kommande åren. Vi visar att det inte måste finnas någon motsättning mellan ekonomisk tillväxt och sysselsättning å den ena sidan och allmän välfärd, trygghet och socialt ansvarstagande å den andra.

Rent statsfinansiellt är Sveriges ekonomiska utgångsläge relativt gott. Däremot biter sig arbetslösheten alltjämt fast vid oroväckande höga nivåer. Vår avsikt är att skapa förutsättningar för Sveriges befintliga arbetskraft att möta den efterfrågan som finns på arbetsmarknaden. Vi ser till skillnad från regeringen inte något egenvärde i att bedriva en överdriven utbudspolitik när det gäller lågutbildad eller okvalificerad arbetskraft.

Sverigedemokraterna ställer sig otvetydigt bakom de finanspolitiska hörnstenarna överskottsmål för den offentliga sektorn, utgiftstak samt krav på kommuner och landsting om god ekonomisk hushållning.

Eftersom riksdagen har ställt sig bakom regeringens budgetproposition och de utgiftsramar och beräkningar av inkomster som föreslås där har den också avslagit Sverigedemokraternas förslag till utgiftsramar och beräkningar av inkomster. Därför har jag valt att inte delta i beslutet om anslag inom utgiftsområde 23. I stället redovisas här den fördelning av anslag inom utgiftsområdet som förordas i utgiftsområdesmotion 2012/13:MJ411.

Vi avsätter 150 miljoner kronor till djurvälståndersättning till certifierade grisfarmare för att kompensera för de höga kraven inom svenskt djurskydd. Tillika höjer vi återbetalningen av koldioxidskatten med 200 miljoner kronor då Sverige har en av de högsta skatterna på diesel inom jordbruket.

Vi anser även att det behövs riktade forskningsanslag för forskning inom köttodling. Att odla kött på konstgjord väg innebär ett flertal fördelar, bl.a. minskade utsläpp av växthusgaser För att komma vidare med forskningen och utveckla området av köttodling behövs mer resurser.

4. Anslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, punkt 3 (V)

Jens Holm (V) anför:

Vänsterpartiet har i sin budgetmotion presenterat en politik som är ett helhetsalternativ till regeringens budgetproposition. När nu vårt förslag till budgettram har fallit väljer vi att i detta särskilda yttrande redovisa den politik vi menar att Sverige behöver för en bättre framtid.

För Vänsterpartiet är full sysselsättning det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Vi lägger fram förslag som skapar fler jobb, som utjämnar inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män och som ökar den ekonomiska jämlikheten.

Vänsterpartiets förslag inom utgiftsområde 23 är en del av vårt budgetalternativ som en helhet. Vi vill se följande inriktning av politiken inom utgiftsområdet.

Vänsterpartiet ökar satsningar på biotopskydd och naturvårdsavtal i skogen, och anslaget till skogsbruket ökar. Vi värnar ett starkt och oberoende djurskydd i Sverige och ökar Jordbruksverkets anslag för djurskyddsverksamhet samt för införandet av en djurombudsman. Vi satsar på en miljö- och klimatanpassad livsmedelssektor, och Livsmedelsverket får höjda anslag och nya uppdrag. Som ett led i en större satsning på ekologiskt och miljöanpassat jordbruk avsätts medel för miljöförbättringar i jordbruket samt för införande av ekorådgivare. Vi föreslår en ny matsatsning, Sverige – det hållbara matlandet. Med denna satsning vill vi öka intresset för god och näringsriktig mat samt öka konsumtion och produktion av ekologisk och vegetarisk mat. Målet ska också vara att de klimat- och miljöpåverkande utsläppen inom livsmedelsproduktionen minskar och att andelen

lokalproducerade livsmedel ökar. Vi avsätter medel för att folkbildningsprojektet Nationalnyckeln ska kunna fortsätta sitt arbete. Vi avslår regeringens förslag att subventionera slakterier. Sammantaget föreslår Vänsterpartiet ökade anslag med 415 miljoner kronor inom utgiftsområdet.

Vi höjer anslaget 1:2 Insatser för skogsbruk med 200 miljoner kronor för åtgärder och skydd av värdefull natur. Av dessa ska 100 miljoner kronor användas till utbildning, utveckling och arealstöd för omställning till hyggesfri skogsskötsel. Vidare ska 100 miljoner kronor avsättas till skydd av skog i form av naturvårdsavtal och biotopskydd för att uppnå miljömål, för den biologiska mångfalden och för att leva upp till våra internationella åtaganden.

Vänsterpartiet föreslår även en ökning av anslaget 1:7 Ersättning för vilt-skador m.m. med 10 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag 2013. Vi anser också att fler organisationer ska få ta del av de årliga anslagen från Viltvårdsfondens. Organisationer som inte sysslar med jakt, men som har stor kompetens inom viltvård fick i fjol inga pengar från fonden. Därför borde fler än de uttalade jaktorganisationerna få ta del av de årliga anslagen.

Vi föreslår också en ökning av anslaget 1:8 Statens jordbruksverk med 50 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag 2013. Vi vill stärka arbetet för djuren genom att inrätta en djurskyddsombudsman. Ombudsmannens uppgift ska vara att verka för god etisk grund inom all verksamhet som inbegriper djur, utvärdera djurskyddskontroller, ta fram artkaraktäristika och göra djuretiska årliga revisioner samt ge djuretiska råd. Vänsterpartiet vill utforma en handlingsplan för att minimera antalet djur i djurförsök samt inrätta ett 3R-center (Replace, Reduce, Refine [ersätt, minska, förfinna]) för detta syfte.

Vänsterpartiet föreslår en minskning av anslaget 1:15 Livsmedelsverket med 65 miljoner kronor. Regeringen föreslår att slakterier ska tillföras en ny subvention med 90 miljoner kronor. Vänsterpartiet avvisar detta förslag. Vi avsätter 20 miljoner per år till att utforma en handlingsplan för att minska livsmedelsproduktionens miljöpåverkan och tillför 5 miljoner kronor per år för arbete med att minska matsvinnet i Sverige.

Vänsterpartiet höjer anslaget 1:16 Konkurrenskraftig livsmedelssektor med 80 miljoner kronor och föreslår att projektet Sverige – det nya matlandet övergår till Sverige – det hållbara matlandet. Vår definition av hållbar mat i detta sammanhang är att det är mat som minskar utsläppen av växthusgaser eller är ekologiskt framställd och gärna också hälsosammare än annan mat. Med denna satsning vill vi, som nyss nämnts, öka intresset för god och näringsriktig mat samt öka konsumtion och produktion av ekologisk och vegetarisk mat. Målet ska också vara att de klimat- och miljöpåverkande utsläppen inom livsmedelsproduktionen minskar och att andelen lokalproducerade livsmedel ökar. Vidare ska den offentliga sektorns arbete med att stärka kunskap om att använda klimatsmart och hälsosam mat förbättras. Vi vänder oss särskilt till den offentliga sektorn, t.ex. skolor,

förskolor, sjukhus och äldreboenden. De ska kunna få bidrag för att skicka skolkökspersonal på utbildning i hur man lagar mer hälsosam och klimatsmart mat. Vi vill även att djurtransporter ska minimeras och i första hand se att mobila slakterier inrättas, alternativt gårdsslakterier på samma plats som djuren fötts upp. Det bör tas fram en handlingsplan för att minska köttkonsumtionen och hela livsmedelssektorns klimatbelastning, fördubbla den ekologiska produktionen genom stöd till ekoproduktion och s.k. ekorådgivare, fördubbla den ekologiska konsumtionen i den offentliga sektorn samt återinföra en skatt på handelsgödsel.

Vänsterpartiet föreslår att anslaget 1:20 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket ökar med 100 miljoner kronor. Handelsgödelskatten bör återinföras eftersom den har varit ett betydelsefullt styrmedel för att minska övergödningen och tillförseln av kadmium.

Anslaget 1:24 Sveriges lantbruksuniversitet bör öka med 10 miljoner kronor för att stärka det Svenska artprojektets arbete med att öka kunskapen om vår biologiska mångfald och sprida denna genom folkbildningsprojektet Nationalnyckeln. Arbetet bör ske i fortsatt regi under Sveriges lantbruksuniversitet och organiseras av Artdatabanken.

Vi anser också att medel ska anslås till Formas för att skapa en regional utvecklingsfunktion som under en längre period kan bidra till att bygga upp nya näringar och stärka befintliga småföretag i regioner med de största utvecklingsbehoven. Dessa medel skulle sedan kunna sökas av regionala högskolor i samverkan med det lokala och regionala näringslivet.

Vänsterpartiet föreslår att 30 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag, Ekorådgivare, för att inrätta tjänster som ekorådgivare med syfte att underlätta och stimulera nyetablering av ekologiskt jordbruk.

Vi föreslår att ett metangasreduceringsstöd införs enligt Energimyndighetens förslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2012/13:1 Budgetpropositionen för 2013 utgiftsområde 23:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:2 Insatser för skogsbruket besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 37 000 000 kronor 2014, 18 000 000 kronor 2015 och 15 000 000 kronor 2016 och 2017.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2013 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 5 000 000 kronor för Viltvårdsfonden.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 48 030 000 kronor 2014 och 37 000 000 kronor 2015.
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:13 Strukturstöd till fisket m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 24 000 000 kronor 2014 och 16 500 000 kronor 2015.
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:14 Från EU-budgeten finansierat strukturstöd till fisket m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 75 500 000 kronor 2014 och 55 000 000 kronor 2015.
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 856 500 000 kronor 2014, 363 000 000 kronor 2015 och 135 000 000 kronor 2016.
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 044 000 000 kronor 2014, 465 000 000 kronor 2015 och 122 500 000 kronor 2016.
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:25 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning besluta om bidrag som

inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 kronor 2014, 400 000 000 kronor 2015 och 400 000 000 kronor 2016–2018.

9. Riksdagen anvisar för budgetåret 2013 ramanslagen under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt uppställningen i avsnitt 9.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:Fi303 av Åsa Romson m.fl. (MP):

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad skyddstakt för biologisk mångfald och skydd av skog.
Yrkandet behandlas i den del det avser skydd av skog, utgiftsområde 23.

2012/13: MJ220 av Ingela Nylund Watz och Ann-Kristine Johansson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svensk hästforskning.

2012/13: MJ248 av Monica Green m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla Statens lantbruksuniversitet i Skara.

2012/13: MJ258 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt 3R-center med uppgift att sprida information om och främja alternativa metoder till djurförsök.

2012/13: MJ259 av Jens Holm m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fler organisationer ska få ta del av de årliga anslagen från Viltvårdsfonden.

2012/13: MJ260 av Jens Holm m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av ekorådgivare för nyetablering av ekologiska jordbruk.

2012/13: MJ262 av Désirée Liljevall och Krister Örnfjäder (båda S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upprätthålla målet att skyndsamt kartlägga hela vår mångfald.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att bibehålla budgeten för Artprojektet så att hela vår mångfald kan kartläggas till 2025.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att använda ny digital teknik för att effektivisera kunskapsspridningen i Artprojektet och samtidigt höja produktionsakten och ambitionsnivån, så att allmänheten och beslutsfattarna får lättillgänglig information om samtliga arter till 2025.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att permanenta forskning, inventering och kunskapsspridning när det gäller dåligt kända organismer på tre till fyra fältstationer runt om i landet, enligt samma modell som i dag bedrivs på Station Linné på Öland.

2012/13: MJ280 av Helena Leander och Mats Pertoft (båda MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den framtida medelstillelningen till Svenska artprojektet.

2012/13: MJ295 av Isak From m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av ersättningssystemet för rovdjursskador.

2012/13: MJ312 av Jens Holm m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett införande av en djuretisk ombudsman.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att slakterierna inte ska subventioneras, utan ska fortsätta att betala för veterinärernas inspektioner.

2012/13: MJ331 av Marie Nordén och Gunnar Sandberg (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att länsstyrelser och regioner bör få i uppdrag att stötta det svenska mathantverket.

2012/13: MJ336 av Lars Gustafsson och Otto von Arnold (båda KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa ett metanreduceringsstöd.

2012/13:MJ377 av Betty Malmberg (M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statens extra stöd till ekologisk produktion ska slopas.

2012/13:MJ393 av Staffan Danielsson och Per-Ingvar Johnsson (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att analysera förutsättningarna för införandet av ett metanreduceringsstöd för biogasens utveckling.

2012/13:MJ411 av Josef Fransson m.fl. (SD):

Riksdagen anvisar anslagen för 2013 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2012/13:MJ424 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Energimyndigheten i uppdrag att utforma detaljer i förslaget om ett metangasreduceringsstöd för lantbrukare som producerar biogas från stallgödsel.

2012/13:MJ426 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genomföra en översyn av samernas ersättningssystem för rovdjursskador.

2012/13:MJ443 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen för 2013 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt uppställningen i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Jordbruksverket bör få i uppgift att i nära samarbete med Energimyndigheten utforma detaljerna i ett biogasstöd och en metangasreduceringsersättning för lantbrukare.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en satsning på skogsbruksplaner.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den befintliga metodutvecklingen och forskningen kring djurförsök bör samordnas i ett 3R-center.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om artdatapjektet på Sveriges lantbruksuniversitet.

2012/13:MJ452 av Helena Leander och Mats Pertoft (båda MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett toxikologiskt institut med 3R-inriktning.

2012/13:MJ453 av Helena Leander m.fl. (MP):

3. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt tabell 2 i motionen.

2012/13:MJ456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

Riksdagen anvisar anslagen för 2013 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2012/13:MJ471 av Erik Almqvist (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktade forskningsanslag för forskning inom köttodling.

2012/13:N272 av Kent Persson m.fl. (V):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bygga upp nya näringar, stärka befintliga småföretag i regioner med de största utvecklingsbehoven och anslå medel till Formas för detta ändamål.

2012/13:N300 av Kent Persson m.fl. (V):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om biogasproduktion och metangasreducering.

2012/13:N405 av Lise Nordin m.fl. (MP):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om metanreduceringsstöd för produktion av biogas ur gödsel.

BILAGA 2

Utskottets anslagsförslag

Förslag till beslut om anslag för 2013 inom
utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och
livsmedel*Tusental kronor*

Ramanslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
1:1 Skogsstyrelsen	±0	400 368
1:2 Insatser för skogsbruket	±0	261 868
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	±0	112 729
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	±0	107 301
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	±0	12 433
1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjuk- domar	±0	124 349
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	±0	37 778
1:8 Statens jordbruksverk	±0	505 621
1:9 Bekämpande av växtsjukdomar	±0	5 000
1:10 Gårdsstöd m.m.	±0	5 819 000
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	±0	258 300
1:12 Finansiella korrigeringar m.m.	±0	190 472
1:13 Strukturstöd till fisket m.m.	±0	37 919
1:14 Från EU-budgeten finansierade struktur- stöd till fisket m.m.	±0	91 793
1:15 Livsmedelsverket	±0	294 403
1:16 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	±0	88 660
1:17 Bidrag till vissa internationella organisatio- ner m.m.	±0	42 913
1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struk- tur	±0	3 200 436
1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	±0	2 780 043
1:20 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	±0	29 330
1:21 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	±0	2 616
1:22 Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m.	±0	1 029
1:23 Främjande av rennäringen m.m.	±0	107 915
1:24 Sveriges lantbruksuniversitet	±0	1 634 369
1:25 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och sam- finansierad forskning	±0	443 077

Ramanslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
1:26 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	±0	1 177
Summa för utgiftsområdet	±0	16 590 899

BILAGA 3

Regeringens och oppositionens anslagsförslag

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			
		S	MP	SD	V
1:1	Skogsstyrelsen	400 368	+10 000		
1:2	Insatser för skogsbruket	261 868	+100 000		+200 000
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	112 729			
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	107 301			
1:5	Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	12 433			
1:6	Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar	124 349			
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	37 778	+20 000		+10 000
1:8	Statens jordbruksverk	505 621	+32 000		+50 000
1:9	Bekämpande av växtsjukdomar	5 000			
1:10	Gårdsstöd m.m.	5 819 000			
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	258 300			
1:12	Finansiella korrigeringar m.m.	190 472			
1:13	Strukturstöd till fisket m.m.	37 919			
1:14	Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.	91 793			
1:15	Livsmedelsverket	294 403	-90 000		-65 000
1:16	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	88 660	-17 000		+80 000
1:17	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	42 913			
1:18	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	3 200 436	+35 000	+258 000	
1:19	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2 780 043			
1:20	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	29 330	-10 000		+100 000
1:21	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	2 616			
1:22	Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m.	1 029			
1:23	Främjande av rennäringen m.m.	107 915			

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen				
		S	MP	SD	V	
1:24	Sveriges lantbruksuniversitet	1 634 369		+45 000	+10 000	
1:25	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	443 077				
1:26	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177				
Nya anslag						
99:1	Åtgärder ekologisk produktion			+60 000		
99:2	Inrättande av djuretisk ombudsman			+20 000		
99:3	3R-center för alternativ till djurför- sök			+5 000		
99:4	Djurvälfärdsersättning				+150 000	
99:5	Höjd återbetalning av koldioxidskat- ten för jord- och skogsbruksmaski- ner				+200 000	
99:6	Ekorådgivare				+30 000	
Summa för utgiftsområdet		16 590 899	-55 000	+523 000	+350 000	+415 000

BILAGA 4

Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet

Förord

Landsbygder med en stark utvecklingskraft är en resurs för hela Sveriges utveckling och tillväxt. Landsbygdsprogrammet är ett viktigt verktyg för att åstadkomma en utveckling på landsbygden som är ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar. Det svenska landsbygdsprogrammet finansieras av både Sverige och EU och omfattar sammanlagt ca 36 miljarder kronor under sjuårsperioden 2007–2013. Det pågående landsbygdsprogrammet är mycket brett och omfattar frågor som berör flera av riksdagens utskott. De statliga anslagen för programmet finns främst inom statsbudgetens utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, vilket inom riksdagen bereds av miljö- och jordbruksutskottet. Landsbygdsprogrammet har dessutom tydliga kopplingar till utgiftsområdena 19 Regional tillväxt och 24 Näringsliv, vilka bereds av näringsutskottet.

Miljö- och jordbruksutskottet och näringsutskottet beslutade i februari 2011 att genomföra en gemensam uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet. Uppföljningen har inriktats på tre delar av programmet: Stöd till mikroföretag, grundläggande tjänster (t.ex. dagligvaruhandel och bredbandsutbyggnad) och stöd till biogasproduktion.

Uppföljningen har genomförts av miljö- och jordbruksutskottets och näringsutskottets gemensamma uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Underlagen till uppföljningen har tagits fram av utvärderaren Christer Åström och utredaren Peter Strand vid utskottsavdelningens utvärderings- och forskningssekretariat samt föredraganden Roger Berggren vid näringsutskottets kansli i samarbete med uppföljnings- och utvärderingsgruppens sekreterare, föredraganden Lena Sandström vid miljö- och jordbruksutskottets kansli.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin rapport där resultaten av uppföljningen redovisas.

Stockholm i oktober 2012

Irene Oskarsson (KD), ordförande

Krister Örnfjäder (S)

Erik A Eriksson (C)

Åsa Coenraads (M)

Kew Nordqvist (MP)

Nina Lundström (FP)

Kent Persson (V)

Lars Isovaara (SD)

Sammanfattning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar i korthet:

- Landsbygden är en resurs för hela Sveriges utveckling. Det är viktigt med ett långsiktigt, uthålligt och kontinuerligt arbete för landsbygdsutveckling. Landsbygdsprogrammet är ett av statens viktigaste verktyg för detta.
- Det är viktigt med lokalt deltagande och engagemang, regional anpassning och en bred inriktning på landsbygdsprogrammet. Det är bra att staten har en bred syn på landsbygdsutveckling och att insatserna kan se olika ut i olika län.
- Landsbygdsprogrammet har gjort att landsbygdsfrågor uppmärksammas på olika sätt. Det behövs också i fortsättningen insatser för att åstadkomma en positiv utveckling på landsbygden. Det är viktigt att landsbygdsprogrammet används för att aktivt motverka en negativ utveckling på landsbygden.
- Landsbygdsprogrammet kan förenklas och antalet åtgärder minskas. Myndigheternas handläggning kan vidareutvecklas och det administrativa krånglet minskas.
- Det är ännu för tidigt att slå fast vilka resultat som landsbygdsprogrammet har haft. Utifrån de fallstudier som har genomförts upplevs dock resultaten som positiva för landsbygdens utveckling, även om programmet antagligen inte kommer att nå ända fram när det gäller målkriterierna. Det är viktigt att uppmärksamma resultat som inte är enkelt mätbara. Det är viktigt att regeringen till riksdagen årligen redovisar och bedömer landsbygdsprogrammets resultat.
- Det är angeläget att landsbygdsprogrammet stöder näringslivets fortsatta utveckling. Mikroföretagsstödet är viktigt för företagsutvecklingen på landsbygden, men det är svårt att peka på kvantifierbara resultat.
- Det var inledningsvis svårt att få in ansökningar som passade in i stödet till grundläggande tjänster. Omorienteringen mot bredbandsutbyggnad bidrog till ökat intresse.
- Det är positivt att stödet till biogas har fått en viktig roll i landsbygdsprogrammet. Många län prioriterar biogassatsningen, och intresset för biogasinvesteringar är på uppgång. Biogasstödet är i flera fall avgörande för investeringsbeslut, men det finns problem med lönsamheten.
- Landsbygdsfrågor är komplexa och breda, varför det finns behov av samverkan och samordning mellan myndigheternas insatser för landsbygden. Det kan vara svårt att få en överblick över de stöd som kan gå till landsbygden. Samordningen mellan de olika stöden till landsbygden måste förbättras. Samtidigt som gränsdragningen mellan åtgärderna ska vara tydlig måste möjligheter till synergieffekter lyftas fram.

- Det är viktigt med uppföljning och utvärdering av landsbygdsprogrammets resultat. Kunskap och lärdomar bör tas till vara och föras vidare. Revision och kontroll spelar en framträdande roll och påverkar myndigheternas arbete. Det är viktigt att de finansiella felen minskar när det gäller beviljade stöd. Det är dyrt att göra fel eftersom det leder till stora återbetalningsbelopp för Sverige samtidigt som förtroendet påverkas för denna stödför. Det är viktigt att dels förenkla ansökningsförfarandet så att risken minskar för att den sökande ska göra fel, dels att Jordbruksverket och länsstyrelserna vidtar åtgärder för att förbättra myndigheternas hantering av stöden.

Utgångspunkt för gruppens bedömningar

Miljö- och jordbruksutskottet och näringsutskottet har följt upp och utvärderat vissa frågor inom landsbygdsprogrammet. Utskotten har valt att genomföra denna uppföljning för att i första hand studera kvalitativa resultat i några fallstudier som ett komplement till de uppföljningar och utvärderingar som tas fram genom den ordinarie uppföljnings- och utvärderingsstrukturen för landsbygdsprogrammet. Gruppen vill inledningsvis betona att de resultat som redovisas och analyseras i denna rapport ska ses som exempel och inte som generella iakttagelser. Utskottens uppföljning har inte heller omfattat hela landsbygdsprogrammet utan inriktats på att studera den del som är ny för denna programperiod, dvs. insatser för att skapa ett mer diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv och en bättre livskvalitet på landsbygden, dvs. axel 3. Dessutom har uppföljningen koncentrerats till de insatser som görs för mikroföretag, service och biogas. Fallstudierna har genomförts i Kalmar, Norrbottens och Västra Götalands län.

Landsbygden är en resurs för hela Sveriges utveckling

Landsbygdsprogrammet och de olika insatser som görs inom ramen för programmet har gjort att landsbygdsfrågor har kommit att uppmärksammas på olika sätt. Gruppen konstaterar att utvecklingen på landsbygden ser olika ut i olika delar av Sverige. Behoven i storstadnära landsbygd i södra Sverige skiljer sig starkt från behoven i norra Sveriges glesbygder. Särskilt i skogslänens glesbygder minskar befolkningen, vilket medför en rad olika problem och stora svårigheter för landsbygdens invånare, bl.a. med underlag för service och skola. Detta påskyndar i sin tur utflyttningen från framför allt glesbygden. Det behövs fortsatta insatser för att åstadkomma en positiv utveckling på landsbygden.

Enligt gruppens bedömning är det viktigt att landsbygdsprogrammet används för att aktivt motverka en negativ utveckling på landsbygden. Gruppen betonar vikten av att se landsbygden som en resurs för hela Sveriges utveckling och av att statliga aktörer inom olika samhällsområden tar sitt ansvar för landsbygdens fortsatta utveckling.

Landsbygdsprogrammet är ett av statens viktigaste verktyg för att arbeta med landsbygdsutveckling. Gruppen är samtidigt medveten om att mycket av det som påverkar utvecklingen på landsbygden ligger utanför landsbygdsprogrammets ram. Beslut som fattas inom ett flertal olika politikområden kan få minst lika stor betydelse för landsbygden och dess möjlighet att utvecklas. Mot bakgrund av detta vill gruppen lyfta fram betydelsen av att statlig verksamhet inom alla politikområden bidrar till att arbeta för att utveckla landsbygden. Det är viktigt att de resultat som uppnås genom landsbygdsprogrammet inte motverkas genom beslut inom ett annat politikområde som får negativa konsekvenser för landsbygden. Gruppen noterar att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att landsbygdssäkra beslut och ser fram emot att fortsatt följa resultaten av detta arbete. Gruppen framhåller att företagande och utveckling på landsbygden kan främjas på en rad olika sätt, inte bara genom landsbygdsprogrammet och de insatser som görs inom miljö- och jordbruksutskottets och näringsutskottets beredningsområden. Som exempel på viktiga åtgärder inom andra utskottsberedningsområden kan nämnas insatser inom t.ex. utbildning och infrastruktur.

Gruppen anser att det är viktigt att arbetet med landsbygdsutveckling från statens sida präglas av långsiktighet, uthållighet och kontinuitet, inte minst för att uppnå avsedda effekter.

Landsbygdsprogrammet stöder näringslivets fortsatta utveckling

Riksdagen har tidigare betonat att insatserna inom landsbygdsprogrammet ska stödja en allmän utveckling av landsbygden, t.ex. vad gäller företagande och sysselsättning. Gruppen konstaterar att det sedan flera år pågår en förändring vad gäller näringslivet på landsbygden. Detta är en utveckling som både miljö- och jordbruksutskottet och näringsutskottet har uppmärksammat på olika sätt. Jord- och skogsbruket är inte längre alltid den dominerande näringen, även om det fortfarande är mycket viktigt och centralt för landsbygden. Denna utveckling återspeglas även i landsbygdsprogrammet och dess genomförande, vilket enligt gruppens uppfattning är positivt. Det finns många utvecklingsidéer och entreprenörer på landsbygden och gruppen vill understryka att det är väsentligt att staten stöder arbetet med att locka fram idéerna så att de kan omsättas till konkreta och framgångsrika utvecklingsinsatser.

Det är angeläget att landsbygdsprogrammet stöder näringslivets fortsatta utveckling. Meningen är att det nuvarande landsbygdsprogrammet ska nå fler målgrupper än tidigare. Gruppen konstaterar att landsbygdsprogrammet för många dock fortfarande förknippas med i första hand jordbruk. Enligt gruppens bedömning har landsbygdsprogrammet utformats så att det når fler målgrupper, inte minst genom de insatser som görs inom axel 3 och de åtgärder som har stått i centrum för denna uppföljning. Detta är positivt. Samtidigt kan gruppen konstatera att det har varit svårt för Jordbruksverket och länsstyrelserna att nå ut till de nya målgrupperna och att

informationsarbetet inte har nått ända fram i alla delar av Sverige. Det var svårt i början att få i gång åtgärderna inom axel 3 eftersom det handlade om nya typer av verksamheter jämfört med tidigare landsbygdsprogram. Enligt vad gruppen fått information om har informationen om programmet nu till stor del nått fram men inför kommande landsbygdsprogram är det viktigt att ytterligare förbättra informationsinsatserna, inte minst gentemot de nya målgrupperna.

Det är viktigt med lokalt deltagande och engagemang

Landsbygdsprogrammet ska i stor utsträckning bygga på lokalt deltagande och engagemang. Partnerskap genom Leader eller liknande metoder ska främjas och programmet utformas så att det gynnar ett ökat deltagande av unga människor och svenskar med utländsk bakgrund. Programmet ska också bidra till att jämställdhet mellan kvinnor och män uppnås. Gruppen menar att det lokala deltagandet och engagemanget är helt avgörande för om utvecklingsinsatserna ska ge ett långsiktigt hållbart resultat. Vilken metod som är bäst för att uppnå detta engagemang är dock svårt att säga. Leader kan vara en sådan metod, men det kan också finnas andra sätt att främja lokalt deltagande. Oavsett vilket arbetssätt som väljs är det viktigt att uppmuntra lokalt samarbete mellan olika aktörer på landsbygden. Gruppen anser att det är betydelsefullt att kommunernas roll i arbetet med landsbygdsutvecklingsfrågor uppmärksammas.

När det gäller de horisontella aspekterna noterar gruppen att ungdoms-, integrations- och jämställdhetsperspektiven endast har uppmärkommats till begränsad del i arbetet med landsbygdsprogrammet i de tre län som har ingått i denna uppföljning. Gruppen vill därför framhålla att det är viktigt att dessa aspekter får ökad uppmärksamhet i det fortsatta utvecklingsarbetet, inte minst för att ge långsiktigt hållbara resultat.

Det är bra med regional anpassning av landsbygdsprogrammet

Enligt gruppens bedömning är det bra att det finns en frihet för länen att lägga upp genomförandet av landsbygdsprogrammet på olika sätt, eftersom behoven varierar i olika delar av Sveriges landsbygder. Gruppen menar dessutom att en ökad regional anpassning leder till ökat regionalt och lokalt engagemang och därmed ett utökat underifrånperspektiv, vilket är positivt. Det är härvid viktigt att länsstyrelserna kan förklara och kommunicera med aktörerna om hur prioriteringarna ser ut i de skilda länen och orsakerna till detta.

Gruppen konstaterar att den regionala anpassningen och skillnader i prioriteringar mellan länen samtidigt har lett till att vissa administrativa svårigheter har uppstått för aktörer som arbetar med t.ex. länsövergripande projekt. Kritik har framförts från i första hand nationella aktörer om att samma regelverk leder till olika beslut i olika län. Samtidigt har de lokala och regionala aktörerna varit nöjda med den regionala anpassningen. Gruppen vill här betona att verkligheten ser olika ut i skilda delar av landet

och att det därför är ofrånkomligt att insatserna behöver se olika ut i olika delar av landet. Det är givetvis viktigt att det nationella regelverket följs på ett likartat sätt i de olika länen. Uppföljningen visar att skillnader mellan länen sätt att arbeta med landsbygdsutveckling även kan bero på ett flertal andra orsaker än skillnader i länen strategier, t.ex. vilken kompetens och inriktning som personalen har vid olika myndigheter. Gruppen vill mot den bakgrunden betona vikten av att länsstyrelserna och andra myndigheter arbetar för att underlätta länsövergripande insatser utan att den regionala anpassningen åsidosätts.

Det är positivt med en bred inriktning på landsbygdsprogrammet

Gruppen menar att det är bra att staten har en bred syn på landsbygdsutveckling. För att kunna lösa problemen på landsbygden behövs en rad olika insatser som är utformade utifrån de olika förutsättningarna på Sveriges landsbygder. Det är därför positivt att landsbygdsprogrammet är brett upplagt. Samtidigt är det viktigt att programmet koncentreras till insatser som är centrala för landsbygdens utveckling.

Gruppen noterar att det finns delvis olika syn bland myndigheter och organisationer vad gäller frågan om vilken typ av insatser som i första hand bör få stöd från landsbygdsprogrammet. En delförklaring till detta är de olika regionala strategierna. En del aktörer betonar mer att stödet främst bör gå till näringslivsinsatser, medan andra mer framhåller behovet av allmänna insatser. Enligt gruppens bedömning är det viktigt att det finns en bredd i insatserna och en inriktning på både landsbygdens näringsliv och på mer allmänna utvecklingsinsatser som är till gagn för både företag och de boende på landsbygden. Gruppen vill också peka på att det finns behov av coachning och rådgivning till företag på landsbygden, liksom av stöd till samarbete mellan företagare på landsbygden.

Förenkla landsbygdsprogrammet

Gruppen konstaterar att det är svårt att se skillnaderna mellan en del av landsbygdsprogrammets åtgärder. Antalet åtgärder skulle därför kunna minska. Uppdelningen på åtgärder är huvudsakligen ett problem för myndigheterna, exempelvis eftersom det kräver administrativa insatser och inlåsnings effekter kan uppstå. Gruppen menar att färre och mer generella åtgärder skulle kunna effektivisera myndigheternas arbete.

Upplägget av landsbygdsprogrammet innebär att bidrag betalas ut i efterskott, vilket ställer krav på likviditet hos företag och projekt. Gruppen noterar att detta innebär problem för i synnerhet små företag och projekt: det kan vara svårt för dem att delta i landsbygdsprogrammet om de inte har god likviditet. Detta är en fråga som bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet med landsbygdsprogrammet.

Vidareutveckla myndigheternas handläggning och minska administrativt krångel

Länsstyrelserna arbetar med landsbygdsprogrammet på olika sätt. Gruppen konstaterar att länsstyrelsernas fokus i arbetet med landsbygdsprogrammet ligger på att handlägga ärenden, inte att arbeta proaktivt med landsbygdsutveckling. Handläggningstiderna varierar mellan olika länsstyrelser. Gruppen vill här lyfta fram vikten av att försöka korta ned handläggningstiderna, inte minst för att inte äventyra att entusiasmen minskar hos dem som arbetar i utvecklingsprojekt och landsbygdsföretag som vill utvecklas. Samtidigt är det också viktigt att ökade krav på myndigheterna inte går ut över myndighetshandläggarnas möjligheter att närmare bedöma ansökningarna och de planer som de sökande har. Det är viktigt att man i kommande landsbygdsprogram ger utrymme för myndigheterna att arbeta mer med information och kvalitetssäkring. I det fortsatta utvecklingsarbetet skulle fler inslag av ökat lärande mellan olika myndigheters administration av bidragsansökningar och utbetalningar kunna ingå, både inom jordbruksadministrationen och exempelvis det arbete som görs inom de regional- och näringspolitiska områdena. Det vore bra om hanteringen inom olika fonder kunde jämföras och goda exempel kunde tas fram.

Gruppen konstaterar att det finns en ambition att förenkla landsbygdsprogrammets genomförande, men detta till trots är landsbygdsprogrammet administrativt krångligt, för både stödmottagare och myndigheter. En orsak till detta är att programmet präglas av rutinerna för jordbruksstöden. Enligt gruppens bedömning är det viktigt att fortsätta arbetet med att förenkla administrationen kring bidragen. Det borde t.ex. inte vara nödvändigt att anlita konsulter för att fylla i ansöknings- och rekvisitionsblanketter. Inte minst mot bakgrund av att landsbygdsprogrammet ofta vänder sig mot små aktörer med begränsade resurser är det viktigt att programmet är enkelt att förstå och söka.

Landsbygdsprogrammet har haft betydelse för landsbygdens utveckling

Eftersom programmet fortfarande pågår är det ännu för tidigt att slå fast vilka resultat det har haft. Utifrån de fallstudier som gruppen har genomfört upplevs dock resultaten som positiva för landsbygdens utveckling, även om programmet antagligen inte kommer att nå ända fram när det gäller målkriterierna.

Enligt vad gruppen fått veta hade de flesta studerade företagsinvesteringarna antagligen genomförts även utan stöd från landsbygdsprogrammet, men de hade blivit mindre och tagit längre tid att genomföra. När det gäller projektstöden hade flera av de studerade projekten antagligen inte kunnat genomföras utan stöd.

Det har varit svårt för de olika aktörerna att kvantifiera resultaten och det är i dagsläget svårt att bedöma om syftet med landsbygdsprogrammet har uppnåtts och vilka konkreta resultat som det har gett hittills. Det är vidare svårt att uttala sig om varaktigheten i uppnådda resultat och vad de

olika insatserna får för betydelse för t.ex. den långsiktiga tillgången till service på landsbygden. Gruppen betonar att det är viktigt att uppnå långsiktiga resultat som leder till att företag och service på landsbygden kan överleva även utan stöd.

Gruppen konstaterar att alla resultat inte är enkelt mätbara. Det faktum att s.k. mjuka resultat är svåra att mäta innebär dock inte att de är mindre viktiga. Gruppen menar att landsbygdsprogrammet har möjliggjort ett aktivt arbete i hela landet med landsbygdsutveckling. Gruppen noterar vidare att flertalet aktörer menar att landsbygdsprogrammet gör mer nytta än vad halvtidsutvärderingen visade. Det handlar mycket om andra värden än mätbara resultat som gäller t.ex. ekonomi och arbetstillfällen. Landsbygdsprogrammet har lett till att mycket har hänt på landsbygden, t.ex. att mötesplatser har skapats och att bygderna har återfått sammanhållning och framtidstro. Gruppen anser att detta också är viktiga resultat av arbetet med landsbygdsutveckling.

Affärsutveckling i mikroföretag (åtgärd 312)

Gruppen konstaterar att halvtidsutvärderingen visade att mikroföretagsstödet har lett till en gynnsam utveckling, men att från ett ekonomiskt perspektiv framförs att grunden för stödet är tveksam. Vidare visar Jordbruksverkets senaste årsrapport att målen om ökat bruttoföreläggingsvärde och ökat antal arbetstillfällen antagligen inte kommer att uppnås. De redovisade resultaten ligger betydligt lägre än målen.

Gruppen har funnit flera intressanta exempel på hur mikroföretagsstödet har använts, bl.a. för att bygga ut fjärrvärme på landsbygden och för att utveckla hästverksamhet. Gruppen menar att i de tre undersökta länen framstår mikroföretagsstödet som viktigt för företagsutvecklingen på landsbygden. Det har dock varit svårt att peka på kvantifierbara resultat. Enligt vad gruppen fått veta har små företag med hjälp av stödet kunnat utvecklas och till viss del expandera. Stödet har bl.a. underlättat möjligheterna för företag att få banklån. Gruppen vill även uppmärksamma att Samedagen har betonat att detta är en lyckad åtgärd för samiskt vidkommande. Det är dock svårt att bedöma vilka resultat på lång sikt som åtgärden ger. Det är nödvändigt att företagen kan överleva utan stöd.

Grundläggande tjänster för ekonomin och befolkningen på landsbygden (åtgärd 321)

Halvtidsutvärderingen visade att stödet generellt sett hade haft ringa effekt fram till utvärderingstidpunkten. Jordbruksverkets senaste årsrapport visar att åtgärden alltmer domineras av bredbandsinsatser.

Gruppen konstaterar att tillgången till service på landsbygden är viktig, men att det ändå har varit förhållandevis få ansökningar till åtgärden. Förutom insatserna inom landsbygdsprogrammet gör staten många andra liknande insatser. Gruppen anser att samordningen av statens insatser bör

ges ökad uppmärksamhet. I det fortsatta arbetet är det vidare viktigt att fortsatt överväga fråga om vem som har eller bör ta ansvaret för att säkerställa tillgången till service på landsbygden.

Gruppen konstaterar att det finns exempel på serviceprojekt som har skapat bestående förändringar på landsbygden, bl.a. ett projekt i Bodens kommun.

Uppföljningen visar att det finns en betydande bredd i det arbete som görs med stöd från åtgärden och att detta främst är ett resultat av olika förutsättningar och prioriteringar i länen. För närvarande görs en kraftsamling på fortsatt bredbandsutbyggnad på landsbygden. Gruppen noterar med tillfredsställelse att allt fler tycks komma till insikten att en väl fungerande it-infrastruktur är en grundläggande förutsättning för utvecklingen av innovativa servicelösningar i allmänhet. Enligt gruppen är det dock svårt att bedöma hur många personer som gynnas av flera av de satsningar som görs inom ramen för åtgärd 321.

Stöd till biogas (åtgärd 121, 311 och 312)

Gruppen anser att det är positivt att biogas har fått en viktig roll i landsbygdsprogrammet. Uppföljningen visar att många län aktivt prioriterar biogassatsningen och att intresset för biogasinvesteringar är på uppgång. Samtidigt finns tveksamheter kring lönsamheten i biogasanläggningar.

Gruppen har funnit flera exempel på att stöd lämnas till både små och stora anläggningar och till anläggningar som skiljer sig åt vad gäller såväl substrat som slutprodukter i form av t.ex. el och fordonsgas. Enligt gruppens bedömning är biogasstödet viktigt och i flera fall avgörande för investeringsbeslut. Gruppen konstaterar att flera aktörer menar att utvecklingspotentialen för biogas är stor och att flera aktörer efterlyser ett driftstöd för bättre lönsamhet. Gruppen noterar att det har funnits förslag om att införa ett metanreduceringsstöd. Ett av de stora problem som har uppmärksamats – att bidragstaket på 1,8 miljoner kronor var för lågt – har numera fått en lösning genom kommissionens ändringsbeslut. Det är dock ett fortsatt problem att tillgängliga medel inte räcker till.

Behov av samverkan mellan myndigheternas insatser för landsbygden

Landsbygdsfrågor är komplexa och breda, vilket innebär att de naturligen berör ett stort antal aspekter. Detta innebär att landsbygdsfrågorna blir en del i arbetet inom olika departement och myndigheter. Det faktum att så många myndigheter är involverade i arbetet ställer stora krav på samverkan och samordning. Inom t.ex. den regionala tillväxtpolitiken har olika myndigheter och organ på regional nivå olika uppgifter i olika län.

Gruppen anser att det är mycket viktigt med samverkan och samordning mellan myndigheterna för att stödja landsbygdens fortsatta utveckling, inte minst för att uppnå goda resultat av insatta resurser inom landsbygdsprogrammet. I det sammanhanget är det viktigt med tydlighet i regeringens styrning av myndigheterna. Arbetsfördelningen mellan myndigheterna och

den administrativa strukturen måste vara tydlig. Detta gäller t.ex. län där regionerna har ansvar för utvecklingsfrågorna, medan länsstyrelserna har ansvaret för landsbygdsprogrammet. När det gäller landsbygdsprogrammet kan gruppen konstatera att det finns olika typer av samverkan mellan berörda myndigheter och att de aktörer som har ingått i denna uppföljning menar att samverkan i stort fungerar bra. Gruppen vill lyfta fram att det finns ett behov av att bl.a. underlätta samarbetet över länsgränserna.

Gruppen konstaterar att de företag och projekt som har ingått i uppföljningen har framfört att kontakterna med de handläggande myndigheterna har varit goda, vilket är mycket positivt.

Behov av samordning mellan olika stöd till landsbygden

Det kan vara svårt att få en överblick över de många olika stöd som kan gå till landsbygden, vilket kan vara ett problem för dem som arbetar med landsbygdsutveckling. Att det finns olika former av stöd från olika myndigheter som riktar sig till samma målgrupp kan även upplevas som krångligt av de sökande, bl.a. eftersom olika blanketter ska fyllas i och skickas till olika myndigheter. I syfte att underlätta för företag och projekt vill gruppen peka på bl.a. möjligheten att införa lika ansökningshandlingar och återrapporteringsrutiner oavsett vilket EU-stöd som det handlar om.

Enligt gruppens bedömning är det viktigt att arbetet med landsbygdsutveckling är inriktat på att se till landsbygden som en helhet och då kan uppdelningen av statens insatser på olika program och åtgärder vara ett hinder. Det är samtidigt enligt gruppens bedömning viktigt med en tydlig gränsdragning mellan de olika stöd som finns. Det är också viktigt att olika insatser kan ge synergieffekter, även om det i praktiken är svårt att planera för detta. Mot den bakgrunden finns det enligt gruppens bedömning behov av mer samordning mellan olika former av stöd till landsbygden.

Viktigt med uppföljning och utvärdering av landsbygdsprogrammet

Det är viktigt att följa upp och utvärdera landsbygdsprogrammets resultat och hur det utvecklas över tid. Gruppen anser att det är väsentligt att den kunskap och de lärdomar som dras genom arbetet med landsbygdsutveckling kan tas till vara och föras vidare till olika aktörer. Det är många gånger svårt att mäta och kvantifiera resultaten, inte minst i form av effekter, men det är enligt gruppens bedömning viktigt att man följer utvecklingen även av resultat som inte är enkelt mätbara. Det är även angeläget att följa de långsiktiga effekterna av stöden, både för stöden i sin helhet och för de enskilda bidragsbesluten.

Gruppen menar att det är svårt att utvärdera resultat efter så kort tid som är fallet när det gäller halvtidsutvärderingarna. Samtidigt är det svårt att hinna använda resultaten av halvtidsutvärderingar under innevarande programperiod. Inför kommande programperiod vill gruppen därför lyfta fram behovet av att följa utvecklingen av stödets resultat under tiden som insatserna pågår, exempelvis i form av s.k. följeforskning.

Revision och kontroll spelar en framträdande roll i arbetet

Gruppen konstaterar att kontroller och revision spelar en framträdande roll i arbetet med landsbygdsprogrammet och att det påverkar de olika myndigheternas arbete. Gruppen betonar vikten av att gällande regelverk följs, men kan samtidigt konstatera att kontrollsystemet skapar en oro och rädsla för att göra fel, både på handläggande myndigheter och bland bidragstagarna. Det finns en risk för att myndigheterna blir alltför försiktiga i sin handläggning och att medlen därför inte används fullt ut och på ett effektivt sätt. Det finns också exempel på företag och projekt som avstår från att söka bidrag på grund av risken för att de kan bli återbetalningsskyldiga om revisionen upptäcker fel. Enligt gruppens bedömning är det därför viktigt att fel upptäcks redan i myndigheternas handläggning och inte först vid en revision. Det är viktigt att de finansiella felen minskar när det gäller beviljade stöd. Det är dyrt att göra fel eftersom det leder till stora återbetalningsbelopp för Sverige samtidigt som förtroendet påverkas för denna stödform. Det är viktigt att dels förenkla ansökningsförfarandet så att risken minskar för att den sökande ska göra fel, dels att Jordbruksverket och länsstyrelserna vidtar åtgärder för att förbättra myndigheternas hantering av stöden.

Regeringens resultatredovisning till riksdagen

Gruppen vill slutligen understryka vikten av att regeringen i de årliga resultatredovisningarna till riksdagen redovisar och bedömer de resultat som uppnås genom landsbygdsprogrammet.

BILAGA 5

Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Förord

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 15 mars 2012 att följa upp regeringens resultatredovisning inom de båda utgiftsområden som utskottet bereder. Uppföljningen har inriktats på de resultat som regeringen har redovisat samt på hur regeringen redovisar vad som har hänt utifrån utskottets tidigare uppföljningar.

Syftet med uppföljningen har varit att ta fram kunskapsunderlag inför beredningen av budgetpropositionen för 2013 samt att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen.

Uppföljningen har gjorts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Underlagen till uppföljningen har på gruppens uppdrag tagits fram inom riksdagsförvaltningen av utvärderaren Christer Åström vid utskottsavdelningens utvärderings- och forskningssekretariat i samarbete med uppföljnings- och utvärderingsgruppens sekreterare, föredraganden Lena Sandström vid miljö- och jordbruksutskottets kansli.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin uppföljningsrapport till miljö- och jordbruksutskottet.

Stockholm i oktober 2012

Irene Oskarsson (KD), ordförande

Jan-Olof Larsson (S)

Helena Leander (MP)

Jens Holm (V)

Josef Fransson (SD)

Nina Lundström (FP)

Roger Tiefensee (C)

Linda Arvidsson Wemmert (M)

Sammanfattning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning i korthet: Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har följt upp delar av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23. Gruppen har gjort bl.a. följande bedömningar:

- Det är positivt att utvecklingsarbetet och dialogen om ekonomisk styrning och regeringens resultatredovisning fortsätter.
- Redovisningen och analysen av faktiskt uppnådda resultat av statliga insatser är knapphändig. Det finns ett fortsatt behov av att tydliggöra sambandet mellan mål, statliga insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag. Det vore värdefullt om regeringen kommenterade vilka indikatorer som är relevanta för att redovisa resultat för det nya målet om de gröna näringarnas bidrag till en globalt hållbar utveckling.
- Inom jordbruksområdet pågår en kontinuerlig strukturutveckling mot färre och större produktionsenheter. Målet om 25 procent minskade administrativa kostnader har inte uppnåtts inom jordbruksområdet.
- Ett långsiktigt hållbart fiske förutsätter en balans mellan tillgängliga fiskresurser och fiskeflottans kapacitet. Det är allvarligt att regeringen inte har kommenterat de frågor som utskottet lyfte fram i förra årets uppföljning av skrotningsstödet. Det är önskvärt att arbetet med att minska de administrativa kostnaderna fortsätter, utan att syftet med regelverket äventyras.
- Det är viktigt att statens insatser inom livsmedelsområdet ger resultat som innebär att förtroendet för livsmedlen i Sverige upprätthålls. Livsmedelskontrollen i Sverige är tillfredsställande, men det finns vissa brister. Det är viktigt att regeringen och berörda myndigheter fortsätter sitt arbete för att förbättra förutsättningarna för den småskaliga livsmedelsproduktionen.

Bakgrund

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen redovisa de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat. Som en del i utskottens löpande uppföljning beslutade miljö- och jordbruksutskottet i mars 2012 att genomföra fortsatta uppföljningar av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen. Syftet har varit att ta fram ett fördjupat beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2013 samt att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen. En utgångspunkt för gruppens arbete har varit att det ska vara möjligt för utskottet att följa kopplingen mellan mål, gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag för att kunna göra prioriteringar i beredningen av regeringens budgetförslag och genomföra arbetet med uppföljning och utvärdering i enlighet med regeringsformen.

Fortsatt utvecklingsarbete när det gäller ekonomisk styrning och regeringens resultatredovisning

Miljö- och jordbruksutskottet tar sedan flera år aktiv del i utvecklingsarbetet när det gäller ekonomisk styrning och det pågår en dialog mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras. Av regeringens resultatredovisning framgår bl.a. att det pågår en årligt återkommande dialog med utskottet om utvecklingen av resultatredovisningen och att det har bildats en arbetsgrupp med tjänstemän från Riksdagsförvaltningen och Regeringskansliet med målet att förbättra resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2014. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har i sin bedömning lyft fram bl.a. följande synpunkter:

- Det är positivt att utvecklingsarbetet fortsätter. Den dialog som har utvecklats mellan regeringen och utskottet om resultatredovisningen är mycket värdefull.
- Det är viktigt att regeringens redovisning och bedömning av resultaten har en klar och tydlig struktur. Det finns fortsatt behov av att tydliggöra sambandet mellan mål, statliga insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag. Det är viktigt att regeringen analyserar frågan hur resultatet av statens insatser ska redovisas och analyseras när en så stor andel finansieras av EU och när statens rådighet är begränsad.
- Det vore värdefullt om regeringen kommenterade vilka indikatorer som är relevanta för att redovisa resultat för det nya målet om de gröna näringarnas bidrag till en globalt hållbar utveckling.
- Det är viktigt att inleda en dialog om hur underindelningen av utgiftsområde 23 ska se ut.
- Redovisningen och analysen av det faktiskt uppnådda resultatet av de statliga insatserna inom utgiftsområde 23 är knapphändig. Det är viktigt att relevanta resultatindikatorer utvecklas som speglar utvecklingen av resultaten. Indikatorerna bör i första hand avse uppnådda resultat. Det är önskvärt att tidsserier redovisas och att samma indikatorer används under en längre tid.
- Det finns anledning att tydligare skilja på regeringens beskrivningar av dels tillståndet och utvecklingen inom ett område, dels statens insatser, dels det faktiskt uppnådda resultatet av statens insatser. Resultatredovisningen bör i större utsträckning omfatta en redovisning och bedömning av de faktiskt uppnådda resultaten av genomförda statliga insatser.

Redovisade resultat för jordbruksområdet

Av regeringens resultatredovisning framgår bl.a. att gårdsstödet och vissa stöd inom landsbygdsprogrammet har haft stor betydelse för att upprätthålla inkomsterna inom det svenska jordbruket. Enligt regeringens bedömning har insatser i form av dels generella åtgärder för företagen, dels specifika åtgärder för sektorn varit betydelsefulla för de areella näringarna.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har i sin bedömning av resultaten av statens insatser inom jordbruksområdet lyft fram bl.a. följande synpunkter:

- En kontinuerlig strukturutveckling mot färre och större produktionsenheter inom jordbruket har pågått under en längre tid. Under de senaste åren har jordbruket dessutom minskat i omfattning. Samtidigt förbättrades under 2010 resultaten för lantbruksföretagen jämfört med 2009.
- Informationen om den fortsatta utvecklingen för ekologiskt jordbruk och resultatet av statens insatser är begränsad. Gruppen ser fram emot en förbättrad redovisning i den kommande budgetpropositionen.
- Målet om 25 procent minskade administrativa kostnader har inte uppnåtts inom jordbruksområdet. Det är önskvärt att arbetet med att minska företagets administrativa kostnader fortsätter, utan att syftet med regelverket äventyras.

Redovisade resultat för fiskeområdet

Av regeringens resultatredovisning framgår bl.a. att utfallet för EU:s fiskeriprogram 2011 är lågt om man ser till måluppfyllnaden när det gäller antalet slutförda åtgärder. Regeringen tar i sin analys av detta upp betydelsen av en effektivare och enklare ärendehandläggning vid länsstyrelserna och Jordbruksverket. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har i sin bedömning av resultaten av statens insatser inom fiskeområdet lyft fram bl.a. följande synpunkter:

- Ett långsiktigt hållbart fiske förutsätter en balans mellan tillgängliga fiskresurser och fiskeflottans kapacitet. Det är allvarligt att regeringen inte har kommenterat de frågor som utskottet lyfte fram i förra årets uppföljning av skrotningsstödet.
- I det fortsatta fiskepolitiska arbetet med att t.ex. ta fram nya insatser är det viktigt att utgå från de erfarenheter som har gjorts bl.a. vad gäller stödet till skrotning av fiskefartyg. Regeringen har inte lämnat någon information om i vilken utsträckning fiskare som fått skrotningsbidrag för in nya fartyg under tio meter, trots att utskottet förra året menade att det är väsentligt att regeringen återkommer till riksdagen med information om denna fråga. Regeringen har inte heller kommenterat utskottets synpunkter på att rutinerna för uppföljning av genomförda insatser borde förbättras.
- Den minskning av de administrativa kostnaderna som redovisas för utgiftsområde 23 i sin helhet omfattar inte fiskeområdet. Det är önskvärt att arbetet med att minska de administrativa kostnaderna fortsätter även inom fiskeområdet, utan att syftet med regelverket äventyras. Det är därför positivt att regeringen lyfter fram behovet av ytterligare förenklingssatser inom fiskeområdet samtidigt som stor hänsyn måste tas till den allvarliga situation som råder för många fiskbestånd, vilket kräver effektiva kontrollåtgärder.

Redovisade resultat för livsmedelsområdet

Av regeringens resultatredovisning framgår bl.a. att konsumenterna har ett stort förtroende för livsmedlen i Sverige. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har i sin bedömning av resultaten av statens insatser inom livsmedelsområdet lyft fram bl.a. följande synpunkter:

- Livsmedlen i Sverige kan generellt bedömas som säkra, även om det kan förekomma att enskilda livsmedel medför risk för ohälsa. Det är viktigt att statliga insatser ger resultat som innebär att det stora förtroende som finns för livsmedlen i Sverige upprätthålls.
- Livsmedelskontrollen i Sverige är tillfredsställande, men det finns vissa brister. Kontrollernas utförande varierar mellan kommunerna och i många kommuner finns det för få livsmedelsinspektörer. Arbetet med att skapa likvärdighet och ytterligare riskbasera livsmedelskontrollen bör fortsätta.
- Målet för satsningen på Sverige – det nya matlandet är att skapa 20 000 nya jobb till 2020. Gruppen ser med intresse fram emot regeringens aviserade effektmätning och att regeringen presenterar mer information om vilka resultat och mervärden som satsningen har gett.
- Småskalig, lokal och hantverksmässig livsmedelsproduktion har goda förutsättningar att utvecklas vidare. Det är positivt att regeringen berör resultaten av statens insatser, men regeringen gör inte någon mer samlad redovisning av resultatet av statens insatser inom småskalig livsmedelsproduktion, vilket utskottet har efterlyst. Det är viktigt att regeringen och berörda myndigheter fortsätter sitt arbete för att förbättra förutsättningarna för de småskaliga livsmedelsföretagen och att de frågor som har lyfts fram i utskottets tidigare uppföljningar uppmärksammas. Regeringen bör i budgetpropositionen årligen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av utskottets tidigare uppföljningar.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I utskottens beredning av ärenden ingår uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut.¹ Som en del i utskottens löpande uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Miljö- och jordbruksutskottet har under de senaste åren gjort uppföljningar av regeringens resultatredovisningar till riksdagen inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård och 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, vilka har behandlats av utskottet i budgetbetänkandena. Utskottet har utifrån uppföljningarna gjort ett antal ställningstaganden, bl.a. om

¹ 4 kap. 8 § regeringsformen och 4 kap. 18 § riksdagsordningen.

behovet av en fortsatt utveckling av indikatorer och vikten av att utskottets ställningstaganden om ekonomisk styrning uppmärksammas i det fortsatta utvecklingsarbetet. Riksdagen har beslutat att godkänna vad utskottet har anfört i dessa frågor.

Riksdagen har vid två tillfällen under senare år, 2001 och 2006, beslutat om riktlinjer för riksdagens arbete med bl.a. behandlingen av regeringens resultatredovisning.² Av riktlinjerna framgår bl.a. att riksdagen är en central länk i styrkedjan, både när det gäller ekonomisk styrning och regelstyrning. För att styrningen ska fungera måste riksdagen få information om resultaten. Detta avser bl.a. om resurser har fördelats enligt de politiska prioriteringarna och om avsedda resultat har uppnåtts samt om de lagar som riksdagen har beslutat om har fått avsedda effekter. Utskottets arbete med uppföljning och utvärdering är ett sätt att få en sådan resultatinformation och stärka kopplingen till beslut om lagstiftning och budget. Av riktlinjerna framgår vidare att uppföljningen och utvärderingen inom riksdagen bör ha en framåtblickande inriktning och användas till att ta fram underlag för väl underbyggda ställningstaganden i utskottets beredningsarbete. Utskottets uppföljning och utvärdering bör enligt riktlinjerna användas som ett instrument för att bedöma vilka eventuella justeringar i budgeten eller lagstiftningen som kan behövas.

Centrala dokument i mål- och resultatdialogen mellan riksdagen och regeringen är utskottets budgetbetänkanden, där utskottet har möjlighet att ta ställning till de resultat som regeringen har redovisat i förhållande till de mål och anslagna medel som riksdagen har beslutat om. Regeringen måste enligt riktlinjerna på ett bättre sätt leva upp till riksdagens önskemål om en fördjupad resultatredovisning. Detta är enligt riksdagens riktlinjer nödvändigt för att dialogen mellan riksdagen och regeringen ska kunna fortsätta.

Uppföljningsarbetet inom utgiftsområde 23 inleddes 2005 med att utskottet följde upp och analyserade regeringens redovisning av resultaten av livsmedelspolitiken i budgetpropositionen. Utskottet har därefter årligen gjort uppföljningar, vilka har omfattat både resultatredovisningarnas innehåll samt struktur och utformning. Hösten 2011 gjordes dessutom en fördjupning vad gäller skrotning av fiskefartyg.³ Under senare år har utskottet i särskilda uppföljningar behandlat följande frågor:

- Förutsättningar för småskalig livsmedelsproduktion (2005/06:RFR3, bet. 2005/06: MJU8 och 2009/10:RFR1, bet. 2009/10: MJU2)
- Fiskepolitiska insatsers resultat och konsekvenser för företag inom fiskeområdet (2007/08:RFR3, bet. 2007/08: MJU2)
- Ekologisk produktion och offentlig konsumtion (2010/11:RFR1, bet. 2010/11: MJU2)
- Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet (pågående uppföljning i samarbete med näringsutskottet).

² Försl. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23; framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21.

³ Bet. 2011/12: MJU2.

1.2 Syfte och frågeställningar

I mars 2012 beslutade miljö- och jordbruksutskottet att göra fortsatta uppföljningar av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen.⁴ Syftet har varit att ta fram ett beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2013. Uppföljningen har vidare syftat till att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen inom miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde.

Uppföljningen har liksom tidigare år avsett jordbruks-, fiske- och livsmedelsområdena. Detta innebär att det inte har ingått att närmare studera resultaten av de insatser som görs för skogen, djurhälsan och landsbygden eller inom samepolitiken och utbildning och forskning. Uppföljningen har inriktats på att följa upp de synpunkter som utskottet har haft tidigare år på dels redovisade resultat, dels resultatredovisningens struktur. I detta har även ingått att översiktligt följa redovisningen för de områden som gruppen har följt upp under senare år, bl.a. småskalig livsmedelsproduktion, fiske, skrotning av fiskefartyg och ekologiskt jordbruk. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har i sin analys av materialet utgått från bl.a. de synpunkter som utskottet har lämnat i samband med tidigare uppföljningar. En utgångspunkt för gruppens arbete har varit att det ska vara möjligt för utskottet att följa kopplingen mellan mål, gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag för att kunna göra prioriteringar i beredningen av regeringens budgetförslag och genomföra arbetet med uppföljning och utvärdering i enlighet med regeringsformen.

När det gäller landsbygdsfrågor gör miljö- och jordbruksutskottet och näringsutskottet en gemensam uppföljning av vissa delar av landsbygdsprogrammet. Resultatet av den uppföljningen redovisas i en särskild rapport.

2 Fortsatt utvecklingsarbete när det gäller ekonomisk styrning och regeringens resultatredovisning

2.1 Regeringens redovisning av utvecklingsarbetet

Riksdagens beslut om en reformerad budgetlag

Sedan slutet av 1990-talet ska regeringen enligt budgetlagen redovisa mål och resultat för riksdagen. Formerna för denna resultatredovisning har varit och är föremål för utvecklingsarbete, inom både riksdagen och regeringen. Utvecklingsarbetets syfte är att ge riksdagen och regeringen ett bättre underlag för prioriteringsdiskussioner och för att lättare kunna bedöma värdet av insatta resurser i förhållande till politiskt beslutade mål.

⁴ Protokoll utskottssammanträde 2011/12:21, miljö- och jordbruksutskottet 2012-03-15.

Inom riksdagen har utvecklingen av mål- och resultatstyrningen bl.a. behandlats av Riksdagskommittén och varit föremål för insatser inom olika utskott, däribland miljö- och jordbruksutskottet.

Riksdagen beslutade under 2011 om en reformerad budgetlag (2011:203). I regeringens förslag betonades att bestämmelserna om utskottens uppföljning och utvärdering har tagits in i regeringsformen, vilket markerar den vikt som läggs vid utskottens uppföljning. Regeringen konstaterade vidare att riksdagen under flera år konsekvent har efterfrågat följande:

- en nära koppling mellan budgetförslaget och de resultat som har uppnåtts
- att målen ska vara mätbara och uppföljningsbara
- att målen ska beslutas av riksdagen
- att resultatredovisningen ska följa budgetens indelning och riksdagens beredningsformer.

I propositionen konstaterade regeringen att de synpunkter som riksdagen har haft på resultatredovisningen inte fullt ut har tillgodosetts. Regeringen ansåg därför att det är naturligt och önskvärt att den politiska viljeinriktningen och de politiska prioriteringarna formuleras i termer av mål och att dessa mål bör underställas riksdagen för beslut. De mål som föreslås bör vara formulerade på ett sådant sätt att de är möjliga att följa upp. Målen bör avse de effekter man vill uppnå med de statliga insatserna.

Vidare menade regeringen att budgetpropositionen bör vara det naturliga dokumentet för den löpande redovisningen av mål och resultat, vilket ligger i linje med vad riksdagen vid upprepade tillfällen har anfört. Det är viktigt att det finns en koppling mellan budgetförslaget och redovisningen av mål och resultat. Regeringen menade att med uppnådda resultat avses i första hand de resultat som har uppnåtts genom statens verksamhet och resursinsatser. Det är således effekterna av statens verksamhet och de bidrag som insatserna har inneburit som bör redovisas i förhållande till de mål riksdagen har beslutat om. Enligt regeringen är det inte enbart den anslagsfinansierade delen av verksamheten som är av intresse.

Regeringen konstaterade vidare att riksdagen har framfört att utgiftsområdesindelningen och riksdagens beredningsordning bör vara grunden för resultatinformationen till riksdagen. Regeringen menade därför att resultatinformationen bör knytas till de beslut som riksdagen fattar och att det är en fördel om grunderna för resultatinformationen är stabila över tiden. När det gäller riksdagens önskemål om ett klagörande av hur underindelningen av utgiftsområdena ska se ut ansåg regeringen att detta inte bör regleras i lag, utan att det bör finnas utrymme för regeringen och riksdagen att utveckla verksamhetsanpassade former för detta över tiden.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte regeringens lagförslag när det gäller förslaget om resultatredovisningen.⁵ Den reformerade budgetlagen trädde i kraft den 1 april 2011.⁶

Regeringens redovisning av utvecklingsarbetet i årets budgetproposition

I årets budgetproposition (volym 1) informeras om att regeringen arbetar kontinuerligt med att utveckla resultatstyrningen för att kunna förbättra resultatredovisningen till riksdagen genom att stärka kopplingen mellan resultat, analys och budgetförslag. Som ett led i att förbättra resultatredovisningen till riksdagen kommer regeringen att i dialog med myndigheterna och vid behov begära förbättrade resultatredovisningar i myndigheternas regleringsbrev för 2013. Vidare informeras det om att det våren 2012 bildades en arbetsgrupp med tjänstemän från Riksdagsförvaltningen och Regeringskansliet med målet att förbättra resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2014.

Regeringen anger under utgiftsområde 23 att det förs en årligt återkommande dialog med miljö- och jordbruksutskottet om utvecklingen av resultatredovisningen. I övrigt kommenterar inte regeringen den fortsatta utvecklingen av regeringens redovisning av resultat för riksdagen och de synpunkter som miljö- och jordbruksutskottet hade i förra årets budgetbetänkande.

2.2 Resultatredovisningens struktur och utformning

Strukturen för regeringens resultatredovisning i årets budgetproposition utgår liksom förra året från målen för utgiftsområdet.⁷ För att mäta resultaten i förhållande till målen använder regeringen i vissa fall ett antal indikatorer.⁸

Mål: Ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald

- De gröna näringarnas konkurrenskraft: indikatorer för prisutveckling, strukturutveckling, företagande och utrikeshandel samt administration.
- Regelförenkling: indikator för minskning av administrativa kostnader.

⁵ Prop. 2010/11:40, bet. 2010/11:KU14.

⁶ Regeringen ska i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Om riksdagen enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden ska redovisningen vara anpassad till utgiftsområdena (10 kap. 3 § budgetlagen [2011:203]).

⁷ Tidigare år utgick resultatredovisningens struktur från indelningen i områdena Skogen, Djurhälsa, Livsmedel (jordbruk, fiske och mat), Landsbygd, Sameområdet samt Utbildning och forskning.

⁸ I sammanställningen anges endast de indikatorer som har använts vad avser de delar av resultatredovisningen som har ingått i denna uppföljning, dvs. jordbruk, fiske och livsmedel.

- Sverige – det nya matlandet: inga indikatorer anges.
- Jordbruk och livsmedelsförädling i norra Sverige: inga indikatorer anges.
- Fiskeriprogrammet: det anges att det för varje område finns specifika resultatindikatorer, men det redovisas inte vilka dessa är.
- Vattenbruk, fritidsfiske och fritidsfiskebaserat företagande: inga indikatorer.

Mål: De gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion

- De gröna näringarnas klimatarbete: indikatorer för bl.a. utsläpp av växthusgaser från jordbrukssektorn.
- De gröna näringarna har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion. Inga indikatorer anges.
- Ett hållbart fiske: indikatorer för kunskapsstatus samt överskridande av fiskekvoter och kvotutnyttjande.

Mål: De gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik

- Konsumenter ska ha verktyg och förutsättningar att välja: Indikatorer för andelen allvarliga avvikelser vid offentlig livsmedelskontroll används. Regeringen anger att en indikator har förändrats.

Mål: De gröna näringarna bidrar till en globalt hållbar utveckling

- En trygg global livsmedelsförsörjning: inga indikatorer anges.
- De gröna näringarna bidrar till lösningen av det globala miljö- och klimatarbetet: inga indikatorer anges.
- En öppen global ekonomi: inga indikatorer anges.

2.3 Utskottets tidigare ställningstaganden

I förra årets uppföljning konstaterade miljö- och jordbruksutskottet att utskottet sedan flera år tar aktiv del i utvecklingsarbetet när det gäller ekonomisk styrning, och att det pågår en dialog mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras. Enligt utskottets bedömning kvarstod behovet av fortsatt utvecklingsarbete. Regeringen hade i budgetpropositionen inte kommenterat utskottets ställningstaganden, varför det var oklart hur regeringen såg på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen. Utskottet framhöll att utskottet har arbetat med uppföljningar av regeringens resultatredovisningar under flera år. Erfarenheten är att utskottet, oberoende av vilka partier som ingår i regeringen, har lagt stor vikt vid uppföljnings- och utvärderingsarbetet och därmed också vid betydelsen av att de synpunkter som framkommit i uppföljningarna beaktas av regeringen.

Utskottet ville mot den bakgrunden betona vikten av att utvecklingsarbetet fortsätter inom Regeringskansliet vad gäller dessa frågor och att dialogen mellan departement och utskott fördjupas. Utskottet ville också betona att det faktum att bestämmelserna om utskottens uppföljning och utvärdering numera har tagits in i regeringsformen markerar den vikt som läggs vid uppföljningen. Uppföljning och utvärdering av riksdagsbesluten ingår i riksdagens granskning av rikets styrelse och förvaltning. Mot den bakgrunden ville utskottet särskilt lyfta fram behovet av att utvecklingsarbetet när det gäller den ekonomiska styrningen fortsätter, liksom dialogen mellan riksdagen och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan utvecklas vidare. Utskottet menade att det är önskvärt att regeringen i kommande resultatredovisningar utvecklar sin syn på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen för utgiftsområde 23.

Utskottet framförde att det är positivt att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet vad gäller att utveckla mål- och resultatstyrningen inom utgiftsområde 23. Som en del i detta utvecklingsarbete förs en dialog som enligt utskottets bedömning är mycket värdefull. Utskottet betonade vidare att det är mycket positivt att målen för utgiftsområdet numera beslutas av riksdagen. De mål som riksdagen beslutar om är en utgångspunkt för mål- och resultatstyrningen för den statliga verksamheten och behöver därför vara tydliga. Utskottet lyfte fram vikten av att tydliga indikatorer formuleras för att förbättra möjligheten för riksdagen att följa upp i vilken grad som målen nås i de fall då målen i sig inte är direkt uppföljningsbara. När det gäller det nya kompletterande målet menade utskottet att det vore värdefullt om regeringen övervägde vilka indikatorer som är relevanta för att kunna redovisa resultat.

Utskottet slog fast att regeringens resultatredovisning är ett viktigt underlag för riksdagens budgetberedning, och att det därför är viktigt att regeringens redovisning och bedömning har en klar och tydlig struktur som knyter samman mål, anslag och uppnådda resultat. För att öka resultatredovisningens relevans som underlag för riksdagens budgetbeslut är det viktigt att tydligare knyta redovisningen av resultat till de olika anslagen. Utskottet menade att regeringens resultatredovisning på ett tydligt sätt utgår från de mål för utgiftsområdet som riksdagen har beslutat om, vilket är positivt. Samtidigt innebär detta dock att det är svårt att få en överblick över insatsernas resultat för de olika underområdena. Regeringen uttalade våren 2011 att regeringen och riksdagen bör utveckla verksamhetsanpassade former för hur underindelningen av utgiftsområden ska se ut. Utskottet framhöll behovet av att en dialog om detta inleds.

Regeringen redovisade i flera fall tydligt valet av indikatorer, vilket enligt utskottet var positivt och ökade möjligheten för utskottet att självt analysera och bedöma resultaten. Utskottet konstaterade dock att det inte redovisades indikatorer för alla delar som ingår i resultatredovisningen och att regeringen ännu inte hade presenterat några indikatorer för att redovisa utvecklingen inom den småskaliga livsmedelsproduktionen. Det framgick

inte av budgetpropositionen om det pågick något arbete med att utveckla sådana. I de flesta fall redovisade regeringen jämförelsesiffror bakåt i tiden, men det saknades jämförelsesiffror i några fall. Utskottet konstaterade att jämförelseperioderna var olika för de olika indikatorerna, vilket försämrar riksdagens möjlighet att bedöma det resultat som regeringen redovisat.

Mot den bakgrunden lyfte utskottet fram vikten av att det fortsatta utvecklingsarbetet leder till att utskottet får bättre möjligheter att följa kopplingen mellan gjorda insatser, redovisade resultat och regeringens anslagsförslag. Det vore önskvärt att regeringen i dialog med riksdagen utvecklade verksamhetsanpassade former för hur underindelningen av utgiftsområden ska se ut, bl.a. för att kunna göra en samlad redovisning och bedömning av resultaten inom t.ex. jordbruk, fiske och livsmedel. Utskottet underströk vikten av att för riksdagen redovisa sådan information att utskottet kan följa den långsiktiga utvecklingen av resultatindikatorerna och att indikatorer som speglar den småskaliga livsmedelsproduktionen tas fram och redovisas för riksdagen. Utskottet framförde även att där så är möjligt borde redovisningen av resultat knytas till de olika anslagen inom utgiftsområde 23. Det är viktigt att skilja på redovisningen av resultat av genomförda statliga åtgärder och mer allmänna beskrivningar av tillståndet och utvecklingen inom ett område.

2.4 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp konstaterar att det pågår ett utvecklingsarbete när det gäller den ekonomiska styrningen och behovet av en utvecklad resultatredovisning från regeringen till riksdagen. Förutom det arbete som sker inom ramen för dialogen mellan regeringen och miljö- och jordbruksutskottet pågår det även ett utvecklingsarbete i en arbetsgrupp med tjänstemän från Riksdagsförvaltningen och Regeringskansliet med målet att förbättra resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2014.

I mars 2012 presenterade regeringen en skrivelse där den redovisade arbetet med miljö-, klimat- och energifrågor inom jordbruket under perioden 2007–2011. Redovisningen utgick från de viktigaste statliga insatserna och omfattade bedömningar av insatsernas effekter och bidrag för att nå uppställda mål inom miljö-, klimat- och energiområdena. I skrivelsen ingick en fördjupad redovisning av uppnådda resultat. Den innehöll också mer ingående information om resursfördelningen av statliga medel och utfallet av regeringens övergripande mål om att de gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion, vilket bidrar till regeringens vision om att bruka utan att förbruka. Utskottet välkomnade att regeringen presenterade denna skrivelse för riks-

dagen. Utskottet konstaterade bl.a. att den fördjupade redovisningen av uppnådda resultat innebar att riksdagen fick en mer ingående information om fördelningen av statliga medel och utfallet i förhållande till gällande mål. Utskottet ansåg att skrivelsen var ett bra komplement till regeringens årliga redovisning i budgetpropositionen. Enligt utskottets mening är redovisningen också ett bra underlag för den fortsatta dialogen mellan riksdagen och regeringen.⁹ Uppföljnings- och utvärderingsgruppen anser att det är positivt att regeringen i vissa fall kompletterar resultatredovisningen i budgetpropositionen med särskilda resultatskrivelser.

Gruppen menar att en tydlig och klar resultatredovisning bidrar till en ökad förståelse för hur statliga anslagsmedel används och vilka resultat de får. Utskottet har tidigare slagit fast att regeringens resultatredovisning är ett viktigt underlag för riksdagens budgetberedning, och att det därför är viktigt att regeringens redovisning och bedömning har en klar och tydlig struktur som knyter samman mål, anslag och uppnådda resultat. Utskottet framförde förra hösten att det för att öka resultatredovisningens relevans som underlag för riksdagens budgetbeslut är viktigt att tydligare knyta redovisningen av resultat till de olika anslagen. Gruppen kan konstatera att regeringen inte har utvecklat sin syn på det fortsatta utvecklingsarbetet i enlighet med de önskemål som utskottet framförde förra hösten. Enligt gruppens bedömning är det dock positivt att utvecklingsarbetet fortsätter eftersom det fortfarande finns behov av förbättringar i resultatredovisningens struktur och utformning. Gruppen vill i detta sammanhang betona att den ser mycket positivt på den dialog som har utvecklats mellan regeringen och utskottet under senare år och understryker att dialogen är mycket värdefull.

Förra året lyfte utskottet fram att det vore värdefullt om regeringen övervägde vilka indikatorer som är relevanta för att kunna redovisa resultat för det nya målet om att de gröna näringarna ska bidra till en globalt hållbar utveckling. Gruppen kan konstatera att någon sådan redovisning inte har gjorts i årets budgetproposition, och att regeringen inte heller har kommenterat utskottets synpunkt från förra året. Gruppen ser fram emot att få ta del av en sådan redovisning.

Regeringens resultatredovisning utgår även i år på ett tydligt sätt från de mål för utgiftsområdet som riksdagen har beslutat om, vilket är positivt. Samtidigt innebär detta dock att det är svårt att få en samlad överblick över insatsernas resultat för de olika underområdena, t.ex. jordbruk, fiske och livsmedel. Regeringen uttalade våren 2011 att regeringen och riksdagen bör utveckla verksamhetsanpassade former för hur underindelingen av utgiftsområden ska se ut. Utskottet framhöll förra året behovet av en dialog om detta, och enligt gruppens bedömning är det fortfarande viktigt att inleda en dialog om detta.

⁹ Skr. 2011/12:124, bet. 2011/12:MJU24.

Gruppen vill även lyfta fram att redovisningen och analysen av det faktiskt uppnådda resultatet av statliga insatser inom utgiftsområde 23 är knäpphändiga. Det är viktigt att relevanta resultatindikatorer utvecklas som speglar utvecklingen av resultatet för alla delar av regeringens resultatredovisning. Exempelvis redovisas inga resultatindikatorer för småskalig livsmedelsproduktion, fiskeriprogrammet eller vattenbruket. Utskottet underströk förra hösten vikten av att resultatindikatorer tas fram för t.ex. småskalig livsmedelsproduktion.

Gruppen betonar att indikatorerna i första hand bör vara indikatorer för uppnådda resultat, inte för insatser eller omvärldsförändringar. Exempelvis är det otydligt på vilket sätt som indikatorer för prisutvecklingen, strukturutvecklingen och företagandet inom jordbruksområdet kan knytas till uppnådda resultat av statliga insatser. Det saknas en bedömning av vilken rådighet som staten har för de valda indikatorerna. Faktorer som utformningen av EU-stödet och världsmarknadspriser har en betydande påverkan på utvecklingen inom t.ex. jordbruksområdet. De tydligaste kopplingarna mellan indikatorer och resultat av statliga insatser finns när det gäller området administration. Gruppen menar att det är viktigt att regeringen analyserar frågan om hur resultatet av statens insatser ska redovisas och analyseras när en så stor andel finansieras av EU och när statens rådighet är så begränsad.

Det är önskvärt att redovisa tidsserier för alla relevanta indikatorer. Det är därvid även önskvärt att jämförelseåren i möjligaste mån är desamma för alla indikatorer. Det är vidare önskvärt att samma indikatorer används under en längre tid. Denna synpunkt gäller i första hand livsmedelsområdet, där det har skett ett byte av indikatorer vid flera tillfällen under senare år.

Gruppen menar att det finns ett fortsatt behov av att tydliggöra sambandet mellan mål, statliga insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag. Exempelvis är det otydligt hur de föreslagna anslagsförändringarna kan knytas till uppnådda resultat.

Enligt gruppens bedömning finns det anledning att tydligare skilja på regeringens beskrivningar av dels tillståndet och utvecklingen inom ett område, dels statens insatser, dels det faktiskt uppnådda resultatet av statens insatser. Exempelvis är det otydligt om strukturutvecklingen inom jordbruket ska ses som ett resultat av genomförda statliga insatser eller om den ska ses som en beskrivning av tillståndet och utvecklingen inom jordbruksområdet. Resultatredovisningen bör koncentreras till att redovisa och bedöma faktiskt uppnådda resultat av genomförda statliga insatser.

3 Redovisade resultat inom utgiftsområde 23

3.1 Mål och anslag

Riksdagen har beslutat att målen för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel ska vara följande:

- Ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald.
- De gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion.
- De gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik.
- De gröna näringarna bidrar till en globalt hållbar utveckling.¹⁰

Inom utgiftsområde 23 finns 26 anslag. I tabellen nedan redovisas utgiftsutvecklingen för de anslag som har ingått i denna uppföljning, dvs. anslagen inom jordbruks-, fiske- och livsmedelsområdena. I årets budgetproposition föreslår regeringen bl.a. följande förändringar i dessa anslag för 2013:

- Anslag 1:8 Statens jordbruksverk tillförs 20 miljoner kronor för arbetet med att förbereda och införa nya system för nya stöd. Dessutom föreslås att anslaget ska användas för statistik och djursjukdatasystem.
- Anslag 1:15 Livsmedelsverket tillförs 5 miljoner kronor för arbetet med att minska matsvinnet och utveckla omhändertagandet av matavfall.

Tabell 1 Utgiftsutveckling inom jordbruk, fiske och livsmedel (mnkr)

Anslag	Utfall 2011	Budget 2012	Förslag 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016
<i>Jordbruk</i>						
1:8 Statens jordbruksverk	446	497	506	516	502	503
1:9 Bekämpande av växtsjukdomar	8	5	5	5	5	5
1:10 Gårdsstöd m.m.	6 348	6 583	5 819	5 966	5 963	6 004
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	195	322	258	258	258	258
1:12 Finansiella korrigeringar m.m.	48	410	190	75	75	75
<i>Fiske</i>						
1:13 Strukturstöd till fisket m.m.	22	18	38	24	16	28
1:14 Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.	48	66	92	75	55	70

¹⁰ Prop. 2010/11:1, bet. 2010/11:MJU2 och prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:MJU2.

Anslag	Utfall 2011	Budget 2012	Förslag 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016
Äldre 2011 1:14	94	0	0	–	–	–
Fiskeriverket						
Äldre 2011 1:17 Fiskevård	12	0	0	–	–	–
<i>Livsmedel</i>						
1:15 Livsmedelsverket	207	288	294	298	302	306
1:16 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	87	89	89	89	15	15
1:17 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	39	42	43	43	43	43
Äldre 2012 1:17 Livsmedelsstatistik	23	24	0	0	0	0
Äldre 2012 1:18 Jordbruks- och livsmedelsstatistik finansierad från EU-budgeten	7	7	0	0	0	0

Källa: Prop. 2012/13:1 utg.omr. 23.

3.2 Ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet

Regeringens redovisning av uppnådda resultat

Riksdagen har beslutat att ett av målen för utgiftsområdet ska vara ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald. I tabellen nedan görs en kort sammanfattning av regeringens resultatredovisning för målet utifrån de indikatorer som har angetts för jordbruk, fiske och livsmedel för 2011. Dessutom redovisas de resultat för 2010 som regeringen redovisade i förra årets budgetproposition.

Tabell 2 Resultatindikatorer för målet om ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)

Indikator	Redovisat resultat för 2010	Redovisat resultat för 2011
<i>Prisutveckling</i>		
- Avräkningspriser för vegetabilier och animalier	+19 % (februari 2010–februari 2011). +38 % för vegetabilier och +7 % för animalier.	–5 % (februari 2011–februari 2012). –10 % för vegetabilier och ±0 % för animalier.
- Priser för jordbrukets insatsvaror	+7 % (februari 2010–februari 2011).	+1,4 % (februari 2011–februari 2012).
- Priser på jordbruksmark	Kontinuerlig ökning sedan 1995.	+4 % mellan 2009 och 2010.

Indikator	Redovisat resultat för 2010	Redovisat resultat för 2011
- Jordbrukets investeringar i maskiner och redskap	6,1 miljarder kronor (2009), vilket är +19 % sedan 2006, men -10 % sedan 2008.	6,1 miljarder kronor (2009), vilket är +19 % sedan 2006, men -10 % sedan 2008.
<i>Strukturutveckling</i>		
- Antalet sysselsatta inom jordbruket	177 400 personer. Perioden 1997–2007: -20 000 eller -10 %.	177 400 personer. Perioden 1997–2007: -20 000 eller -10 %.
- Jordbruksföretagens inkomst	+25 % jämfört med 2009.	Under 2010 förbättrades resultaten för lantbruksföretagen jämfört med 2009.
- Antalet mjölkkor	348 100, vilket innebär -28 % mellan 1995 och 2010.	-28 % mellan 1995 och 2011.
- Mjölkinvägning	-13 % mellan 1995 och 2010.	-0,4 % mellan 2010 och 2011.
- Antalet mjölkföretag	-68 % mellan 1995 och 2010.	-68 % mellan 1995 och 2010.
- Genomsnittlig besättningsstorlek för mjölkföretag	Ökning från 52 till 62 mjölkkor mellan 2007 och 2010.	Ökning från 52 till 65 mjölkkor mellan 2007 och 2011.
- Antalet slaktsvin	936 900, vilket innebär -17 % mellan 1995 och 2010.	-34 100 djur mellan 2010 och 2011.
- Antalet smågrisar	427 000, vilket innebär -25 % mellan 1995 och 2010.	+1 900 mellan 2010 och 2011. -44 % mellan 1995 och 2010.
- Genomsnittlig besättningsstorlek för företag med slaktsvin	Ökning från 157 till 664 slaktsvin mellan 1995 och 2010.	Ökning från 157 till 694 slaktsvin mellan 1995 och 2011.
- Areal åkermark	-4 % mellan 1999 och 2010.	-1 % mellan 2010 och 2011.
- Spannmålsareal	970 000 hektar, vilket innebär -7 % under 2010.	+3 % mellan 2010 och 2011. -14 % mellan 2003 och 2011.
- Vallareal	+2 % under 2010.	1 195 300 hektar 2011.
- Spannmålsskörd	4,3 miljoner ton, vilket är -17 % jämfört med 2009.	4,65 miljoner ton, vilket är +9 % jämfört med 2010.
- Oljeväxtskörd	278 600 ton, vilket är -7 % jämfört med 2009.	266 600 ton, vilket är -5 % jämfört med 2010.
<i>Företagande och utrikeshandel</i>		
- Antalet jordbruksföretag	71 000, vilket är en minskning med 25 % under 20 år.	71 000, vilket är en minskning med 25 % under 20 år.
- Export av jordbruksvaror	55 miljarder kronor, vilket är +8 % under 2010.	Livsmedelsexport +1,1 % under 2011.
<i>Administration</i>		
- Andelen utbetalda stöd och ersättningar inom innevarande stödår	96 %.	93 %.
- Minskning av administrativa kostnader för jordbruks-, skogsbruks-, fiske- och livsmedelsområdet.	Administrativa kostnader uppskattas ha minskat med 36,9 % mellan 2006 och 2010.	Administrativa kostnader uppskattas ha minskat med 36,9 % mellan 2006 och 2010. Ingen mätning 2011.

Dessutom redovisar regeringen bl.a. de insatser som har gjorts inom visionen Sverige – det nya matlandet samt inom fiskeprogrammet och för vattenbruk, fritidsfiske och fritidsfiskebaserat företagande.

När det gäller minskningen av de administrativa kostnaderna under perioden 2006–2010 visar indikatorn i tabell 2 ovan genomsnittet för hela utgiftsområdet. Av regeringens redovisning framgår att minskningen fördelar sig mycket olika mellan de delområden som ingår i utgiftsområde 23:

- jordbruk: –10,2 procent
- skogsbruk: –98,0 procent
- fiske: 0 procent
- livsmedel: –36,5 procent.

Regeringens analys och slutsatser

Jordbruket agerar på en internationell konkurrensutsatt marknad. I sin analys drar regeringen bl.a. slutsatsen att både avräkningspriser och kostnader för insatsvaror uppvisar stora variationer. En kontinuerlig strukturutveckling mot färre och större produktionsenheter inom jordbruket har fortgått under en längre tid. Under de senaste åren har jordbrukets omfattning minskat. Regeringen menar att de stimulansåtgärder för företag som har genomförts under senare år, bl.a. sänkta egenavgifter, borttagande av handelsgödselskatten och sänkta slakeriavgifter, har varit betydelsefulla för de areella näringarna. Gårdsstödet och vissa stöd inom landsbygdsprogrammet har även fortsättningsvis stor betydelse för att upprätthålla inkomsterna inom det svenska jordbruket.

Enligt regeringens analys antas den låga måluppfyllnaden för fiskeriprogrammet bero på att flera mål är högt satta men också på att inte alla åtgärder som har slutförts är kopplade till en resultatindikator. Generellt har det också varit svårt för stödmottagarna att ordna med medfinansiering. För vattenbruket gör regeringen bedömningen att det finns en fortsatt potential.

Regeringen konstaterar att målet om en minskning av företagens administrativa kostnader med 25 procent har uppnåtts med marginal. Därför har regeringen höjt målet till 50 procents minskning på Landsbygdsdepartementets område. Dessutom har målet utvecklats till att även omfatta hur företagarna upplever reglerna. Regeringen konstaterar att man inte har nått målet för jordbrukslagstiftningen (11 procent) och fiskelagstiftningen (0 procent). Regeringen menar att det därför är angeläget med ytterligare satsningar, främst inom EU-området. Samtidigt måste man inom fiskeområdet ta stor hänsyn till den allvarliga situation som råder för många fiskbestånd, något som kräver effektiva kontrollåtgärder.

Enligt regeringens analys har livsmedelsbranschen klarat sig relativt bra trots lågkonjunkturen. Livsmedelsföretagen blir mer effektiva och innovativa och har färre anställda. Samtidigt ökar antalet småskaliga företag. Efterfrågan på ekologiska och lokala produkter ökar. När det gäller Sve-

rige – det nya matlandet redovisar regeringen att en effektmätning av målen för visionen kommer att göras under 2012. Regeringens bedömning är att arbetet med det nya matlandet bidrar till att öka medvetenheten om svenska mervärden i mat och måltider och att det samtidigt ger förutsättningar för ökad turism och sysselsättning.

Sammantaget bedömer regeringen att insatserna under 2011 har bidragit till att målet om ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald har uppnåtts.

3.3 De gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva

Regeringens redovisning av uppnådda resultat

Riksdagen har beslutat att ett av målen för utgiftsområdet ska vara att de gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion. Regeringen lämnade i mars 2012 en fördjupad redogörelse till riksdagen för miljö-, klimat- och energiinsatser inom jordbruket under perioden 2007–2011.¹¹ I tabellen nedan görs en kort sammanfattning av regeringens resultatredovisning för målet utifrån de indikatorer som har angetts för jordbruk och fiske. Dessutom anges de resultat för 2010 som regeringen redovisade i förra årets budgetproposition.

Tabell 3 Resultatindikatorer för målet om att de gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)

Indikator	Redovisat resultat för 2010	Redovisat resultat för 2011
Utsläpp av växthusgaser från jordbruksmark	-11 % (2009) jämfört med 1990 och drygt -1 % jämfört med 2008.	-10 % (2010) jämfört med 1990.
Kunskapsstatus för värdefulla fiskbestånd	Ökat varje år sedan 2004. År 2010 bedömdes och utvärderades 82 bestånd.	Fortsatt positiv beståndsutveckling för torsk i Östersjön men kritiskt för torsken i Kattegatt. Oroande för lax i Östersjön.
Förädlingsvärde (fiske)	–	–
Antal fiskbestånd under förvaltningsplaner	Antal kvoterade bestånd: 42. Antal förvaltningsplaner för kvoterade bestånd: 14. Antal återhämtningsplaner för kvoterade bestånd: 3. Procentuell andel: 40 %.	Antal kvoterade bestånd: 42. Antal förvaltningsplaner för kvoterade bestånd: 14. Antal återhämtningsplaner för kvoterade bestånd: 3. Procentuell andel: 40 %.
Antal överskridna fiskekvoter	0.	0.
Kvotutnyttjande (fiske)	99,8 %.	99,1 %.

Dessutom redovisar regeringen bl.a. de gröna näringarnas betydelse för Sveriges energiproduktion samt jordbrukets del i miljömålssystemet. Vidare redovisas bl.a. insatser mot utkast av fisk.

¹¹ Skr. 2011/12:124, bet. 2011/12:MJU24.

Regeringens analys och slutsatser

I sin analys drar regeringen slutsatsen att de gröna näringarnas klimatarbete bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser och en mer hållbar produktion och konsumtion. Minskningen av jordbrukets utsläpp av växtgaser sedan 1990 beror till stor del på en fortsatt lägre användning av mineralgödsel, minskade volymer stallgödsel och minskad åkerareal. Den nya myndighetsstrukturen förväntas ha positiva effekter för uppfyllelsen av de fiskeripolitiska målen. Regeringen anger att den fortsätter att verka för att uppnå ett hållbart fiske och långsiktig lönsamhet. Sammanfattningsvis bedömer regeringen att de redovisade insatserna under 2011 har bidragit till ökad måluppfyllelse för att de gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion.

3.4 De gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik

Regeringens redovisning av uppnådda resultat

Riksdagen har beslutat att ett av målen för utgiftsområdet ska vara att de gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik. I tabellen nedan görs en kort sammanfattning av regeringens resultatredovisning för målet utifrån de indikatorer som har angetts för livsmedelsområdet. Dessutom anges de resultat för 2010 som regeringen redovisade i förra årets budgetproposition.

Tabell 4 Resultatindikatorer för målet om att de gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik (avseende jordbruk, fiske och livsmedel)

Indikator	Redovisat resultat för 2010	Redovisat resultat för 2011
Andelen allvarliga avvikelser vid offentlig kontroll	10 % (13 % enligt uppdaterade uppgifter i årets budgetproposition).	14 %.
Konsumenternas uppfattning om matens säkerhet	90 % anser att maten är mycket eller ganska säker i Sverige.	88 % anser att risken för matförgiftning är liten eller obefintlig i Sverige. (Detta anges inte längre som indikator.)
Kemisk säkerhet	I endast ett fåtal fall överskrids fastställda gränsvärden för främmande ämnen i animaliska livsmedel, medan gränsvärdena för bekämpningsrester överskrids betydligt oftare.	(Detta anges inte längre som indikator.)

Dessutom redovisar regeringen bl.a. att det varierar mellan kommunerna i vilken utsträckning det görs riskbaserade livsmedelskontroller. Antalet verk samma livsmedelsinspektörer understiger det faktiska behovet, men under-

skottet har minskat det senaste året. EU-kommissionen har påtalat brister i samordningen mellan kontrollmyndigheterna och av kontrollpersonalens utbildning och kompetens samt hur myndigheterna vidtar åtgärder och sanktioner. Vidare redovisar regeringen bl.a. problem med olika livsmedel och utvecklingen av kostvanorna.

Regeringens analys och slutsatser

I sin analys drar regeringen slutsatsen att livsmedelskontrollen i Sverige är tillfredsställande men att det finns vissa brister. Bristerna är vanligast på lokal nivå där kontrollernas utförande kan variera stort mellan kommunerna. Regeringen menar att arbetet med att skapa likvärdighet och ytterligare riskbaserad livsmedelskontrollen måste fortsätta. De livsmedel som konsumeras i Sverige är i allmänhet säkra. Felaktiga kostvanor är en stor riskfaktor, varför det är viktigt att skapa goda förutsättningar för bra matvanor.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att insatserna har bidragit till god måluppfyllelse vad gäller att de gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik.

3.5 De gröna näringarna bidrar till en globalt hållbar utveckling

Regeringens redovisning av uppnådda resultat

Riksdagen har beslutat att ett av målen för utgiftsområdet ska vara att de gröna näringarna bidrar till en globalt hållbar utveckling. Regeringen anger inga resultatindikatorer för målet. Regeringen redovisar bl.a. vilka insatser som har gjorts inom bl.a. FN, WTO och det nordiska samarbetet.

Regeringens analys och slutsatser

Regeringen konstaterar att ett flertal insatser har ingått i regeringens strävan att nå målet. Sammanfattningsvis bedömer regeringen att de redovisade insatserna har bidragit till ökad måluppfyllelse när det gäller att de gröna näringarna bidrar till en globalt hållbar utveckling.

3.6 Utskottets tidigare ställningstaganden

Jordbruksområdet

I förra årets uppföljning konstaterade miljö- och jordbruksutskottet att det under längre tid har fortgått en kontinuerlig strukturutveckling mot färre och större produktionsenheter inom jordbruket. Utskottet konstaterade bl.a.

att jordbruket under de senaste åren i allmänhet har minskat i omfattning, och att avräkningspriser och kostnader för insatsvaror uppvisar stora variationer.

Utskottet uppmärksammade att det är viktigt att riksdagen får fortlöpande information om den fortsatta utvecklingen för ekologiskt jordbruk och om resultatet av statens insatser. Utskottet noterade att informationen i budgetproposition var begränsad. Utskottet såg fram emot en aviserad proposition om ekologisk produktion och utgick från att regeringen skulle beakta vad utskottet hade anfört i sin uppföljning om ekologisk produktion och offentlig konsumtion. Mot den bakgrunden ville utskottet särskilt lyfta fram att statens insatser inom jordbruksområdet ska bidra till att målen inom utgiftsområde 23 uppnås och att det är viktigt att arbetet med att minska företagens administrativa kostnader fortsätter, utan att syftet med regelverket äventyras.

Fiskeområdet

I förra årets uppföljning konstaterade miljö- och jordbruksutskottet att ett långsiktigt hållbart fiske förutsätter en balans mellan tillgängliga fiskresurser och fiskeflottans kapacitet. Utskottet konstaterade att utkast av fisk fortfarande var ett utbrett problem och uppmärksammade att det är viktigt att vattenbrukets och fisketurismföretagandets utveckling följs. Utskottet konstaterade vidare att den minskning av de administrativa kostnaderna som redovisas för utgiftsområde 23 i sin helhet inte omfattade fiskeområdet. Utskottet menade att det är önskvärt att arbetet med att minska de administrativa kostnaderna fortsätter även inom fiskeområdet, utan att syftet med regelverket äventyras. Mot den bakgrunden ville utskottet särskilt lyfta fram att statens insatser inom fiskeområdet ska bidra till att de tre målen inom utgiftsområde 23 uppnås. Det är viktigt att fortsätta att arbeta för ett hållbart fiske, bl.a. genom att fortsätta arbetet med att motverka utkast av fisk och arbetet med att minska företagens administrativa kostnader utan att syftet med regelverket äventyras.

Hösten 2011 gjorde utskottet en uppföljning av stödet till skrotning av fiskefartyg. Utskottet konstaterade att det finns olika syn på huruvida skrotningsbidraget är bra eller dåligt, men att det finns en samsyn kring att inga mer resurser ska läggas på skrotning; i stället bör andra metoder för att minska flottkapaciteten utredas. Stödet till skrotning av fiskefartyg kommer att upphöra, och arbetet för att minska fisketrycket kommer att ske på annat sätt, vilket enligt utskottet syntes vara ett väl avvägt beslut.

Utskottet konstaterade att när det gäller skrotningskampanjerna för Östersjön och Västerhavet hade halvtidsmålen för 2010 uppnåtts, men att det skulle bli mycket svårt att inom ramen för återstående resurser nå slutmålen för 2015 vad gäller demersala trålare. Utskottet menade att det är viktigt att fortsätta att överväga vilka insatser som kan vidtas för att minska fisketrycket. Uppföljningen visade att skrotningskampanjerna blev dyrare än planerat och att de tillgängliga medlen till största delen redan

var förbrukade, utan att målen hade nåtts. Utskottet betonade att detta var en erfarenhet som man borde dra lärdom av i det fortsatta fiskepolitiska arbetet.

Utskottet konstaterade vidare att det var oklart om skrotningskampanjerna hade lett till ökad lönsamhet i det svenska yrkesfisket. Utskottet pekade på att det kan vara svårt att mäta och ge en rättvisande bild av lönsamheten i fiskenäringen och att det kan vara svårt att knyta iakttagna förändringar i lönsamheten till just skrotningsbidraget. Utskottet konstaterade att ansvariga myndigheter inte kunde bedöma hur många som har fortsatt inom fiskenäringen efter att de fått skrotningsbidrag, vilket är otillfredsställande. Utskottet menade att rutinerna för uppföljning av genomförda insatser därför borde förbättras. Utskottet noterade att det fanns flera exempel på att fiskare som fått skrotningsbidrag hade fört in nya fartyg under tio meter. Utskottet betonade att detta var en fråga som uppmärksamats redan i tidigare uppföljningar av regeringens resultatredovisning. Utskottet konstaterade vidare att regeringen inte hade kommenterat de synpunkter på skrotning som utskottet framförde hösten 2010. Utskottet betonade vikten av att regeringen följer den fortsatta utvecklingen av denna fråga, även om stödet till skrotning av fiskefartyg kommer att upphöra. Utskottet menade att det är väsentligt att regeringen återkommer till riksdagen med information om denna fråga.

Utskottet konstaterade att den nya myndighetsorganisation inom fiskeområdet innebär att Havs- och vattenmyndigheten ska ges en möjlighet att knyta ihop frågor om fisk och fiske samt hav och vatten, vilket enligt utskottets bedömning är mycket positivt. Samtidigt innebär ändringen i myndighetsstrukturen att det inte längre finns någon myndighet som har ett helhetsansvar för fiskefrågor. Utskottet noterade att Havs- och vattenmyndighetens och Jordbruksverkets verksamheter har flera beröringspunkter, vilket ställer stora krav på samverkan och samarbete.

Mot den bakgrunden lyfte utskottet särskilt fram att det i det fortsatta fiskepolitiska arbetet med att t.ex. ta fram nya insatser är viktigt att utgå från de erfarenheter som har gjorts vad gäller bl.a. stödet till skrotning av fiskefartyg. Utskottet menade att det vidare är viktigt att uppföljningen av de fiskepolitiska insatsernas resultat förbättras och att det finns ett gott samarbete mellan berörda myndigheter i frågor om fisk och fiske. Avslutningsvis lyfte utskottet fram att det är viktigt att regeringen redovisar för riksdagen vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av de frågor som uppmärksammades i utskottets uppföljning.

Livsmedelsområdet

Utskottet konstaterade att de livsmedel som konsumeras i Sverige enligt regeringen i allmänhet är säkra. Felaktiga kostvanor med följsjukdomar är en betydligt större riskfaktor för befolkningen än förekomsten av gifter i maten. Livsmedelskontrollen i Sverige är tillfredsställande, men det finns vissa brister.

Utskottet konstaterade vidare att satsningen på Sverige – det nya matlandet har bidragit till att öka medvetenheten om svensk mat och till förutsättningarna för ökad turism. Regeringen har aviserat att en effektmätning kommer att göras under 2012. Utskottet framförde att man med intresse såg fram emot den aviserade effektmätningen av de mål som är uppställda för visionen om det nya matlandet liksom att regeringen presenterar mer information om vilka resultat och mervärden som satsningen har gett.

Utskottet konstaterade dessutom att småskalig, lokal och hantverksmässig livsmedelsproduktion har goda förutsättningar att utvecklas vidare. Utskottet menade att det därför var positivt att regeringen i resultatredovisningen berörde resultaten av statens insatser för småskalig livsmedelsproduktion. Utskottet lyfte särskilt fram behovet av att regeringen gör en mer samlad redovisning av resultatet av statens insatser inom småskalig livsmedelsproduktion. Det är viktigt att regeringen och berörda myndigheter fortsätter sitt arbete för att förbättra förutsättningarna för de småskaliga livsmedelsföretagen. Utskottet menade att det också är viktigt att uppmärksamma de frågor som utskottet har lyft fram i tidigare uppföljningar av småskalig livsmedelsproduktion och att regeringen i budgetpropositionen årligen redovisar vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av utskottets uppföljningar.

3.7 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömning

Jordbruksområdet

Statens insatser inom jordbruksområdet är i hög grad inriktade på tillämpningen av EU:s regleringar och stödssystem. Utgifterna för verksamheten bestäms i stor utsträckning av beslut inom EU. När det gäller redovisade resultat av statliga insatser konstaterar gruppen att regeringen gör bedömningen att gårdsstödet och vissa stöd inom landsbygdsprogrammet har haft stor betydelse för att upprätthålla inkomsterna inom det svenska jordbruket. I övrigt är redovisningen och analysen av det faktiskt uppnådda resultatet av statliga insatser inom utgiftsområde 23 knapphändig. Enligt regeringens bedömning har insatser i form av dels generella åtgärder för företagen, dels specifika åtgärder för sektorn varit betydelsefulla för de areella näringarna. Gruppen konstaterar att en kontinuerlig strukturutveckling mot färre och större produktionsenheter inom jordbruket har pågått under en längre tid. Under de senaste åren har jordbruket dessutom minskat i omfattning. Samtidigt förbättrades under 2010 resultaten för lantbruksföretagen jämfört med 2009.

Gruppen vill här också peka på att regeringen i mars 2012 presenterade en skrivelse där arbetet med miljö-, klimat- och energifrågor inom jordbruket under perioden 2007–2011 redovisades. Utskottet ansåg att skrivelsen var ett bra komplement till regeringens årliga redovisning i budgetproposi-

tionen. Enligt utskottets mening är redovisningen också ett bra underlag för den fortsatta dialogen mellan riksdagen och regeringen.¹² Gruppen menar att det är positivt att regeringen kompletterar resultatredovisningen i budgetpropositionen med särskilda resultatskrivelser.

Förra året uppmärksammade utskottet att det är viktigt att riksdagen får fortlöpande information om den fortsatta utvecklingen för ekologisk jordbruk och om resultatet av statens insatser. Gruppen kan notera att informationen om dessa frågor är mycket begränsad även i årets budgetproposition. Gruppen kan samtidigt konstatera att regeringen i den ovannämnda skrivelsen redovisar åtgärder som har vidtagits för att öka den ekologiska produktionen. I sin beredning av skrivelsen såg utskottet positivt på regeringens redovisning av utvecklingen av den ekologiska produktionen och den offentliga konsumtionen. Utskottet konstaterade att frågan har uppmärksammats av utskottet i olika sammanhang och att utskottet i en särskild uppföljning av det ekologiska jordbruket bl.a. har framhållit att det är viktigt att riksdagen får fortlöpande information om den fortsatta utvecklingen och om resultatet av statens insatser. Utskottet framförde bl.a. att det var värdefullt att regeringen hade gett Jordbruksverket i uppdrag att analysera behovet och utformningen av nya mål för ekologisk produktion i det kommande landsbygdsprogrammet 2014–2020. Gruppen ser fram emot en fortsatt redovisning av frågor som rör ekologiskt jordbruk i den kommande budgetpropositionen.

Regeringen redovisar att jordbrukets administrativa kostnader har minskat med 11 procent. Gruppen konstaterar att regeringen därmed inte har uppnått målet om 25 procent minskade administrativa kostnader. Enligt gruppens bedömning är det önskvärt att arbetet med att minska företagets administrativa kostnader fortsätter, utan att syftet med regelverket äventyras.

Fiskeområdet

Statens insatser inom fiskeområdet är i hög grad inriktade på tillämpningen av EU:s regleringar och stödssystem. Utgifterna för verksamheten bestäms i stor utsträckning av beslut inom EU. Av regeringens resultatredovisning framgår att Jordbruksverket menar att utfallet för EU:s fiskeriprogram 2011 är lågt om man ser till måluppfyllnaden när det gäller antalet slutförda åtgärder. Gruppen noterar att regeringen i sin analys av detta lyfter fram betydelsen av en effektivare och enklare ärendehandläggning vid länsstyrelserna och Jordbruksverket.

Ett långsiktigt hållbart fiske förutsätter en balans mellan tillgängliga fiskeressurser och fiskeflottans kapacitet. Utskottet gjorde förra hösten en uppföljning av stödet till skrotning av fiskerifartyg och konstaterade bl.a. att det skulle bli mycket svårt att nå slutmålen. Utskottet lyfte fram vikten av att regeringen redovisar för riksdagen vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av de frågor som uppmärksammades i utskottets uppföljning.

¹² Skr. 2011/12:124, bet. 2011/12:MJU24.

Enligt gruppens uppfattning är det allvarligt att regeringen inte har kommenterat de frågor som utskottet lyfte fram i förra årets uppföljning av skrotningsstödet.

Förra hösten betonade utskottet vikten av att regeringen fortsätter att studera i vilken utsträckning fiskare som fått skrotningsbidrag för in nya fartyg under tio meter, även om stödet till skrotning av fiskefartyg kommer att upphöra. Utskottet menade att det är väsentligt att regeringen återkommer till riksdagen med information om denna fråga. Gruppen konstaterar att någon sådan information inte lämnas i årets budgetproposition. Förra hösten menade utskottet även att rutinerna för uppföljning av genomförda insatser borde förbättras. Regeringen har inte kommenterat detta i årets budgetproposition. I det fortsatta fiskepolitiska arbetet med att t.ex. ta fram nya insatser är det enligt gruppens mening viktigt att utgå från de erfarenheter som har gjorts bl.a. vad gäller stödet till skrotning av fiskefartyg.

Utskottet har i olika uppföljningar särskilt uppmärksammat att det är angeläget att man fortsätter att vidta åtgärder mot utkast av fisk. I reformen av den gemensamma fiskepolitiken driver Sverige frågan om att ett generellt utkastförbud ska införas. Gruppen delar regeringens bedömning att utkast av fisk är ett utbrett resursslöseri och framför vikten av ett fortsatt arbete för ett hållbart fiske genom att bl.a. motverka utkast av fisk.

Gruppen konstaterar att den minskning av de administrativa kostnaderna som redovisas för utgiftsområde 23 i sin helhet inte omfattar fiskeområdet. Gruppen vill här lyfta fram att utskottet förra hösten menade att det är önskvärt att arbetet med att minska de administrativa kostnaderna fortsätter även inom fiskeområdet, utan att syftet med regelverket äventyras. Enligt gruppens mening är det därför positivt att regeringen lyfter fram behovet av ytterligare förenklingsinsatser inom fiskeområdet. Samtidigt måste man enligt regeringen ta stor hänsyn till den allvarliga situation som råder för många fiskbestånd, vilket kräver effektiva kontrollåtgärder.

Livsmedelsområdet

Statens insatser inom livsmedelsområdet handlar till stor del om att utarbeta regler och utöva kontroll samt att främja goda matvanor. Dessutom bedrivs verksamhet för att främja livsmedelssektorns konkurrenskraft och öka livsmedelsexporten.

Gruppen kan konstatera att regeringen i sin resultatredovisning pekar på att konsumenterna har ett stort förtroende för livsmedlen i Sverige. Enligt resultatredovisningen anser konsumenterna att risken för matförgiftning är liten eller obefintlig. Gruppen delar regeringens bedömning att livsmedlen i Sverige generellt kan bedömas som säkra, även om det kan förekomma att enskilda livsmedel medför risk för ohälsa. Gruppen noterar att regeringen uppger att det ofta förekommer problem med dricksvattenförsörj-

ningen i Sverige. Det är viktigt att statliga insatser ger resultat som innebär att det stora förtroende som finns för livsmedlen i Sverige upprätthålls.

Livsmedelskontrollen i Sverige är tillfredsställande, men det finns vissa brister. Gruppen kan konstatera att kontrollernas utförande varierar stort mellan kommunerna och att det i många kommuner finns för få livsmedelsinspektörer. Gruppen delar regeringens bedömning att arbetet med att skapa likvärdighet och ytterligare riskbasera livsmedelskontrollen bör fortsätta.

Gruppen konstaterar vidare att satsningen på Sverige – det nya matlandet har bidragit till att öka medvetenheten om svensk mat och till förutsättningarna för ökad turism. Målet med satsningen är att skapa 20 000 nya jobb till 2020. Gruppen ser fram emot den effektmätning som regeringen har aviserat av de mål som är uppställda för visionen om det nya matlandet liksom att regeringen presenterar mer information om vilka resultat och mervärden som satsningen har gett.

Utskottet har vid olika tillfällen konstaterat att småskalig, lokal och hantverksmässig livsmedelsproduktion har goda förutsättningar att utvecklas vidare. Gruppen konstaterar att det är positivt att regeringen i resultatredovisningen berör resultaten av statens insatser för småskalig livsmedelsproduktion. Utskottet lyfte förra hösten fram behovet av att regeringen gör en mer samlad redovisning av resultatet av statens insatser inom småskalig livsmedelsproduktion. Gruppen konstaterar att det inte har gjorts någon sådan i årets budgetproposition. Mot bakgrund av vad som har framkommit i tidigare uppföljningar menar gruppen att det är viktigt att regeringen och berörda myndigheter fortsätter sitt arbete för att förbättra förutsättningarna för de småskaliga livsmedelsföretagen. Det är viktigt att uppmärksamma de frågor som utskottet har lyft fram i tidigare uppföljningar av småskalig livsmedelsproduktion och att regeringen i budgetpropositionen årligen redovisar vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av utskottets uppföljningar.